

Kollusionsarrest

En undersøgelse af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og dens forenelighed med EMRK art. 5



Kandidatspeciale

Tanya Stendahl Hansen, studienr. 20205360
Isabella Hedemann Hagensen, studienr. 20203481

Titelblad

Uddannelse: Jura, Aalborg Universitet

Titel (dansk): Kollusionsarrest - En undersøgelse af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og dens forenelighed med EMRK art. 5

Titel (engelsk): The risk of collusion as a ground for pre-trial detention - the Administration of Justice Act section 762(1)(3) and the ECHR Art. 5

Fag: Straffeprocess

Vejleder: Fenella Billing

Omfang: 164.972

Afleveringsdato: 15. maj 2025

Abstract

Pre-trial detention constitutes an interference with the right to freedom in accordance with Article 5 of the European Convention on Human Rights (ECHR) and the deprivation of a suspect's liberty can therefore only be justified by legitimate grounds. This thesis examines the risk of collusion as a ground for pre-trial detention in accordance with the Administration of Justice Act section 762(1)(3) with a primary focus on the assessment of the grounds that can constitute a risk of collusion as described in sub-section (1)(3) of the provision. In this regard, the thesis seeks to determine the state of the law, and which factors may be taken into account in the assessment.

Section 762(1)(3) states that a person charged may be detained on remand when in the circumstances of the case, there are specific reasons for assuming that the suspect will impede the investigation, in particular by removing evidence or by warning or influencing others. The provision does not, however, specify which particular grounds the legislature intended should be given weight in the assessment. As a result, the courts are left with a wide margin of discretion, which must comply with several requirements under both the Administration of Justice Act and the ECHR.

The scope of the provision is examined through the preparatory works as part of the interpretative process. Furthermore, the analysis draws on the interpretation of judicial decisions from the Danish courts. As this thesis examines the legal framework of pre-trial detention under section 762(1)(3) and its compatibility with Article 5 of the ECHR. The convention and case law of the European Court of Human Rights (ECtHR) are therefore incorporated into the analysis. Finally, the thesis draws on legal literature and commentaries on legislation.

Pre-trial detention under section 762(1)(3) is justified under Article 5(3) of the European Convention on Human Rights (ECHR) if the following conditions are met: 1) there is a reasonable suspicion that the accused has committed a criminal offence; 2) there is a real risk that the accused, if released, will obstruct the course of justice; 3) the risk must be sufficiently substantiated in the court's decision; 4) the purpose of the detention cannot be achieved through less restrictive measures; 5) the authorities have displayed special diligence in conducting the proceedings; and 6) the duration of the detention is proportionate and reasonable, and does not

exceed the potential sentence the accused faces.

This thesis identifies several factors relevant to assessing a sufficiently substantiated risk of obstruction under section 762(1)(3). According to the Danish Supreme Court, it must be assumed that the accused both has the actual ability and intent to obstruct the proceedings, and the decision must specify how such obstruction could occur. Factors such as the nature of the case, including organised crime, the seriousness of the offence, the severity of the sentence faced, whether the suspect pleads guilty or not guilty, the stage of the proceedings, the substance of the evidence may be considered, but cannot stand alone.

Section 762(1)(3) furthermore provides a legal basis for detaining a suspect on remand, when there are specific grounds to believe that the accused will obstruct the prosecution of accomplices. This applies even if the accused has confessed to the offences concerning themselves and there is no reason to fear that they will obstruct the investigation of their own case. It should be noted in this context that no decision from the ECtHR has been found where the Court addresses whether the risk of the accused obstructing the proceedings solely against others, rather than themselves, may constitute a legitimate ground for detention under Article 5(3) of the ECHR.

The national court's requirement to justify pre-trial detention orders with relevant and sufficient reasons constitutes an essential legal safeguard for the accused, as failure to comply with it may result in arbitrariness and a lack of proper judicial consideration. On this basis, it may amount to a violation of Article 5(3) of the ECHR if detention orders merely refer to the reasoning of previous orders or appear standardised and lacking in substance.

Based on the findings of this thesis, it can be concluded that the conditions for applying pre-trial detention on grounds of risk of obstruction of justice under section 762(1)(3) are, in essence, compatible with Article 5(1)(c) and 5(3) of the ECHR. However, whether a detention order constitutes a violation of the individual's right to liberty must ultimately be determined on the basis of a concrete assessment of the specific circumstances of the case.

Indholdsfortegnelse

1	Indledende afsnit.....	1
1.1	Indledning.....	1
1.2	Problemformulering.....	2
1.3	Afgrænsning.....	2
1.4	Metode.....	4
2	De danske regler for varetægtsfængsling.....	6
2.1	Indgreb i den personlige frihed.....	6
2.2	Den historiske baggrund for retsplejelovens § 762, stk. 1.....	7
2.3	Betingelserne for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1.....	8
2.3.1	Mistankekravet.....	9
2.3.2	Kriminalitetskravet.....	10
2.3.3	Indikationskravet.....	10
2.3.4	Proportionalitetskravet.....	13
2.4	Begrundelseskravet.....	14
2.5	Varetægtsfængslingens varighed.....	15
2.6	Mindre indgribende foranstaltninger end kollusionsarrest.....	16
3	Anvendelsesområdet for EMRK art. 5.	16
3.1	Retten til frihed og personlig sikkerhed og dets formål.....	16
3.1.1	Definition af frihedsberøvelse.....	17
3.1.2	Krav om hjemmel i national ret.....	17
3.2	Frihedsberøvelse efter artikel 5(1)(c).....	18
3.2.1	Formål at stille sigtede for den kompetente myndighed.....	19
3.2.2	Mistankekravet.....	20
3.3	Varetægtsfængslingens rimelighed efter artikel 5(3).....	21
3.3.1	Fængslingsgrunde.....	22
3.3.2	Mindre indgribende foranstaltninger end kollusionsarrest.....	24
3.3.3	Myndighedernes pligt til at udvise særlig omhu.....	25
3.3.4	Domstolsgaranti efter artikel 5(3) og 5(4).....	26
4	Domstolenes fortolkning af en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko	27
4.1	Praksis fra de danske domstole.....	27
4.1.1	Straffesagens stadier og arrestantens medvirken.....	27
4.1.2	Arrestanten har haft mulighed for kollusion.....	34
4.1.3	Organiseret kriminalitet.....	36
4.1.4	Opsamling på dansk retspraksis.....	43
4.2	Praksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol.....	46
4.2.1	Efterforskningen er verserende.....	46
4.2.2	Den sigtedes nægtelse af anklagerne.....	49
4.2.3	Efterforskningen er afsluttet.....	51
4.2.4	Arrestanten har haft mulighed for kollusion.....	53
4.2.5	Organiseret kriminalitet.....	55

4.2.6	Tidligere forsøg på at vanskeliggøre forfølgningen	62
4.2.7	Opsamling på EMD-praksis.....	65
5	Retstilstandens forenelighed med EMRK-komplekset.....	67
5.1	<i>Mistankekravet</i>	68
5.2	<i>Kollusionsrisikoen</i>	68
5.3	<i>Begrundelseskravet</i>	73
5.4	<i>Mindre indgribende foranstaltninger</i>	74
5.5	<i>Myndighedernes pligt til at udvise særlig omhu</i>	75
5.6	<i>Varetægtsfængslingens varighed</i>	76
6	Konklusion	76
7	Litteraturliste	80

1 Indledende afsnit

1.1 Indledning

Varetægtsfængsling er et vidtgående indgreb i den ellers beskyttede menneskeret til frihed i den Europæiske Menneskerettighedskonventions¹ (herefter EMRK) artikel 5, hvorfor kun tungtvejende fængslingsgrunde kan udgøre berettigede undtagelser hertil.² Indgrebet kan ligeledes fremstå som en forhåndsvurdering af sigtedes skyld, idet man fængsler på baggrund af en begrundet mistanke om skyld, der ellers ikke må antages, før det modsatte er bevist. Dette på trods af, at uskyldsformodningen er forankret i den EMRK artikel 6(2) og utvivlsomt er gældende i dansk straffeprocess. I den danske retsplejelovs § 762 findes der flere hjemler til varetægtsfængsling, hvorunder særligt én bestemmelse har været genstand for stor kritik fra flere aktører i straffeprocessen.³ Der er tale om § 762, stk. 1, nr. 3, såkaldt *kollusionsarrest*, der anvendes af hensyn til politiets efterforskning.

Det fremgår af indikationskravet i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, at sigtede kan varetægtsfængsles, hvis der efter sagens omstændigheder er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre. Det fremgår imidlertid ikke af bestemmelsen, hvilke bestemte grunde, lovgiver havde til hensigt, skulle tillægges vægt ved vurderingen. Domstolene efterlades dermed et stort skøn, der skal leve op til flere krav i både retsplejeloven og EMRK. Det anføres af især varetægtsarrestanternes forsvarere, at varetægtsfængsling efter nr. 3 i praksis træffes uden, at bestemmelserne herfor er opfyldt, ligesom der i retskredsene ikke foreligger en ensartet praksis for vurderingen.⁴

En analyse af anvendelsen af varetægtsfængsling fra Rigsadvokaten påpeger, at kollusionsarrest fylder meget i dansk retspraksis, idet 63% af verserende varetægtsforløb i perioden fra den 1. januar 2024 til den 24. august 2024 oprindeligt er sket alene i medfør af bestemmelsen eller i kombination med en eller flere andre fængslingsgrundlag.⁵ Omfanget af

¹ Menneskerettighedskonventionen, Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*

² Rytter (2024), side 190, og Medvedyev and Others v. France, para. 76

³ Lovbekendtgørelse 2024-11-05 nr 1160, *retsplejeloven* og Advokatsamfundet (2024)

⁴ Rosado (2024)

⁵ Rigsadvokaten (2024) side 32

varetægtsfængsling efter særligt denne bestemmelse kan have en mere indgribende karakter end andre fængslingsgrundlag, idet der ofte samtidig træffes bestemmelse om brev- og besøgskontrol, ligesom fængslingsgrundlaget giver mulighed for at træffe bestemmelse om isolation.⁶

Afhandlingen har på denne baggrund til formål at undersøge gældende ret for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3. Første del af afhandlingen vil i den forbindelse redegøre kort for hele § 762, herunder de andre fængslingsgrundlag. Herefter vil de relevante regler for varetægtsfængsling generelt gennemgås, heriblandt begrundelseskravet, ligesom afhandlingen vil forsøge at afdække anvendelsesområdet for kollusionsarrest med udgangspunkt i lovforarbejderne til retsplejeloven, retslitteratur og lovfortolkning. Andel del af afhandlingen vil gennemgå anvendelsesområdet for EMRK artikel 5 i relation til varetægtsfængsling, herunder særligt kollusionsarrest med udgangspunkt i artikel 5(1)(c) og 5(3). Tredje del af afhandlingen vil analysere, hvilke bestemte grunde der tillægges vægt ved vurderingen af kollusionsrisiko i dansk retspraksis, hvorledes disse er begrundede i kendelserne, samt hvilke grunde den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (herefter EMD) vurderer, at der efter EMRK skal eller må tillægges vægt ved vurderingen af, om en varetægtsfængsling lever op til kravene i EMRK. Fjerde del vil sammenholde afhandlingens fund og herudfra forsøge at fastlægge, i hvilket omfang gældende ret for kollusionsarrest er foreneligt med EMRK og EMD's praksis (herefter EMRK-komplekset). Femte og sidste del af afhandlingen vil konkludere på de samlede udledninger fra undersøgelsen.

1.2 Problemformulering

Formålet med nærværende afhandling er at undersøge retstilstanden for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og dens forenelighed med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 5 med særligt fokus på, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko.

1.3 Afgrænsning

I det følgende afsnit vil der foretages en afgrænsning for at fastlægge rammen for nærværende

⁶ Retsplejelovens §§ 771, 772 og 770a

kandidatafhandling.

Retsplejelovens §§ 762, stk. 1, nr. 1-3 og 762, stk. 2 indeholder fire forskellige grunde, som kan berettige varetægtsfængsling; sikringsarrest, uskadeliggørelsesarrest, kollusionsarrest og retshåndhævelsesarrest.⁷ Da formålet med denne afhandling er at undersøge anvendelsen af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, vil nærværende afhandling ikke behandle de øvrige fængslingsbestemmelser, omend der kort vil redegøres for retsplejelovens øvrige fængslingsgrundlag.

Det bemærkes endvidere, at der gælder særlige regler vedrørende varetægtsfængsling af unge under 18 år, psykisk afvigende personer og udlændinge. Nærværende kandidatafhandling afgrænses imidlertid fra at behandle disse regler. Af denne grund vil der i afhandlingen ikke redegøres for varetægtsfængsling i medfør af hjemrejseloven.⁸

Derudover er formålet med nærværende kandidatafhandling at undersøge foreneligheden af anvendelsen af kollusionsarrest med EMRK artikel 5 om individets ret til frihed og sikkerhed. Da berettigelsen af varetægtsfængsling reguleres af EMRK artikel 5(1)(c) og 5(3), er det navnlig disse artikler, der vil danne fokuset for afhandlingen. Der vil endvidere kort inddrages artikel 5(4) om retten til domstolskontrol under frihedsberøvelsen og artikel 6(2) om uskyldsformodningen. Imidlertid afgrænses afhandlingen fra at behandle de øvrige undtagelser til retten til frihed og sikkerhed i EMRK artikel 5 og de øvrige artikler i konventionen. Der vil desuden ikke inddrages andre internationale forpligtelser på området.

Fokuset for afhandlingen vil særligt være spørgsmålet om, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko i henhold til retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, § 764, stk. 4 og EMRK artikel 5(3). Mens der i afhandlingen vil redegøres for de øvrige materielle betingelser ved anvendelsen af kollusionsarrest, vil der, henset til afhandlingens begrænsede omfang, ikke foretages en mere dybdegående analyse af anvendelsen af disse betingelser i retspraksis. Dette medfører, at der i afhandlingen ikke vil foretages en nærmere undersøgelse af, hvornår der i henhold til retspraksis foreligger en begrundet mistanke om en forbrydelse. Derudover vil der ikke foretages en nærmere undersøgelse af anvendelsen af mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling, fængslings varighed i dansk retspraksis, eller om de danske myndigheder behandler straffesagen med en tilstrækkelig hurtighed i

⁷ Kistrup m.fl. (2022), side 597, 600 og 604

⁸ Lovbekendtgørelse 2024-08-27 nr 1014 om hjemrejse for udlændinge uden lovligt ophold

henhold til EMRK artikel 5(3).

Slutteligt afgrænses nærværende kandidatafhandling fra at behandle reglerne for eventuelle erstatningskrav som følge af uberettiget frihedsberøvelse og andre processuelle rettigheder.

1.4 Metode

Formålet med nærværende kandidatafhandling er at anvende den retsdogmatiske metode til at beskrive og analysere retstilstanden for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og dens forenelighed med EMRK artikel 5 for derigennem at fastlægge, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko.⁹ Ved anvendelsen af den retsdogmatiske metode har afhandlingen til hensigt systematisk at beskrive gældende ret for vurderingen af kollusionsrisiko, herunder hvorvidt de danske domstoles kendelser om varetægtsfængsling lever op til kravene i retsplejeloven og EMRK.

Den juridiske metode er alogisk deduktiv, idet den retlige subsumption oftest ikke medfører en logisk følgeslutning.¹⁰ Dette er især tilfældet, når domstolene træffer afgørelse i form af kendelser om varetægtsfængsling, hvor resultatet er baseret på en afvejning og fortolkning af flere forskellige retskilder. Nærværende afhandling anvender de traditionelle danske retskilder, herunder særligt loven og retspraksis¹¹

Afhandlingens primære retskilde er retsplejelovens § 762, navnlig stk. 1, nr. 3, idet formålet er at fastlægge retstilstanden for kollusionsarrest, herunder fortolkningen af, hvornår der foreligger bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Loven tillægges stor retskildemæssig værdi, idet den er en bindende retskilde, der skal lægges til grund for domstolenes afgørelser, ligesom den på grund af sin demokratiske legitimitet har uskreven forrang for de øvrige retskilder.¹² Ved fastlæggelsen af bestemmelsens udstrækning vil der anvendes ordlydsfortolkning, idet den naturlige sproglige forståelse altid danner udgangspunktet for lovfortolkning.¹³ For at fastlægge bestemmelsens nærmere indhold vil der anvendes subjektiv formålsfortolkning ved inddragelse af lovforarbejder som bidrag til lovfortolkningen, idet retsplejelovens forarbejder er vejledende retskilder, der *kan* lægges til

⁹ Munk-Hansen (2021), side 14

¹⁰ Munk-Hansen (2022), side 208-209

¹¹ Ibid., side 415

¹² Evald (2023), side 18-19

¹³ Munk-Hansen (2022), side 305

grund for rettens afgørelser.¹⁴ Subjektiv formålsfortolkning angår navnlig en fortolkning ud fra lovgivers hensigt med bestemmelsen, samt alt hvad der har indgået som grundlag for regelskabelsen.¹⁵

Idet kandidatafhandlingen vil undersøge retstilstanden for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og dens forenelighed med EMRK artikel 5, vil konventionen og praksis fra EMD inddrages i afhandlingens besvarelse. EMRK har været folkeretligt bindende for Danmark siden 1953, ligesom vi i Danmark valgte at inkorporere konventionen i sin helhed i dansk lov i 1992.¹⁶ I kraft af 1992-inkorporeringsloven¹⁷ har EMRK derefter som udgangspunkt haft forrang for dansk lovgivning, med undtagelse af grundloven.¹⁸ Den ubetingede efterlevelse af konventionen, jf. EMRK artikel 1, sikres gennem tilpasningen af dansk lov eller domstolenes harmoniserende fortolkning af gældende dansk lov i overensstemmelse med EMRK-komplekset.¹⁹ Dette medfører, at dansk lovgivning skal tilsidesættes i det omfang, denne er i strid med EMRK og EMD's fortolkning heraf.²⁰ For at undersøge, hvorvidt der foreligger en konflikt mellem dansk ret og EMRK-komplekset, vil afhandlingen fortolke indholdet af EMRK artikel 5 og den relevante praksis fra EMD, hvori bestemmelsens rækkevidde fortolkes. Dette følger af, at der kun kan foreligge en konflikt mellem disse, hvis der på tidspunktet for den påståede krænkelse foreligger en afklaring af konventionens fortolkning i praksis, der direkte har taget stilling til fortolkningen af EMRK artikel 5.²¹

Analysen vil baseres på fortolkning af retsafgørelser fra de danske domstole, idet retspraksis har karakter af en retskilde med stor betydning for gældende ret, eftersom den har en normativ effekt i form af at kunne skabe en retsstilling for andre borgere i fremtiden.²² Domstolene har ikke lovgivende magt, jf. grundlovens § 3, men dens virksomhed udgør alligevel en betydningsfuld del af retsskabelsen og især fortolkningen af lovreglerne.²³ Inddragelsen af

¹⁴ Evald (2023), side 18-19

¹⁵ Munk-Hansen (2022), side 312

¹⁶ Rytter (2024), side 55

¹⁷ Lovbekendtgørelse 2022-01-26 nr. 138 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, *menneskerettighedskonventionsloven*

¹⁸ Rytter (2024), side 57

¹⁹ Ibid., side 56

²⁰ Ibid., side 58

²¹ Ibid., side 61

²² Munk-Hansen (2022), side 350

²³ Ibid., side 332

trykte kendelser fra forskellige retsinstanser er særligt relevant for besvarelsen af kandidatafhandlingens problemformulering, idet retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 ikke anfører *hvilke* bestemte grunde, der kan tillægges vægt ved vurderingen af kollusionsrisikoen. I fortolkningen af kendelserne tages der hensyn til, at der er forskel på betydningen af de afsagte kendelser, navnlig i relation til den afsigende retsinstans, kendelsens alder, dissens og sagens faktiske omstændigheder. I den forbindelse tillægges især kendelser afsagt af Højesteret stor vægt, da retsinstansens væsentligste opgave er at tage stilling til principielle retsspørgsmål og dermed må forventes at have en bestemmende karakter for fremtidige sager i alle retsinstanser.²⁴

Slutteligt vil afhandlingen inddrage retslitteratur, herunder bøger, artikler i fagtidsskrifter og lovkommentarer. I den forbindelse er undertegnede opmærksom på, at retslitteratur ikke i sig selv kan betegnes som en retskilde, idet denne ikke kan tillægges vægt ved domstolenes afgørelser.²⁵ Retslitteraturen anvendes på den baggrund som supplement til den juridiske argumentation og fortolkning af de behandlede bestemmelser. Afhandlingen vil så vidt muligt anvende de nyeste udgaver af litteraturen, idet denne indeholder den nyeste fortolkning og praksis fra domstolene. Det har imidlertid kun været muligt at udfinde den 10. udgave af *Kommenteret retsplejelov - Bruxelles I-forordning*, 3. bind, hvorfor der tages forbehold for, at den nyeste 11. udgave kan indeholde fortolkningsbidrag til nærværende afhandling, der ikke kan inddrages .

2 De danske regler for varetægtsfængsling

2.1 Indgreb i den personlige frihed

Det følger af grundlovens § 71, stk. 1, at danske borgere som udgangspunkt ikke kan underkastes nogen form for frihedsberøvelse.²⁶ Et indgreb i denne sikrede ret kan, jf. stk. 2, derfor kun finde sted med hjemmel i loven. Politiet har hjemmel til at frihedsberøve borgere i retsplejelovens § 755, hvis borgeren med rimelig grund mistænkes for en lovovertrædelse undergivet offentlig påtale, hvis det anses for påkrævet for at hindre yderligere strafbart

²⁴ Munk-Hansen (2022), side 332

²⁵ Ibid., side 432

²⁶ Lov 1953-06-05 nr. 169 Danmarks Riges Grundlov, *grundloven*

forhold, for at sikre hans foreløbige tilstedeværelse eller for at hindre hans samkvem med andre. Det er ligeledes en sikret ret i grundlovens § 71, stk. 3 og retsplejelovens § 760, sk. 2, at den anholdte inden 24 timer skal stilles for en dommer, hvis han ikke forinden er løsladt. Dette er navnlig betegnet som et grundlovsforhør. Den anholdte skal imidlertid løslades inden udgangen af de 24 timer, hvis begrundelsen for anholdelsen ikke længere er til stede, jf. retsplejelovens § 760, stk. 1. Såfremt den anholdte ikke vurderes at kunne løslades, nedlægger anklagemyndigheden påstand om varetægtsfængsling efter blandt andet retsplejelovens § 762, jf. § 764, stk. 1.

2.2 Den historiske baggrund for retsplejelovens § 762, stk. 1

Anvendelsen af varetægtsfængsling har været genstand for debat siden indgrebets indførelse i dansk strafferetspleje. Dette har historisk givet anledning til regulering lige siden. Ikrafttrædelsen af retsplejelovent i 1916 havde blandt andet til formål at begrænse anvendelsen af varetægtsfængsling, der havde udbredt sig siden indførelsen af inkvisitionsprincippet i det 18.- og 19. århundrede.²⁷ Fængslingsbestemmelserne blev indsat i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 2, hvorefter fængsling kunne beslattes, hvis der forelå risiko for: a) flugt, b) gentagelse eller c) kollusion.²⁸ Ved ændringsloven af 1936 indsatte man derudover bestemmelsen om retshåndhævelsesarrest i retsplejelovens § 780, stk. 1, nr. 2, litra d.²⁹

Den 16. januar 1968 nedsatte justitsministeriet et udvalg, som fik til opgave at gennemgå og fremkomme med forslag til revision af den dagældende retsplejelovs bestemmelser om anholdelse og varetægt.³⁰ Udvalget undersøgte i den forbindelse varetægtsfængslingens hyppighed og varighed, baggrunden herfor, samt vurderede den kritik der var rejst i forbindelse hermed. Det blev i forlængelse heraf overvejet, om den dagældende varetægtshjemmel i § 780, stk. 1, nr. 2 burde indskrænkes for at nedbringe anvendelsen af varetægtsfængslinger.³¹

Den 10. oktober 1974 afgav udvalget kommissionsbetænkning nr. 728/1974, ”Betænkning om Anholdelse og varetægt”, som gennemgik bestemmelserne for varetægtsfængsling og fremsatte udkast til en ny affattelse af disse, som i store træk er sammenfaldende med det senere fremsatte

²⁷ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 7

²⁸ Lov om Rettens Pleje 1916-04-11 nr 90, *retsplejelovent*

²⁹ Bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1936-10-01 nr 212, *retsplejelov*

³⁰ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 7

³¹ Ibid.

forslag til ”Lov om ændringer af retsplejeloven m.v. (...varetægt)” af 16. december 1977³² og bekendtgørelse af lov om rettens pleje nr. 488 af 2. oktober 1978³³, hvoraf fængslingsbestemmelsernes nuværende ordlyd i retsplejelovens § 762, stk. 1 blev indsat.

Udvalget har i forbindelse med sin betænkning indsamlet statistik over antallet og varigheden af varetægtsfængslinger i perioden 1933-1973.³⁴ Man har i relation dertil konkluderet, at varetægtsfængslinger udstrækkes i for lang tid, idet den indsamlede data viste en fordobling af den gennemsnitlige varighed af varetægtsfængsling i en periode over 30 år.³⁵ Udvalget fandt imidlertid ikke, at man varetægtsfængslede i flere tilfælde end tidligere, når man sammenlignede med omfanget af kriminalitet i samme periode.³⁶ Udvalget udtalte endvidere, at anvendelsen af varetægtsfængsling burde indskrænkes til tilfælde, hvor det er nødvendigt ud fra en hensynsafvejning.³⁷ Ved anvendelsen af fængslingsbestemmelserne skulle der dermed ske en afvejning mellem hensynet til beskyttelsen af individets frihed og hensynet til en rimelig effektivitet i bekæmpelsen af kriminaliteten.³⁸

Det har imidlertid ikke været udvalgets hensigt med lovudkastet at begrænse arten og omfanget af varetægtsfængsling radikalt, men derimod at den nye udformning af reglerne skulle tilskynde domstolene til *“at lægge vægt på den enkelte sags konkrete momenter”*, *“at forkorte de tidsrum, i hvilke varetægt anvendes i den enkelte sag”*, samt *“at bidrage til, at arrestanter undergives så få indskrænkninger i deres frihed, som det er muligt.”*³⁹

2.3 Betingelserne for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1

Varetægtsfængsling er et tvangsindgreb, idet man ved anvendelsen udøver et indgreb i retten til frihed for en person, der endnu ikke er fundet skyldig af en domstol.⁴⁰ Udøvelsen af et tvangsindgreb kræver derfor, at tvangsindgrebet er nødvendigt for kriminalitetsbekæmpelsen, samt at en række betingelser er opfyldt.⁴¹ Betingelserne opdeles i henholdsvis: 1)

³² Lovforslag 1977-12-16 nr. 134, fremsat den 16. december 1977 af justitsministeren.

³³ Bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1978-10-02 nr 488, retsplejeloven

³⁴ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 12

³⁵ Ibid., spalte 17

³⁶ Ibid., spalte 20

³⁷ Ibid, spalte 19

³⁸ Ibid, spalte 19

³⁹ Ibid, spalte 71

⁴⁰ Kistrup, m.fl. (2022), side 471

⁴¹ Ibid., side 471

kriminalitetens art, 2) mistankens styrke, og 3) indikationsbetingelserne.⁴²

Betingelserne for at iværksætte varetægt fremgår af retsplejelovens § 762, stk. 1, 1. pkt., hvorefter en sigtet kan varetægtsfængsles, når der er begrundet mistanke om, at han har begået en lovovertrædelse, som er undergivet offentlig påtale, såfremt lovovertrædelsen efter loven kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder eller derover, og der foreligger minimum én af de tre indikationsbetingelser i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1-3.

2.3.1 Mistankekravet

Det følger af retsplejelovens § 762, stk. 1, at varetægtsfængsling efter nr. 1-3 kan ske, når der er *begrundet mistanke* om, at han har begået en af bestemmelsen omfattet lovovertrædelse. Ud fra en ordlydsfortolkning må dette stille krav om, at anklagemyndigheden kan begrunde mistanken til sigtede ud fra konkrete omstændigheder i sagen. Domstolenes afgørelse af, om de angivne omstændigheder kan danne grundlag for en tilstrækkelig begrundet mistanke mod sigtede, anses ifølge forarbejderne for et bevisspørgsmål, der må afgøres ud fra et konkret skøn.⁴³

Hans Gammeltoft-Hansen: *Strafferetspleje*, Bind 2, 1989, s. 54 f., antager at *begrundet mistanke* kan fortolkes ved at sætte den fordrede styrke af mistanke i relation til andre lovbestemte mistankegrader.⁴⁴ Indtil 1978-ændringsloven var mistankegraden formuleret som *skellig Grund*, men den sproglige ændring var ikke tilsigtet nogen materiel ændring, hvorfor fortolkningen fortsat er relevant. Graden af mistanke til varetægtsfængsling kan dermed siges at skulle være betydelig og stærkere end den, som kræves ved både sigtelse og anholdelse, hvorefter mistanken kun skal være med *rimelig grund*. Gammeltoft-Hansen arbejder i relation til fortolkningen af mistankens styrke med udtrykket *sandsynlighedsovervægt*, hvorefter han anfører, at det må kræves, at sandsynligheden for, at sigtede har begået den påsigtede handling, skal være større end sandsynligheden for, at han er uskyldig.⁴⁵

Mistankekravet i retsplejelovens § 762, stk. 1 gælder kun for fængslingsbestemmelserne i nr. 1-3, idet stk. 2, nr. 1 og 2 om retshåndhævelsesarrest er undergivet et strengere mistankekrav, hvorefter der kræves en *særlig bestyrket mistanke*.

⁴² Kistrup, m.fl. (2022), side 471

⁴³ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 23

⁴⁴ Gammeltoft-Hansen (1976), side 54

⁴⁵ Ibid., side 55-56

2.3.2 Kriminalitetskravet

Ved bekendtgørelse af lov om rettens pleje nr. 488 af 2. oktober 1978 tilføjede man den nye grundbetingelse for iværksættelse af varetægt, at strafferammen for lovovertrædelsen skal give mulighed for at idømme fængsel i 1 år og 6 mdr. eller derover.⁴⁶ Før ændringsloven krævede indgrebet kun, at sigtede var mistænkt for en lovovertrædelse, der var undergivet offentlig påtale.⁴⁷ Det fremgår af kommissionsbetænkningen, at man som baggrund for dette forslag havde gennemgået de bestemmelser, som havde en lavere strafferamme end det fastsatte og herudfra konkluderede, at det ikke ville medføre skade for kriminalitetsbekæmpelsen at udelukke disse fra varetægtsfængslingens anvendelsesområde.⁴⁸ Varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1-3 kan dermed ske på baggrund af mistanke for lovovertrædelser omfattet af denne strafferamme.

Kriminalitetskravet i retsplejelovens § 762, stk. 1 gælder kun for fængslingsbestemmelserne i nr. 1-3, idet stk. 2, nr. 1 og 2 om retshåndhævelsesarrest er undergivet et strengere to-leddet kriminalitetskrav.

2.3.3 Indikationskravet

Det fremgår af retsplejelovens § 762, stk. 1, at der skal foreligge indikation i form af minimum én af fængslingsbestemmelserne i nr. 1-3. Heraf følger, at der kan varetægtsfængsles for flere af bestemmelserne på samme tid, betinget af at der er grundlag herfor. Dette kan for eksempel være relevant ved fængsling efter nr. 3, da dette giver mulighed for at træffe bestemmelse om isolation, jf. retsplejelovens §§ 770 a, stk. 1, nr. 1. Der skal efter bestemmelsen være bestemte grunde til at antage, at sigtede: 1) vil unddrage sig forfølgningen eller fuldbyrdelsen, 2) på fri fod vil begå ny lovovertrædelse af den foran nævnte beskaffenhed eller 3) vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare eller påvirke andre.

2.3.3.1 Kollusionsarrest

Fængslingsgrunden i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 er baseret på faren for, at sigtede vil

⁴⁶ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 72

⁴⁷ bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1936-10-01 nr 212, *retsplejelov*

⁴⁸ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 23-24

vanskeliggøre strafforfølgnings ved at fjerne spor, advare eller påvirke andre. Fængsling i henhold til denne bestemmelse betegnes *kollusionsarrest*, idet varetægtsfængsling sker for at imødegå risikoen for sigtedes retsstridige modvirkning af sagen.⁴⁹

Vurderingen af, om der foreligger en tilstrækkelig risiko for kollusion til varetægtsfængsling, skal efter bestemmelsens ordlyd foretages ud fra *sagens omstændigheder*. Dette adskiller sig fra fængslingsgrundene i bestemmelsens stk. 1, nr. 1 og 2, hvorefter vurderingen for unddragelse eller gentagelse foretages ud fra *sigtedes forhold*. Om udtrykket *sagens omstændigheder* anfører forarbejderne, at der ved vurderingen også skal lægges vægt på hele sagens karakter og ikke kun sigtedes forhold og de konkret oplyste omstændigheder.⁵⁰ Det følger heraf, at der tillige skal lægges vægt på sigtedes forhold, men at sagens almindelige karakter kan være et moment, der inddrages i vurderingen. Sager, hvor der normalt vil foreligge en betydelig fare for kollusion, nævner forarbejderne som eksempel organiseret kriminalitet.⁵¹

Der skal efter bestemmelsen være *bestemte grunde til at antage*, at sigtede vil vanskeliggøre strafforfølgnings. Hvilke momenter, der kan udgøre *bestemte grunde*, fastlægges ud fra retspraksis, idet domstolenes skøn beror på en vurdering af sagens konkrete omstændigheder. Der lægges imidlertid ofte vægt på det moment, at der er medgerningsmænd på fri fod.⁵²

Gammeltoft-Hansen antager, at det ikke er tilstrækkeligt at varetægtsfængsle på det grundlag, at kollusion er en mulighed, for eksempel fordi efterforskningen i sagen ikke er afsluttet. Der skal lægges vægt på, om sigtede faktisk har mulighed for at udøve kollusion, samt sandsynligheden for at sigtede vil udnytte en sådan mulighed.⁵³ Der vil som udgangspunkt derfor ikke være grundlag for at træffe afgørelse i form af kendelse om varetægtsfængsling i tilfælde, hvor den sigtede ikke kender vidners identitet eller hvor sporene er utilgængelige for ham.⁵⁴ Det anføres ligeledes i lovkommentarer til retsplejeloven, at sandsynligheden for, at sigtede vil udnytte muligheden for kollusion mindskes i tilfælde, hvor den sigtede i en længere periode efter lovovertrædelsen eller sigtelsen heraf ikke har været varetægtsfængslet og dermed haft muligheden for kollusion.⁵⁵

⁴⁹ Møller, m.fl. (2018), side 223

⁵⁰ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 26

⁵¹ Ibid.

⁵² Møller, m.fl. (2018), side 224

⁵³ Gammeltoft-Hansen (1989), side 138

⁵⁴ Ibid., side 139

⁵⁵ Møller, m.fl. (2018), side 225

I udtrykket *vanskeliggøre* ligger en betingelse om, at den potentielle kollusion er egnet til at påvirke udfaldet af strafforfølgningsen.⁵⁶ Hvis sigtede har mulighed for at øve kollusion i et tilfælde, hvor kollusionen ikke kan anses for at vedrøre beviser eller vidner, der ved bevisførelsen vil indgå med særlig vægt, vil kollusionsfaren ikke anses for at være tilstrækkelig til varetægtsfængsling.⁵⁷ Det vil heller ikke være afgørende for udfaldet af strafforfølgningsen, hvis den mulige kollusionsfare består i en sag, hvor bevismængden i forvejen er overvældende eller hvor kollusionen vedrører et vidne eller bevis, der må antages at indgå i bevisvurderingen med en vis tvivl.⁵⁸ I tilfælde hvor kollusionen kun vil medføre forsinkelser og komplikationer, vil adfærden heller ikke kunne anses for at påvirke selve udfaldet af strafforfølgningsen.⁵⁹

Sigtedes *medvirken* til oplysning af sagen kan ligeledes tillægges vægt ved vurderingen af kollusionsrisikoen. Uanset sigtedes grundlæggende ret til ikke at udtale sig til politiet, jf. retsplejelovens § 750, kan det imidlertid i denne forbindelse tillægges vægt, hvis sigtede ikke ønsker at udtale sig.⁶⁰ Det vil dog ikke kunne anses for et tilstrækkeligt fængslingsgrundlag i sig selv, medmindre flere medsigtede ligeledes er på fri fod, og der på denne baggrund kan være bestemte grunde til at antage, at disse vil afstemme deres forklaringer.⁶¹ Det kan derimod være gunstigt for sigtede at aflægge hel eller delvis tilståelse, idet sandsynligheden for kollusion mindskes.⁶²

Det bemærkes i forarbejderne, at der i praksis er blevet truffet bestemmelse om varetægt i sager, selvom sigtede havde tilstået det pågældende forhold, idet man ønskede at forhindre sigtede i at advare eller vanskeliggøre forfølgelsen mod andre medsigtede. I dagældende retsplejelovs § 780, stk. 1, nr. 2, litra c forelå der dog ikke en udtrykkelig hjemmel til dette:

*særlig Grund til at antage, at han vil modvirke Undersøgelsen ved at fjerne Gerningens Spor eller paavirke medsigtede eller Vidner til at afgive urigtig Forklaring eller paa anden lignende Maade.*⁶³

Udvalget var af den overbevisning, at fængsling på dette grundlag var påkrævet i sager om

⁵⁶ Gammeltoft-Hansen, m.fl. (1989), side 138

⁵⁷ Ibid., side 139

⁵⁸ Ibid., side 139

⁵⁹ Ibid., side 138

⁶⁰ Ibid., side 140-141

⁶¹ Baumbach, (2024), side 103

⁶² Møller, m.fl. (2018), side 225

⁶³ Bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1936-10-01 nr 212, *retsplejelov*

blandt andet organiseret kriminalitet eller sager, hvor der forelå et særligt afhængighedsforhold mellem de medsigtede.⁶⁴ Man ønskede derfor at omformulere bestemmelsen, så der ikke kunne sås tvivl om,

*at varetægt kan etableres, når der er grund til at frygte for, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen ved at »advare medskyldige».*⁶⁵

Selvom man i praksis foretog varetægtsfængsling på det anførte grundlag, ansås det for værende vigtigt at afspejle den faktiske praksis på området, da dette medvirker til en mere ensartet retsanvendelse. På denne baggrund foreslog man i lovudkastet, at den omfattede personkreds i bestemmelsen skulle formuleres som *medskyldige*, og at dette skulle forstås som personer, der ikke blot havde medvirket til det strafbare forhold men også mellemænd og bagmænd hertil.⁶⁶ I den endelige ordlyd er personkredsen imidlertid udtrykt som *andre*, hvilket udvalget begrundede med en ønsket præcisering af, at:

*bestemmelsen også omfatter tilfælde, hvor den eller de mistænkte er på fri fod uden endnu at være afhørt af politiet og derfor formelt set ikke kan siges at være sigtet.*⁶⁷

På baggrund af forarbejderne må det derfor antages, at der ved denne type kollusion, af hensyn til strafforfølgning mod andre medgerningsmænd i stedet for mod sigtede selv, stilles skærpede krav til sagens karakter.⁶⁸ Ved udtrykket *påvirke andre* er det tiltænkt, at dette skal omfatte påvirkning til både afgivelse af urigtig forklaring samt påvirkning til at fjerne koster eller fremsættelse af trusler mod vidner.⁶⁹

2.3.4 Proportionalitetskravet

I kriminalitetskravet for kollusionsarrest tages der ikke højde for den straf, som sigtede, hvis han findes skyldig, står til at få i straf.⁷⁰ Dette tager man i stedet hensyn til i retsplejelovens § 762, stk. 3, hvorefter varetægtsfængsling ikke kan anvendes hvis lovovertrædelsen enten kan ventes at ville medføre straf af bøde eller fængsel i højst 30 dage, eller hvis frihedsberøvelsen

⁶⁴ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 26

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Folketingstidende 1977-78, tillæg A, spalte 2371

⁶⁸ Møller, m.fl. (2018), side 224

⁶⁹ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 73

⁷⁰ Kistrup, m.fl. (2022), side 597

vil stå i misforhold til den herved forvoldte forstyrrelse af sigtedes forhold, sagens betydning og den retsfølge, som kan ventes, hvis sigtede findes skyldig. Dette kræver, at domstolene foretager en vurdering af den straf, som den sigtede må forventes at stå til.

2.4 Begrundelseskravet

Proceduren for varetægtsfængsling af en sigtet fremgår af retsplejelovens § 764, stk. 1-4. Anklagemyndigheden fremsætter skriftlig anmodning om varetægtsfængsling eller forlængelse af varetægtsfængsling af sigtede til den ret, hvor sagen behandles, jf. stk. 1. Anmodning kan dog fremsættes mundtligt i forbindelse med grundlovsforhør.⁷¹ I anmodningen anføres fængslingsgrundlaget, som anklagemyndigheden skønner opfyldt, de faktiske omstændigheder, samt hvilke efterforskningsskridt, politiet forventer at foretage i fængslingsperioden. Ved retsmødet har sigtede mulighed for at udtale sig, ligesom han har adgang til bistand af en forsvarer, jf. stk. 3. Herefter afgør retten ved kendelse, om sigtede skal varetægtsfængsles, jf. stk. 4. Af stk. 4 fremgår der ligeledes et begrundelseskrav, hvorefter retten skal anføre “de konkrete omstændigheder i sagen, hvorpå det støttes, at betingelserne for varetægtsfængsling er opfyldt.” Det anføres i forarbejderne til 1978-loven, at domstolene i praksis indskrænkede sine begrundelser i kendelser om varetægt, hvilket havde givet anledning til betydelig kritik.⁷² Udvalget ønskede på den baggrund, at der ved en udtrykkelig regel i retsplejeloven blev præciseret, hvilket omfang begrundelseskravet havde.⁷³ I den forbindelse fremhævede udvalget, at et sådant krav i teorien ville kunne have følgende effekt:

Endelig vil udvalget ikke udelukke, at et begrundelseskrav i enkelte tilfælde vil kunne tvinge retten til en sådan fornyet overvejelse af sagen, at det vil få indflydelse på afgørelsen af varetægtsspørgsmålet allerede i første instans.⁷⁴

Domstolenes efterlevelse af begrundelseskravet er dermed et af sigtedes garantier for, at der bliver truffet korrekt afgørelse om varetægtsfængsling. Udvalget anfører endvidere, at en begrundelse ikke vil have nogen egentlig værdi, hvis den blot henviser til bestemmelsens ordlyd.⁷⁵ En begrundelse, der ikke angiver de momenter i sagen, der begrunder, at

⁷¹ Møller, m.fl. (2018), side 237

⁷² Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 41

⁷³ Ibid., spalte 42

⁷⁴ Ibid., spalte 42

⁷⁵ Ibid., spalte 42

varetægtsbetingelserne er opfyldt, vil efter udvalgets ønske ikke opfylde begrundelseskravet.⁷⁶ I sager om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 stilles der yderligere et krav om, at retten skal anføre “de væsentligste efterforskningsskridt m.v., som forventes foretaget inden for fristen for varetægtsfængslingen”.⁷⁷ Dette krav består indtil efterforskningen er afsluttet.

2.5 Varetægtsfængslingens varighed

I kendelser om varetægtsfængsling skal der efter retsplejelovens § 767, stk. 1 fastsættes en frist for varetægtsfængslingens længde, der ikke må overstige 4 uger, ligesom perioden skal være så kort som muligt. Varetægtsfængslingens længde kan herefter forlænges ved kendelse med højst 4 uger ad gangen. Retten skal løbende under perioden tage stilling til, om betingelserne for varetægtsfængsling fortsat er til stede og i afkræftende fald ophæve fængslingen, jf. retsplejelovens § 768. Bestemmelsens 2. pkt. indeholder ligeledes et krav om, at undersøgelsen skal fremmes med tilstrækkelig hurtighed, hvorefter varetægtsfængslingen skal ophæves, hvis fortsat varetægtsfængsling ikke findes rimelig. I *U.2009.2880Ø* fandt landsretten, at undersøgelsen i sagen mod den sigtede ikke blev fremmet med en tilstrækkelig hurtighed, og at fortsat varetægtsfængsling ikke var rimelig, idet der ikke var foretaget efterforskningsskridt i 4 måneder, og der ikke var grundlag for at antage, at den forestående hovedforhandlingen i sagen mod sigtedes medgerningsmand ville bidrage med væsentligt nyt i sagen mod den sigtede.⁷⁸

Der skal foretages en skærpet vurdering af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, hvis varetægtsperioden overstiger 6 måneder, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som ikke kan medføre fængsel i 6 år, og 1 år, når sigtelsen angår en lovovertrædelse, som kan medføre fængsel i 6 år eller derover, jf. retsplejelovens § 768 a, stk. 1. Denne skærpede vurdering indebærer, at varetægtsfængsling kun kan opretholdes ud over tidsfristerne, hvis der foreligger *særlige omstændigheder*. I vurderingen af, om der foreligger særlige omstændigheder, er det centralt for vurderingen, om efterforskningen fremmes med den fornødne hurtighed, og det må tillige tillægges vægt, om der gennem anticiperet bevisførelse efter retsplejelovens § 747, stk. 3, er mulighed for en bevissikring, der kan bringe grundlaget for varetægtsfængsling til ophør.⁷⁹

⁷⁶ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 42

⁷⁷ Indsat ved lov 2008-06-17 nr. 493 om ændring af retsplejeloven

⁷⁸ U.2009.2880Ø, side 2

⁷⁹ Lovforslag 2008-02-27, nr. 67, Forslag til lov om ændring af retsplejeloven

2.6 Mindre indgribende foranstaltninger end kollusionsarrest

Varetægtsfængsling anses for værende et af de mest indgribende tvangsindgreb, hvorfor der ikke kan træffes bestemmelse om varetægtsfængsling, såfremt varetægtsfængslingens øjemed kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger, såkaldte *fængslingssurrogater*, jf. retsplejelovens § 765, stk. 1. Det er en betingelse for anvendelsen af fængslingssurrogater, at betingelserne for én af fængslingsgrundene er til stede, samt at sigtede samtykker i den angivne foranstaltning. Anvendelsen af disse anses dog ikke for værende oplagte til mindskelsen af kollusionsrisiko. Det anføres i forarbejderne at anvendelse af varetægtssurrogater i stedet for kollusionsarrest i det hele kun kan tænkes i ekstraordinære tilfælde.⁸⁰ Nyere retspraksis henviser ligeledes til denne opfattelse.⁸¹ Ifølge seniorforsker ved Institut for Menneskerettigheder, Peter Vedel Kessing, anvendes mindre indgribende foranstaltninger kun meget sjældent i dansk retspraksis praksis over for personer over 18 år.⁸² Kollusionsrisiko kan dog til nogen grad imødegås ved ransagning og beslaglæggelse, hvis formål er bevissikring, jf. retsplejelovens kapitel 73 og 74.⁸³

3 Anvendelsesområdet for EMRK art. 5.

3.1 Retten til frihed og personlig sikkerhed og dets formål

Det følger af EMRK artikel 5(1), at enhver har ret til frihed og personlig sikkerhed, og at ingen må berøves friheden. Offentlige myndigheder må kun iværksætte frihedsberøvelse, hvis den kan henføres til en af undtagelsesbestemmelserne i artikel 5(1)(a-f) og er i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde.⁸⁴

Formålet med EMRK artikel 5 er at beskytte den personlige frihed og sikkerhed mod både vilkårlige og uproportionelle indgreb. Det fremgår af EMD's udtalelser i domstolens praksis, at den grundlæggende ret til frihed og sikkerhed er en rettighed af den højeste betydning i et

⁸⁰ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 36

⁸¹ U.2019.2400.Ø.L.K., side 2, og TfK2021.464 Ø.L.K., side 2-3

⁸² Kessing (U.2024B.111)

⁸³ Gammeltoft-Hansen, m.fl. (1989), side 138

⁸⁴ Christoffersen, m.fl. (2024), side 437

demokratisk samfund i konventionens forstand.⁸⁵ Frihedsberøvelse er et af de mest intensive indgreb, en myndighed kan udsætte et individ for, og retten til personlig frihed har af denne grund en central plads blandt de menneskeretlige bestemmelser.⁸⁶

Undtagelsesbestemmelserne i litra a-f udgør en udtømmende opregning af de seks tilfælde, som kan berettige en frihedsberøvelse. Disse skal desuden fortolkes indskrænkende. Der foreligger dermed uden videre en krænkelse af EMRK artikel 5, såfremt frihedsberøvelsen ikke falder inden for en af undtagelsesbestemmelserne.⁸⁷ For så vidt angår frihedsberøvelse i form af varetægtsfængsling, er det navnlig undtagelsesbestemmelsen i litra c, som er relevant i vurderingen af, om den udgør en krænkelse af EMRK artikel 5.

3.1.1 Definition af frihedsberøvelse

Et indgreb er kun omfattet af EMRK artikel 5, hvis der er tale om en frihedsberøvelse. Frihedsberøvelse skal forstås som berøvelse af den fysiske frihed og defineres generelt som tilfælde, hvor individet ved tvang er forhindret i at forlade et nærmere afgrænset sted eller område. Dette omfatter særligt fysisk tilbageholdelse eller indespærring.⁸⁸ Andre begrænsninger i friheden end berøvelse falder således som udgangspunkt uden for artikel 5's anvendelsesområde, hvorimod de i stedet kan være omfattet af protokol nr. 4, artikel 2, om retten til bevægelsesfrihed inden for en stats territorium. Det følger af EMD's praksis, at der er en snæver grænse mellem frihedsberøvelse og andre begrænsninger i friheden, hvilket afhænger af graden eller intensiteten af restriktionen.⁸⁹ Det giver imidlertid ofte ikke anledning til tvivl, hvorvidt der foreligger en frihedsberøvelse efter EMRK artikel 5. I denne forbindelse udgør varetægtsfængsling et af de tilfælde, hvor der klart er tale om en frihedsberøvelse.⁹⁰

3.1.2 Krav om hjemmel i national ret

En frihedsberøvelse skal have tilstrækkelig klar hjemmel i national ret samt være gennemført

⁸⁵ Medvedyev and Others v. France, para. 76

⁸⁶ Christoffersen, m.fl. (2024), side 437

⁸⁷ Rytter (2024), side 172

⁸⁸ Christoffersen, m.fl. (2024), side 442 og Rytter (2024), side 165

⁸⁹ Christoffersen, m.fl. (2024), side 442

⁹⁰ Rytter (2024), side 165

efter den ved lov foreskrevne fremgangsmåde for at være forenelig med EMRK artikel 5.⁹¹ En varetægtsfængsling vil således allerede udgøre en krænkelse af EMRK artikel 5, hvis varetægtsfængslingen er ulovlig efter gældende national ret. Herudover er det et krav, at hjemlen i den nationale lovgivning skal være tilstrækkelig klar og præcis.⁹² Dette forudsætter, at betingelserne for frihedsberøvelsen er klart defineret, og at loven i sig selv er forudsigelig i sin anvendelse. Efter EMD's praksis skal det være muligt for en borger, med passende rådgivning, at kunne forudse konsekvenserne af en given handling i et omfang, der er rimeligt efter omstændighederne.⁹³ Det vil således være problematisk at frihedsberøve på grundlag af en udvidende fortolkning af en lovbestemmelse, og retsgrundlag i analogier fra en anden lov ville ej heller kunne berettige en frihedsberøvelse.⁹⁴

Betingelsen om, at frihedsberøvelsen skal ske i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde, betyder, at den relevante lovgivningsprocedure for etablering og fortsat opretholdelse af frihedsberøvelsen tillige skal være overholdt. Dette omfatter eksempelvis de nationale regler om kompetent myndighed, tidsfrister og domstolsprøvelse. Såfremt de nationale regler herom overskrides, vil der således også foreligge en krænkelse af artikel 5.⁹⁵ Ud fra en simpel ordlydsfortolkning af artikel 5, stiller bestemmelsen ingen specifikke krav til de nationale processuelle regler. EMD har dog i sin praksis fastslået, at der skal indføres garantier for en retfærdig og betryggende proces, samt at frihedsberøvelsen skal beslattes af en egnet myndighed på grundlag af det kontradiktoriske princip.⁹⁶

Såfremt den nationale domstol ikke begrunder, hvorfor betingelserne for frihedsberøvelsen er opfyldt, kan den anses for vilkårlig og dermed ulovlig. Det samme gælder, hvis en frihedsberøvelses reelle formål afviger fra dens formelle formål, selvom den nationale lovgivning i øvrigt er overholdt.⁹⁷

3.2 Frihedsberøvelse efter artikel 5(1)(c)

Efter EMRK artikel 5(1)(c) kan varetægtsfængsling være berettiget, såfremt der er tale om en:

⁹¹ Christoffersen, m.fl. (2024), side 437

⁹² Rytter (2024), side 171

⁹³ Baranowski V. Poland, 2000, para. 52

⁹⁴ Rytter (2024), side 171

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Christoffersen, m.fl. (2024), side 452

⁹⁷ Ibid., side 451

lovlig anholdelse eller forvaring af en person med det formål at stille ham for den kompetente retlige myndighed, når der er begrundet mistanke om, at han har foretaget en retsstridig handling, eller når der er rimelig grund til at anse det for nødvendigt for at hindre ham i at foretage en retsstridig handling eller i at flygte efter at have fuldbyrdet en sådan;

Denne bestemmelse hænger tæt sammen med artikel 5(3), hvorefter enhver, der anholdes eller tages i forvaring i medfør af bestemmelserne i artikel 5(1)(c), skal være berettiget til rettergang inden en *rimelig tid* eller til at blive *løsladt i afventning af rettergang*. Ud fra en fri formålsfortolkning af bestemmelsen i artikel 5(1)(c) set i lyset af 5(3), beror berettigelsen af varetægtsfængsling efter EMD's praksis både på tilstedeværelsen af tungtvejende fængslingsgrunde og på en tilstrækkelig hurtig behandling af straffesagen fra myndighedernes side.⁹⁸ EMD fortolker i deres praksis artikel 5(1)(c) og 5(3) under ét, og ved vurderingen af varetægtsfængslingens berettigelse og varighed, henviser EMD normalt blot til artikel 5(3).⁹⁹

3.2.1 Formål at stille sigtede for den kompetente myndighed

Undtagelsesbestemmelsen i EMRK artikel 5(1)(c) finder anvendelse, når frihedsberøvelsen har til formål at stille den pågældende for den kompetente retlige myndighed. Efter EMD's praksis, skal der ved *den kompetente retlige myndighed* forstås det samme som ved *en dommer, eller en anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domstolsmyndighed*, jf. artikel 5(3).¹⁰⁰

Formålet med at stille den mistænkte for den kompetente myndighed skal ifølge EMD vurderes uafhængigt af opnåelsen af dette formål. Varetægtsfængslingen forudsætter ikke, at de nationale myndigheder har indhentet nok beviser til at rejse tiltale mod den mistænkte, mens vedkommende er i varetægtsfængsling. Det udgør således ikke nødvendigvis en krænkelse af artikel 5(1)(c), hvis den varetægtsfængslede ikke ender med at blive stillet for en domstol. Berettigelsen af varetægtsfængslingen forudsætter dog, at myndighederne er i stand til at påvise, at de ved varetægtsfængslingen af et individ i god tro forfulgte formålet om at stille vedkommende for en dommer ved yderligere efterforskning med henblik på at bekræfte eller

⁹⁸ Rytter (2024), side 189

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Christoffersen, m.fl. (2024), side 461

afkræfte den mistanke, som lå til grund for varetægtsfængslingen.¹⁰¹

3.2.2 Mistankekravet

Det er en betingelse for at iværksætte frihedsberøvelse efter EMRK artikel 5(1)(c), at der foreligger en objektivt begrundet mistanke (*reasonable suspicion*) om, at en person har begået en forbrydelse.¹⁰² For spørgsmålet om, hvorvidt mistanken fortsat er begrundet ved opretholdelse af varetægtsfængslingen, skal dette dog afgøres efter artikel 5(3) og ikke på grundlag af artikel 5(1)(c).¹⁰³

Det er et krav, at den begrundede mistanke angår en specifik forbrydelse, og at den er konkret. Der skal således foreligge oplysninger, som objektivt begrunder mistanken om, at vedkommende har begået den pågældende forbrydelse.¹⁰⁴ Efter EMD's praksis forudsætter den begrundede mistanke, at eksistensen af kendsgerninger og oplysninger skal kunne overbevise en objektiv iagttagere om, at pågældende kan have begået forbrydelsen.¹⁰⁵ Hvorvidt mistanken er begrundet afhænger af en konkret vurdering ud fra alle de foreliggende omstændigheder, men det er ikke et krav, at der foreligger sådanne beviser, at de kan danne grundlag for en domfældelse, eller at mistankekravet er af samme styrke som ved tiltalerejsning. Varigheden af frihedsberøvelsen kan tillige have betydning for mistankekravet. Mens kortere frihedsberøvelser kun kræver, at der foreligger en begrundet mistanke om, at der er begået en forbrydelse, er begrundet mistanke derimod ikke tilstrækkeligt ved længerevarende frihedsberøvelser.¹⁰⁶

Den begrundede mistanke skal være til stede under hele varetægtsfængslingen og ikke kun på tidspunktet for anholdelsen. Det udgør dog ikke i sig selv en krænkelse af EMRK artikel 5, hvis den varetægtsfængslede løslades eller frifindes, fordi den begrundede mistanke ikke kunne opretholdes.¹⁰⁷

¹⁰¹ Petkov and Profirov v. Bulgaria, para. 52

¹⁰² Christoffersen, m.fl. (2024), side 464-465

¹⁰³ Ibid., side 466

¹⁰⁴ Rytter (2024), side 188-189

¹⁰⁵ Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2), para. 314

¹⁰⁶ Christoffersen, m.fl. (2024), side 465

¹⁰⁷ Ibid., side 464-465

3.3 Varetægtsfængslingens rimelighed efter artikel 5(3)

Rimeligheden af varetægtsfængslingens periode vurderes efter EMRK artikel 5(3), som har følgende ordlyd:

Enhver, der anholdes eller tages i forvaring i henhold til bestemmelserne i denne Artikels stk. 1 c), skal ufortøvet stilles for en dommer eller anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domsmyndighed, og skal være berettiget til rettergang inden en rimelig tid, eller til at blive løsladt i afventning af rettergang. Løsladelsen kan gøres betinget af sikkerhed for, at den pågældende giver møde under rettergangen.

Denne bestemmelse fastlægger en grænse for den tidsmæssige udstrækning af en varetægtsfængsling. Sammen med artikel 5(1)(c) skal bestemmelsen forstås således, at der er krav om midlertidig løsladelse, så snart en frihedsberøvelse ophører med at være rimeligt begrundet. Artikel 5(3) fastsætter dog ikke en absolut og øvre grænse for, hvor længe en varetægtsfængsling må opretholdes.¹⁰⁸ Det udgør imidlertid en krænkelse af artikel 5(3), hvis varigheden af varetægtsfængslingen overskrider den forventede straf.¹⁰⁹ Perioden i henhold til artikel 5(1)(c) og 5(3) starter fra det tidspunkt, hvor den sigtede frihedsberøves, hvilket normalt vil være på anholdelsestidspunktet, og slutter på det tidspunkt, hvor den sigtede løslades, eller hvor der afsiges dom i sagen.¹¹⁰

På trods af, at ordlyden af EMRK artikel 5(1)(c) indikerer, at berettigelsen af en frihedsberøvelse kun forudsætter, at der *enten* er en begrundet mistanke til, at der er begået en forbrydelse, *eller* at det er nødvendigt for at hindre en ny forbrydelse eller flugt, er det dog for spørgsmålet om opretholdelse af en varetægtsfængsling ikke nok, at der kun foreligger én af disse betingelser. Det fremgår af EMD's praksis, at den begrundede mistanke om en begået forbrydelse er en forudsætning for berettigelsen af den anholdtes fortsatte tilbageholdelse, men at denne mistanke ikke længere er tilstrækkelig, når myndighederne efter anholdelsen vurderer, om den anholdte skal varetægtsfængsles. For at varetægtsfængslingen kan anses for værende berettiget, skal myndighederne tillige give andre *relevante* og *tilstrækkelige* grunde til at iværksætte varetægtsfængsling. Disse grunde skal allerede foreligge på det tidspunkt, hvor myndighederne første gang, *ufortøvet efter anholdelsen*, vurderer, om den anholdte skal

¹⁰⁸ Kjølbro (2023), side 471-472

¹⁰⁹ Rytter (2024), side 192

¹¹⁰ Kjølbro (2023), side 472

anbringes i varetægtsfængsling.¹¹¹ Dette ville i dansk retspraksis være i forbindelse med grundlovsforhøret.

3.3.1 Fængslingsgrunde

Som allerede anført, skal der foruden begrundet mistanke om kriminalitet, tillige foreligge andre *relevante og tilstrækkelige* grunde til at berettige en varetægtsfængsling. Det er ifølge EMD kun konkrete og tungtvejende samfundshensyn, der kan begrunde en varetægtsfængsling.¹¹² Det udgør som følge heraf en krænkelse af artikel 5(3), hvis de omstændigheder, som den nationale domstol har anført som begrundelse for varetægtsfængslingen, ikke anses for at være relevante og tilstrækkelige. Ligeledes statueres der krænkelse, hvis det faktuelle grundlag og begrundelsen for de anførte fængslingsgrunde er klart utilstrækkeligt.¹¹³ Dette gælder for eksempel, hvis begrundelserne for at opretholde varetægtsfængslingen er generelle og standardiserede og ikke er begrundet i konkrete omstændigheder knyttet til den sigtede.¹¹⁴ Der er dog intet til hinder for, at den nationale domstol i begrundelsen henviser til de grunde, som er anført i anklagemyndighedens begæring om varetægtsfængsling, såfremt dette indeholder en tilstrækkelig begrundelse.¹¹⁵ Der skal i kendelsen således anføres udførlige begrundelser for, hvorfor det anses for nødvendigt at varetægtsfængsle den sigtede.¹¹⁶

Efter EMRK artikel 5(1)(c) kan en person frihedsberøves med formålet om at hindre den mistænkte i at begå nye forbrydelser og i at flygte efter at have begået en forbrydelse. Denne opregning af lovlige årsager til anholdelse anses dog ikke af EMD for at være udtømmende i forbindelse med rimeligheden af opretholdelse af varetægtsfængsling.¹¹⁷ EMD har i deres praksis tillige anerkendt, at hensynet til den offentlige orden og hensynet til efterforskning kan udgøre relevante grunde til at begrunde varetægtsfængsling.¹¹⁸

Der fremgår efter EMD's praksis et indfortolket krav om proportionalitet i artikel 5(1)(c) og

¹¹¹ Merabishvili v. Georgia, para. 222

¹¹² Rytter (2024), side 190

¹¹³ Kjølbros (2023), side 475

¹¹⁴ Ibid., side 479

¹¹⁵ Ibid., side 480

¹¹⁶ Christoffersen, m.fl. (2024), side 493

¹¹⁷ Ibid., side 487

¹¹⁸ Ibid., side 489

5(3).¹¹⁹ Hvorvidt grundene til frihedsberøvelsen er tilstrækkelige, vurderes ud fra en konkret afvejning af individets interesse i løsladelse og samfundets interesse i effektiv efterforskning og retsforfølgning af kriminelle.¹²⁰ Det fremgår af EMD's praksis, at formodningen altid er for løsladelse, og at den sigtede skal anses for at være uskyldig indtil domsfældelsen er afsagt.¹²¹ EMD anfører endvidere, at rimeligheden af varetægtsfængslingens fortsættelse skal vurderes på grundlag af de faktiske omstændigheder i hver enkelt sag og i forhold til dens særlige karakteristika.¹²² En fortsat varetægtsfængsling kan kun være berettiget, hvis der er konkrete grunde til at antage, at der foreligger et reelt alment hensyn, som på trods af uskyldsformodningen vejer tungere end retten til frihed i EMRK artikel 5.¹²³ Princippet om uskyldsformodningen er fastlagt i EMRK artikel 6(2), hvorefter enhver, der anklages for en lovovertrædelse, skal anses for uskyldig, indtil hans eller hendes skyld er bevist i overensstemmelse med loven.

3.3.1.1 Kollusionsarrest

Hensynet til efterforskningen er ifølge EMD en lovlig fængslingsgrund, såfremt der er en begrundet risiko for, at den mistænkte på fri fod vil hindre efterforskningen ved for eksempel at koordinere sin forklaring med sine medgerningsmænd og vidner eller true vidner til tavshed.¹²⁴ Denne kollusionsrisiko skal understøttes af faktuelle beviser og kan ikke påberåbes abstrakt.¹²⁵ Det vil således ikke være tilstrækkeligt for de nationale domstole blot at henvise til hensynet til efterforskningen som den anvendte fængslingsgrund.¹²⁶ Det fremgår af EMD's praksis, at de nationale domstole i vurderingen af, hvorvidt der foreligger en kollisionsrisiko bør undersøge relevante faktorer, såsom efterforskningens eller retssagens fremskridt, den sigtedes personlighed, den sigtedes adfærd før og efter anholdelsen og andre konkrete omstændigheder, der begrunder frygten for, at vedkommende kan misbruge sin frihed ved at udføre handlinger, der har til formål at forfalske eller tilintetgøre beviser eller påvirke vidner.¹²⁷ Det følger af EMD's praksis, at kollusionsrisikoen normalt aftager med tiden, efterhånden som

¹¹⁹ Rytter (2024), side 176-177

¹²⁰ Christoffersen, m.fl. (2024), side 491

¹²¹ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 89

¹²² Ibid., para. 90

¹²³ Ibid., para. 90

¹²⁴ Rytter (2024), side 190

¹²⁵ Becciev v. Moldova, para. 59.

¹²⁶ Christoffersen, m.fl. (2024), side 492

¹²⁷ Mikhail Grishin v. Russia, para. 148

undersøgelserne gennemføres, vidners erklæringer tages, og verifikationer udføres.¹²⁸

3.3.2 Mindre indgribende foranstaltninger end kollusionsarrest

Det er op til myndighederne at godtgøre, at varetægtsfængsling er nødvendig.¹²⁹ Ved afgørelsen om varetægtsfængsling, er myndighederne derfor forpligtet til at overveje, om frihedsberøvelsens formål kan varetages af andre mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling. Dette kan for eksempel være gennem overvågning af den mistænkte, husarrest eller krav om at stille kaution mod løsladelse.¹³⁰ For så vidt angår løsladelse mod kaution, er denne foranstaltning dog navnlig relevant, når begrundelsen for at opretholde varetægtsfængslingen alene er risiko for flugt.¹³¹

For så vidt angår kollusionsarrest, fremgår der ikke klare retningslinjer i EMD's praksis til, hvorledes de nationale myndigheder skal gøre brug af mindre indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling.¹³² I EMD's praksis henviser domstolen enten til anvendelsen af kaution for at sikre, at den sigtede vil møde for retten, og ellers henviser domstolen blot til en generel forpligtelse til at søge alternative ikke-frihedsberøvende foranstaltninger, uanset formålet med varetægtsfængslingen.¹³³ Ifølge EMD's praksis kan det i de indledende faser af efterforskningen accepteres at give en implicit afvisning af anvendelsen af mindre indgribende foranstaltninger.¹³⁴ I de senere stadier af efterforskningen, må myndighederne imidlertid forventes enten at have haft tilstrækkeligt tid til at vurdere de eksisterende muligheder for alternative foranstaltninger, hvis nogen, eller til at udvikle mere detaljerede begrundelser for, hvorfor formålet for varetægtsfængslingen ikke ville kunne opnås ved alternative foranstaltninger.¹³⁵

Angående anvendelsen af husarrest anser EMD dette som en frihedsberøvelse omfattet af anvendelsesområdet for EMRK artikel 5 på lige fod med varetægtsfængsling.¹³⁶ Dette gælder

¹²⁸ Clooth v. Belgium, para. 44.

¹²⁹ Christoffersen, m.fl. (2024), side 498

¹³⁰ Rytter (2024), side 191

¹³¹ Kjølbros (2023), side 483

¹³² Martufi, m.fl. (2020), side 167

¹³³ Ibid., side 168

¹³⁴ Khodorkovskiy v. Russia, para. 195

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 104

ifølge EMD's praksis, selvom husarrest indebærer færre restriktioner og er mindre indgribende end varetægtsfængsling, og selvom den sigtede i valget mellem varetægtsfængsling og husarrest selv anmoder om den sidstnævnte valgmulighed. Husarresten skal derfor opfylde de samme betingelser som varetægtsfængsling i henhold til artikel 5(1)(c) og 5(3).¹³⁷ Adriano Martufi m.fl.: *The purposes of pre-trial detention and the quest for alternatives*, 2020, s. 168, anfører, at det ikke fremgår klart af EMD's praksis, om EMD anser forpligtelsen om, at overveje mindre indgribende foranstaltninger, når de nationale myndigheder vælger en mindre indgribende foranstaltning end varetægtsfængsling, som dog i sig selv udgør en frihedsberøvelse efter EMRK artikel 5.¹³⁸

3.3.3 Myndighedernes pligt til at udvise særlig omhu

Som allerede anført, er varetægtsfængslingen kun forenelig med artikel 5(3), så længe de nationale myndigheder til stadighed efterforsker og behandler retsforfølgningen med tilstrækkelig hurtighed.¹³⁹ Det gælder som følge heraf, at de nationale myndigheder skal udvise *særlig omhu* (*special diligence*) ved sagens behandling.¹⁴⁰

Hvis myndighederne ikke behandler sagen med en tilstrækkelig hurtighed, skal den mistænkte løslades, uagtet at de relevante fængslingsgrunde stadig består. Der foreligger således en krænkelse af artikel 5, såfremt varetægtsfængslingens varighed skyldes længerevarende inaktivitet eller en meget langsommelig sagsbehandling fra myndighedernes side.¹⁴¹ I vurderingen af, om de nationale myndigheder har udvist særlig omhu i forbindelse med retsforfølgningen, kan der for eksempel lægges vægt på, om sagen har været kompleks, om den sigtede har været årsag til forsinkelser, om der har været foretaget internationale anmodninger om bistand, og om der har været tale om omfattende efterforskning.¹⁴² Der skal dog efter EMD's praksis forholdsvis meget til, før der kan anerkendes, at en person, der sidder i varetægtsfængsling, er årsag til forsinkelser.¹⁴³ Der kan statuere krænkelse af artikel 5(3), hvis der går lang tid fra, at sagen er færdigefterforsket og klar til domsforhandling, og til

¹³⁷ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 112-113

¹³⁸ Martufi, m.fl. (2020), side 168

¹³⁹ Rytter (2024), side 191

¹⁴⁰ Kjølbro (2023), side 480

¹⁴¹ Rytter (2024), side 191

¹⁴² Kjølbro (2023), side 480-481

¹⁴³ Ibid., side 481

domsforhandlingen faktisk gennemføres.¹⁴⁴ Kravet om, at de nationale myndigheder skal efterforske og behandle sagen med en tilstrækkelig hurtighed, må dog ikke forhindre de nationale myndigheder i at udføre deres opgaver med tilstrækkelig omhu.¹⁴⁵

3.3.4 Domstolsgaranti efter artikel 5(3) og 5(4)

EMRK artikel 5(3) indeholder en skærpet domstolsgaranti i forbindelse med varetægtsfængsling efter artikel 5(1)(c).¹⁴⁶ Den varetægtsfængslede skal herefter *uførtøvet* efter frihedsberøvelsen stilles foran en dommer eller anden øvrighedsperson, der ved lov er bemyndiget til at udøve domsmyndighed. Formålet hermed er at foretage en reel prøvelse af, om frihedsberøvelsen er berettiget. Der kræves i denne forbindelse en mundtlig høring af den mistænkte. Kravet om domstolsprøvelse gælder også for senere forlængelser af varetægtsfængslingen.¹⁴⁷

Om den frihedsberøvede kan anses for *uførtøvet* at være stillet for en dommer afhænger af omstændighederne i den konkrete sag. Ifølge EMD's praksis, vil det i straffesager normalt accepteres, at der går op til 2-3 dage før domstolsprøvelse. Der må dog under alle omstændigheder ikke gå mere end 4 dage, før den frihedsberøvede stilles foran en dommer.¹⁴⁸ Denne domstolsprøvelse skal ske automatisk på de nationale myndigheders eget initiativ, og det er derfor ikke tilstrækkeligt, at den anholdte selv har mulighed for at indbringe sagen for domstolen.¹⁴⁹

Herudover indeholder EMRK artikel 5(4) tillige en domstolsgaranti, hvorefter enhver, der berøves friheden ved anholdelse eller varetægtsfængsling, skal være berettiget til at tage skridt til, at der af en domstol træffes hurtig afgørelse om lovligheden af sin varetægtsfængsling, og at vedkommendes løsladelse beordres, hvis varetægtsfængsling ikke er retmæssig. Denne bestemmelse giver således en varetægtsarrestant ret til at indbringe spørgsmålet om lovligheden af frihedsberøvelsen for en domstol. Endvidere følger det af EMD's praksis, at den frihedsberøvede efter denne bestemmelse har krav på domstolsprøvelse af den fortsatte

¹⁴⁴ Kjølbros (2023), side 481

¹⁴⁵ Ibid., side 482

¹⁴⁶ Rytter (2024), side 181

¹⁴⁷ Ibid.

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Christoffersen, m.fl. (2024), side 493

frihedsberøvelse med passende mellemrum. EMD fastlægger imidlertid ikke en bestemt frist for tidsintervallerne herfor, idet fristen beror på de konkrete omstændigheder i sagen.¹⁵⁰

4 Domstolenes fortolkning af en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko

For at kunne undersøge retstilstanden for anvendelsen af kollusionsarrest i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og foreneligheden med EMRK artikel 5, vil nedenstående del af afhandlingen først undersøge, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko til varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 ud fra kendelser afsagt af de danske domstole. Herefter vil det ud fra domme afsagt af EMD undersøges, hvad der kan tillægges vægt ved vurderingen af, om der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko til varetægtsfængsling i medfør af EMRK artikel 5(3).

4.1 Praxis fra de danske domstole

I følgende afsnit vil det ud fra kendelser afsagt af de danske domstole undersøges, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko til varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3. Afsnittet er opdelt efter følgende temaer; 1) straffesagens stadier og arrestantens medvirken, 2) arrestanten har haft mulighed for kollusion, og 3) organiseret kriminalitet.

4.1.1 Straffesagens stadier og arrestantens medvirken

4.1.1.1 U.1990.484V - Kollusionsrisiko indtil domsafsigelse

I sagen var fem personer tiltalt for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer og varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3.¹⁵¹ Ved et retsmøde for byretten blev varetægtsfængslingerne forlænget, idet retten fandt, at kollusionsrisikoen fortsat

¹⁵⁰ Christoffersen, m.fl. (2024), side 504-505

¹⁵¹ U.1990.484V, side 1, spalte 484

ville være til stede, indtil bevisførelsen i sagen var afsluttet.¹⁵² Kendelsen blev kæret til landsretten, der udvidede byrettens vurdering af kollusionsrisikoen tidsmæssige udstrækning, idet:

*det først er udelukket, at der kan opstå tvivlsspørgsmål vedrørende bevisførelsen og bevisbedømmelsen for byretten, når dommen er afsagt, idet der indtil dette tidspunkt kan ske reassumering af bevisførelsen med henblik på en afklaring af sådanne tvivlsspørgsmål...*¹⁵³

Landsretten vurderer dermed, at kollusionsrisikoen kan eksistere helt indtil domsafsigelse. Det fremgår ikke af den trykte kendelse, hvad der i sagen blev tillagt vægt, og hvilke bestemte grunde, der var til at antage, at de tiltalte ville eller kunne vanskeliggøre forfølgningen, herunder heller ikke hvordan. Kendelsen henvises dog til i nutidig retslitteratur og må på den baggrund antages at have en grad af betydning i dansk retspraksis i relation til den periode, hvor der ifølge retsplejeloven er hjemmel til at varetægtsfængsle på kollusionsarrest.

4.1.1.2 TfK 2008.98/3 V - Efterforskningen mod medgerningsmænd er verserende

Arrestanten (herefter A) i sagen var sigtet for overtrædelse af straffelovens § 191 og havde ved fremstillingen i grundlovsforhør erkendt sig skyldig og afgivet en detaljeret forklaring om sagens omstændigheder og hans forhold til de andre involverede.¹⁵⁴ Anklagemyndigheden begærede ham varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 med den begrundelse, at man stadig manglede at afhøre A's leverandører og andre aftagere af narkotika.¹⁵⁵ Byretten mente ikke, at betingelserne på den baggrund var opfyldt og lagde vægt på, at:

*[A] har erkendt sig skyldig [...] der er forløbet omkring 10 måneder siden gerningsperioden [...] Den efterforskning, der forestår, vedrører sager mod andre involverede og kan ikke begrunde varetægtsfængsling af [A], hvis sag forventes fremmet som tilståelsessag.*¹⁵⁶

¹⁵² U.1990.484V, side 1, spalte 484-485

¹⁵³ Ibid., side 1, spalte 485

¹⁵⁴ TfK 2008.98/3 V, side 1

¹⁵⁵ Ibid., side 1

¹⁵⁶ Ibid., side 1

Det kan herudfra konkluderes, at retten ikke mener, at retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 kan anvendes over for arrestanter, hvis egen sag er færdigefterforsket, og den fortsatte efterforskningen dermed vedrører arrestantens medgerningsmænd. Endvidere lægges der vægt på, at arrestanten allerede havde haft mulighed for at vanskeliggøre forfølgningen i sagen, idet han havde været på fri fod i en længere periode efter gerningstidspunktet.¹⁵⁷ Kendelsen blev imidlertid kæret og omgjort af landsretten, der lagde til grund at:

*efter sagens karakter og det forhold, at politiet endnu skal foretage afhøring af bl.a. sigtedes leverandører, er [der] bestemte grunde til at antage, at sigtede på fri fod vil modvirke efterforskningen ved at advare andre...*¹⁵⁸

Det kan herefter lægges til grund, at de omstændigheder, at arrestanten havde haft mulighed for at vanskeliggøre forfølgningen, samt at den manglende efterforskning ikke vedrørte arrestantens egen sag, ikke er momenter, der blev tillagt vægt ved landsrettens afgørelse. Landsretten anførte imidlertid ikke, hvilke konkrete grunde, der var til at antage, at A i sagen havde vilje til at vanskeliggøre forfølgningen mod medgerningsmænd og i givet fald hvordan.

4.1.1.3 UfR 2012.1088H / AM2012.01.05H - Arrestantens tilståelse

Arrestanten (herefter A) i sagen var sigtet for røveri ved i forening med to medgerningsmænd (herefter M1 og M2), at have anvendt en attrappistol til at fratage fremmed rørlige ting i en smykkeforretning.¹⁵⁹ A nægtede sig på dette tidspunkt skyldig.¹⁶⁰ M1 havde tilstået og blev i den forbindelse dømt i sin tilståelsessag, hvor han afgav en indenretlig forklaring om forholdet.¹⁶¹ M2 var fortsat varetægtsfængslet og nægtede sig skyldig.¹⁶² Ved byrettens kendelse af 25. maj 2011 var efterforskningen afsluttet, ligesom A havde aflagt fuld tilståelse og vedstået denne indenretligt i væsentlig overensstemmelse med M1's forklaring.¹⁶³ Byretten fandt herefter ikke grundlag for at varetægtsfængsle A i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 og lagde i denne forbindelse vægt på, at:

¹⁵⁷ TfK 2008.98/3 V, side 1

¹⁵⁸ Ibid., side 2

¹⁵⁹ U.2012.1088H, side 1

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Ibid.

*[A] har ved et retsmøde i dag bekræftet den forklaring, som han afgav til politirapport den 18. marts 2011 [...] Endvidere har [A] også erkendt sig skyldig og vedstået den forklaring, som han afgav til politirapport den 23. maj 2011.*¹⁶⁴

Byretten bestemte imidlertid, at A fortsat skulle være frihedsberøvet i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 2, nr. 1, hvorfor kendelsen blev kæret af A med påstand om løsladelse.¹⁶⁵ Landsretten omgjorde kendelsen for så vidt angik varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 med følgende begrundelse:

*Efter det oplyste om uoverensstemmelser i [A og M2] og [M1's] forklaringer om omfanget og karakteren af de sigtedes deltagelse i det grove røveriforhold er der bestemte grunde til at antage, at [A] på fri fod vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at påvirke [M1].*¹⁶⁶

På trods af, at der ifølge byretten kun var tale om uvæsentlige uoverensstemmelser mellem A og M1, vurderede landsretten, at uoverensstemmelserne alligevel kunne begrunde, at der fortsat forelå en kollusionsrisiko. Kendelsen blev kæret og omgjort af Højesteret med følgende begrundelse:

*Den 25. maj 2011 var efterforskningen i sagen afsluttet og [A] havde aflagt fuld tilståelse [...] i det væsentlige i overensstemmelse med den forklaring, som [M1] havde afgivet [...] [M2] som var sigtet for røveriet, og som nægtede sig skyldig, var fortsat varetægtsfængslet. Under disse omstændigheder finder Højesteret, at der den 25. maj 2011 ikke var bestemte grunde til at antage, at [A] på fri fod ville og kunne vanskeliggøre forfølgningen i sagen, herunder ved påvirkning af medsigtede eller andre...*¹⁶⁷

Højesteret fandt dermed ikke, at betingelserne for anvendelse af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 var til stede på tidspunktet for byrettens kendelse, idet der ikke var anført noget til støtte for, at A ville eller kunne vanskeliggøre forfølgningen i sagen, ligesom det blev tillagt vægt, at A havde tilstået. Afgørelsen slår fast, at der ved vurderingen af kollusionsrisiko skal være konkrete grunde til, at det kan antages, at arrestanten både vil og kan påvirke eller advare sine

¹⁶⁴ AM2012.01.05H, side 12

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ Ibid., side 8

¹⁶⁷ Ibid., side 4-5

medgerningsmænd.

4.1.1.4 U.2016.3290H - Arrestantens tilståelse og medvirken til sagens oplysning

Arrestanten (herefter A) i sagen blev den 19. november 2015 anholdt og sigtet for overtrædelse af straffelovens § 288 ved i forening med flere andre ukendte gerningsmænd at have truet et vidne (herefter V) med en kniv.¹⁶⁸ Både i forbindelse med sin anholdelse og indenretlige forklaring i grundlovsforhør forklarede A detaljeret om rollefordelingen i røveriet samt navngav tre ukendte medgerningsmænd.¹⁶⁹ A var herefter varetægtsfængslet indtil byrettens kendelse den 11. februar 2016, der ikke længere fandt, at der efter tiltalerejsning forelå en kollusionsrisiko, idet A havde afgivet en detaljeret forklaring, som nu var blevet fuldt efterprøvet af politiet.¹⁷⁰ Kendelsens blev imidlertid kæret og omgjort af landsretten, som lagde vægt på:

*sagens karakter og grovhed sammenholdt med oplysningerne om, at [V] var meget psykisk påvirket af det, hun havde været udsat for, og at de medtiltalte ikke havde ønsket at udtale sig om forholdet.*¹⁷¹

Landsretten fandt dermed, at kollusionsrisikoen vil være tilstrækkeligt begrundet i sager, hvor arrestanten har begået et forhold af grov karakter sammenholdt med, at arrestantens medgerningsmænd ikke har ønsket at udtale sig endnu, selvom arrestanten har medvirket positivt til sagens opklaring og erkendt sin egen rolle heri. A kærede kendelsen til Højesteret, som i sin afgørelse henviste til tidligere praksis, herunder ovenfor omtalte *UfR 2012.1088H*, og fastslog at:

*der imidlertid [må] foretages en vurdering af, om der er bestemte grunde til at antage, at [A], som spørgsmålet om fortsat varetægtsfængsling angår, på fri fod vil og kan vanskeliggøre forfølgningen i sagen...*¹⁷²

På baggrund af A's tilståelse og angivelse af sine medgerningsmænd, fandt Højesteret ikke, at der forelå nogen bestemte grunde til dette, og lagde ved sin vurdering vægt på de samme

¹⁶⁸ U.2016.3290 H, side 1

¹⁶⁹ Ibid.

¹⁷⁰ Ibid., side 1, spalte 3291

¹⁷¹ Ibid., side 1-2, spalte 3291

¹⁷² Ibid., side 2, spalte 3292

momenter, som byretten havde gjort ved sin kendelse af den 11. februar 2016.¹⁷³ Det må herefter lægges til grund, at arrestantens medgerningsmænds nægtelse ikke kan komme arrestanten til skade, hvis denne har afgivet fuldstændig tilståelse og ellers medvirket til sagens oplysning, ligesom politiet har haft mulighed for at efterprøve denne forklaring.

4.1.1.5 U.2023.4096H - Bevisførelsens betydning og kollusion med sine medgerningsmænd

Arrestanten (herefter A) i sagen blev den 3.- og 4. oktober 2022 anholdt og fremstillet i grundlovsforhør med henblik på varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3.¹⁷⁴ A var sigtet for databedrageri begået i forening med flere ukendte gerningsmænd til et samlet beløb på omkring 505.000 kr.¹⁷⁵ A havde delvist erkendt beløbet samt et begrænset antal af de samlede sigtelser.¹⁷⁶ Byretten afsagde kendelse om varetægtsfængsling og lagde til grund, at:

de væsentligste efterforskningsskridt mv., som forventes foretaget inden for den begærede frist [er] at udfinde yderligere medgerningsmænd, afhøre kortejerne samt at udlæse anholdtes telefon.¹⁷⁷

Byretten forlængede varetægtsfængslingen den 31. oktober 2022 og lagde til grund, at der fortsat manglede at blive foretaget efterforskningsskridt, herunder afhøring af en formodet medgerningsmand og flere af de forurettede.¹⁷⁸ Indtil dette tidspunkt var varetægtskendelserne velbegrundede og vurderet i relation til den sideløbende efterforsknings fremgang. Det fremgår imidlertid ikke, om retten havde foretaget en vurdering af, om arrestanten havde vilje til eller mulighed for at vanskeliggøre den forestående efterforskning, ligesom det heller ikke fremgår, hvordan arrestanten skulle gøre dette. Der ligger heri en antagelse fra byretten om, at kollusionsrisiko er tilstrækkeligt antageligt, hvis efterforskningen er verserende, og der er medgerningsmænd på fri fod. Varetægtsfængslingen blev yderligere forlænget af byretten to gange, uanset den omstændighed at sagen ved det tredje retsmøde den 28. november 2022 var

¹⁷³ U.2016.3290 H, side 2

¹⁷⁴ U.2023.4096H, side 1

¹⁷⁵ Ibid.

¹⁷⁶ Ibid.

¹⁷⁷ Ibid., side 1, spalte 4097

¹⁷⁸ Ibid., side 1

færdigefterforsket.¹⁷⁹ Ved dette retsmøde blev følgende begrundelse anført for fortsat varetægtsfængsling:

*grundlaget for rettens kendelse af 4. oktober 2022 fortsat fandtes at foreligge.*¹⁸⁰

Det interessante ved denne begrundelse er for det første, at det på retsmødet blev oplyst byretten, at politiet var færdig med efterforskningen i sagen, hvorfor den nu var til juridisk vurdering i anklagemyndigheden. Ved at henvise til grundlaget for byrettens kendelse af 4. oktober 2022, blev kendelsen dermed afsagt på et grundlag, som ikke længere var til stede. Denne kendelse blev kæret til landsretten, som stadfæstede med følgende begrundelse:

*Af de af byretten i kendelse af 4. oktober 2022 anførte grunde og efter sagens karakter tiltrædes videre, at der er bestemte grunde til at frygte, at sigtede på fri fod vil vanskeliggøre forfølgningen af sagen*¹⁸¹

Efter landsrettens stadfæstelse forlængede byretten varetægtsfængslingen indtil dom med henvisning til landsrettens kendelse og begrundelse.¹⁸²

A kærede igen kendelsen til landsretten, som stadfæstede kendelsen den 25. januar 2023 med henvisning til byrettens begrundelse ved første retsmøde om varetægtsfængsling, dog med dissens.¹⁸³ Den dissentierende dommer udtalte i den forbindelse, at bevisførelsen i sagen ville bestå af dokumentbeviser, videoovervågning og afhøring af to forurettede, som A intet personligt kendskab havde til.¹⁸⁴ Dommeren lagde vægt på, at A ikke i overensstemmelse med den første sigtelse var tiltalt for at have begået forholdene i forening.¹⁸⁵ Kun et enkelt forhold vedrørte en tiltale i forening med en medgerningsmand (herefter M), som ikke havde været varetægtsfængslet under sagen, og som A både før sin varetægtsfængsling og efter ophævelsen af sin brev- og besøgskontrol kunne have haft uhindret kontakt med.¹⁸⁶ Dommeren lagde endvidere vægt på, at A delvist havde erkendt sin skyld.¹⁸⁷ Idet efterforskningen på tidspunktet for nogle af kendelserne var afsluttet, og da bevisførelsen i sagen primært angik tekniske

¹⁷⁹ U.2023.4096H, side 1

¹⁸⁰ Ibid., side 1, spalte 4097

¹⁸¹ Ibid., side 1, spalte 4097

¹⁸² Ibid., side 2, spalte 4097

¹⁸³ Ibid., side 2

¹⁸⁴ Ibid., side 2

¹⁸⁵ Ibid., side 2

¹⁸⁶ Ibid., side 2

¹⁸⁷ Ibid., side 2

beviser, som arrestanten ikke kunne påvirke, må det antages, at byretten og landsretten lagde afgørende vægt på det moment, at arrestanten var tiltalt for at have begået ét af i alt 102 forhold i forening med en anden gerningsmand, der var på fri fod. Det kan imidlertid kun antages, da dette ikke fremgår tilstrækkeligt klart af hverken byretten eller landsrettens kendelser.

Landsrettens kendelse blev kæret til Højesteret, der opdelte sin vurdering af kollusionsrisikoen i henholdsvis *sagen mod A* og *sagen mod A's medgerningsmænd*.¹⁸⁸ Ved vurderingen af kollusionsrisikoen med A's egen sag, lagde Højesteret til grund at

*efterforskningen i sagen [var] afsluttet. Bevisførelsen i sagen bestod ifølge bevisfortegnelsen af 8. december 2022 af dokumentbeviser, afspilning af videoovervågning [...] og afhøring af to af de forurettede [...] T intet personligt kendskab havde til de to forurettede, der skulle afgive forklaring, eller til de øvrige forurettede i sagen, der ikke skulle afgive forklaring. Det er oplyst, at anklagemyndigheden vedrørende de øvrige forhold i sagen agtede at dokumentere fra politiets anmeldelsesrapporter. T havde endvidere delvist erkendt sig skyldig, og [...] at det ikke var bestridt, at hævnningerne var uberettigede.*¹⁸⁹

Vedrørende spørgsmålet om A's kollusion med sine medgerningsmænd sag, udtalte Højesteret:

*Der er ikke oplysninger om efterforskningen af [M], og det er ikke anført, hvordan [A] på fri fod ville eller kunne påvirke en eventuel efterforskning eller forfølgning af [M].*¹⁹⁰

Betingelserne for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 ved landsrettens kendelse af 25. januar 2023 om fortsat varetægtsfængsling af A frem til byrettens dom var dermed ikke opfyldt. Højesteret stadfæstede dermed kravet om, at det ved vurderingen af kollusionsrisiko skal kunne antages, at arrestanten vil og kan vanskeliggøre forfølgningen. Det er således ikke nok, at der er en teoretisk risiko herfor.

4.1.2 Arrestanten har haft mulighed for kollusion

¹⁸⁸ U.2023.4096H, side 3

¹⁸⁹ Ibid., side 2, spalte 4099

¹⁹⁰ Ibid., side 2, spalte 4099

4.1.2.1 U.2024.2370H - Arrestanten har været på fri fod

Arrestanten (herefter A) i sagen blev anholdt og sigtet den 6. september 2023 for overtrædelse af straffelovens § 191.¹⁹¹ A blev fremstillet i grundlovsforhør dagen efter, hvor byretten bestemte, at der ikke var grundlag for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 med følgende begrundelse:

Efter formuleringen af sigtelsen og de foreliggende oplysninger om fundet af narkotiske stoffer og penge i den bil og på det hotelværelse, som kan sættes i forbindelse med [A], sammenholdt med at der ikke er oplysninger om eventuelle medgerningsmænd eller i øvrigt angivet hvilke efterforskningsskridt, der udestår i relation til eventuelle medgerningsmænd, findes der ikke tilstrækkeligt grundlag til at antage, at anholdte på fri fod vil vanskeliggøre forfølgningen.¹⁹²

A blev herefter løsladt indtil landsrettens omgørelse af kendelsen knap 7 uger senere.¹⁹³ Anklagemyndigheden tilrettede herefter sigtelsen mod A til at være begået i forening med flere uidentificerede medgerningsmænd. Landsretten fandt, at der på baggrund af anklagemyndighedens senere rettelse af sigtelsen nu forelå bestemte grunde til at antage, at arrestanten ville vanskeliggøre forfølgningen i sagen, navnlig ved at fjerne spor eller advare medgerningsmænd.¹⁹⁴ Landsretten fandt endvidere ikke, at det kunne føre til et andet resultat, at A havde været på fri fod i knap 7 uger siden byrettens kendelse.¹⁹⁵ Landsrettens kendelse blev kæret til Højesteret, der modsat vist udtalte:

Henset til, at [A] som nævnt havde været på fri fod i knap 7 uger, finder Højesteret endvidere, at der på tidspunktet for landsrettens kendelse ikke var bestemte grunde til at antage, at han yderligere kunne vanskeliggøre forfølgningen i sagen ved at advare eller påvirke andre eller ødelægge beviser.¹⁹⁶

Retten fastslår dermed, at der ikke længere foreligger en kollusionsrisiko, hvis arrestanten har været på fri fod efter anholdelse i sagen. Det må på den baggrund antages, at hvis arrestanten har haft mulighed for og vilje til at vanskeliggøre forfølgningen i sagen, ville den pågældende

¹⁹¹ U.2024.2370H, side 1

¹⁹² Ibid., side 1, spalte 2371

¹⁹³ Ibid., side 2

¹⁹⁴ Ibid., side 2, spalte 2371

¹⁹⁵ Ibid., side 2

¹⁹⁶ Ibid., side 3, spalte 2372

allerede have fjernet beviser eller påvirket og advaret medgerningsmænd. Ved formuleringen *yderligere* i Højesterets begrundelse, må det følge, at såfremt arrestanten på fri fod allerede har vanskeliggjort forfølgningen i sagen, skal der være bestemte grunde til at antage, at arrestanten på ny vil kunne vanskeliggøre forfølgningen *yderligere*.

4.1.3 Organiseret kriminalitet

4.1.3.1 U.2005.710H - Arrestanten og medgerningsmænds nægtelse

Arrestanten (herefter A) i sagen blev i forbindelse med en politiaktion på Christiania anholdt, sigtet for overtrædelse af straffelovens § 191 og varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2 og 3.¹⁹⁷ Overtrædelsen var ifølge sigtelsen begået i forening med talrige personer, hvor A skulle have solgt eller medvirket til salg af ikke under 25 kilo hash.¹⁹⁸ A nægtede sig skyldig i grundlovsforhøret og ønskede kun at forklare sig kort om sine personlige forhold.¹⁹⁹ Til støtte for påstanden om kollusionsrisiko anførte anklagemyndigheden for retten, at A og hans medgerningsmænd ikke havde ønsket at udtale sig og dermed havde mulighed for at samstemme forklaringer, herunder om rollefordeling, og skaffe sig alibi for perioder, hvor politiet ikke konkret havde observeret dem i at bistå med salg fra boden.²⁰⁰ Byretten afsagde kendelse om varetægtsfængsling med følgende begrundelse:

Der er dags dato anholdt et større antal personer i forbindelse med en politiaktion rettet mod handlen med euforiserende stoffer på Christiania. Der forventes foretaget flere anholdelser i sagskomplekset, og der pågår et større efterforskningsarbejde, herunder i form af afhøring og genafhøring af et større antal personer.²⁰¹

Kendelsen blev kæret og stadfæstet af landsretten, hvorefter denne blev indbragt for Højesteret.²⁰² I forhold til vurderingen af kollusionsrisiko lagde Højesteret vægt på, at der var tale om organiseret kriminalitet, som omfattede et stort antal personer, hvoraf flere var eftersøgt af politiet. Højesteret lagde endvidere vægt på, at hverken arrestanten eller

¹⁹⁷ U.2005.710H, side 1

¹⁹⁸ Ibid.

¹⁹⁹ Ibid.

²⁰⁰ Ibid., side 3, spalte 713

²⁰¹ Ibid., side 1, spalte 710

²⁰² Ibid., side 3

medgerningsmændene havde udtalt sig under sagen og konkluderede på den baggrund:

*[A] og de øvrige involverede på fri fod vil have såvel lejlighed som anledning til at vanskeliggøre forfølgningen i sagen gennem afstemning af forklaringer om bl.a. initiativ, tilstedeværelse og rollefordeling ved salget...*²⁰³

Det findes dermed tilstrækkeligt for varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 i sager om organiseret kriminalitet, at arrestanten og dennes medgerningsmænd nægter sig skyldige, idet de må kunne antages at ville samstemme forklaringer om sagens komplicerede forløb.

4.1.3.2 U.2025.426H / AM2024.06.18H - Længerevarende varetægtsfængsling

Arrestanten (herefter A) i sagen blev den 21. december 2021 anholdt, fremstillet i grundlovsforhør og sigtet for to forhold i forening med en medgerningsmand (herefter M1), foretaget som led i et opgør i bandemiljøet.²⁰⁴ Forholdene angik overtrædelse af straffelovens § 237, til dels jf. § 21 og straffelovens § 192 a, stk. 1, nr. 1, jf. stk. 3, jf. våbenloven.²⁰⁵ To ud af tre forurettede havde tilsyneladende ingen tilknytning til bandeopgøret.²⁰⁶ Under grundlovsforhøret nægtede A sig skyldig, men forklarede, at han var medlem af en bandegruppering, NNV, samt at det var ham som fremgik på videoovervågningen fra en butik, hvor gerningsmændenes tøj antagedes at være købt. Han anerkendte at have fået instruks om indkøbet i en forsamling af 20-25 personer fra NNV, men nægtede, at der var blevet talt om hævn, eller at tøjet skulle bruges til dette..²⁰⁷

Byretten afsagde kendelse om varetægtsfængsling af A og lagde til grund, at mindst fire personer havde været involveret i selve skudepisoden, som kunne antages at have relation til bandegrupperingen NNV.²⁰⁸ Byretten fandt ikke grundlag for at statuere begrundet mistanke for, at A havde været med til skudepisoden, men fandt at han var begrundet mistænkt for medvirken hertil.²⁰⁹ I sin kendelse henviste retten slutteligt til, at der ved organiseret

²⁰³ U.2005.710H, side 3, spalte 713

²⁰⁴ U.2025.426H, side 4

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ AM2024.06.18H, side 3

²⁰⁷ Ibid., side 4

²⁰⁸ Ibid., side 4

²⁰⁹ Ibid., side 4

kriminalitet er nærliggende risiko for kollusion ved påvirkning og afstemning af forklaringer og fandt på denne baggrund, at betingelserne for kollusionsarrest opfyldt. Den 19. januar blev yderligere en person (herefter M2) sigtet for samme forhold som A og M1 og varetægtsfængslet på samme grundlag.²¹⁰

Ved forlængelse af A's varetægtsfængsling den 16. februar 2022 anførte retten, at mistanken mod A på baggrund af det nu anførte var bestyrket.²¹¹ Begrundelsen for dette var, at A nu havde ændret sin forklaring om baggrunden for tøjkoebet og teleoplysninger, der placerede ham i nærheden af en bil, som var antaget til at være følgebil ved drabet.²¹² Ved forlængelse af varetægtsfængslingen den 13. april 2022 kunne anklagemyndigheden anføre, at der på A's telefon var optaget en video af et andet medlem af NNV (herefter M3) omkring kl. 05.00 samme morgen for drabet, og at A var blevet stoppet i en bil sammen med M3 og M2 11 dage efter drabet.²¹³ Ved forlængelse af varetægtsfængslingen den 8. juni 2022 blev mistanken mod A yderligere bestyrket, idet man var lykkedes med at genskabe en lydfil fra A's telefon, der var optaget ca. 1 time før drabet.²¹⁴ I lydfilen blev det aftalt, at de ville hævne et drab, samt at A havde en central rolle i drabet og drabsforsøgene. Ligeledes fremgik det af kildeoplysninger, hvem to af gerningsmændene var (herefter M4 og M5).²¹⁵

Den 25. og 30. august 2022 blev M1 og M2, der var sigtet for de samme forhold som A, løsladt. A's varetægtsfængsling blev imidlertid forlænget den 28. september 2022 med henvisning til de grunde, som var anført i rettens tidligere kendelser.²¹⁶

Ved fristforlængelsesmødet den 23. november 2022 koncentrerede efterforskningen sig om at finde medgerningsmændene.²¹⁷ Den 21. december 2022 anførte A's forsvarer, at efterforskningen var gået i stå, samt at dette ikke burde komme A til skade.²¹⁸ Af en kendelse om fristforlængelse i arrestantens sag, truffet den 15. februar 2023, anførte retten, at grundene anført i rettens tidligere kendelser fortsat medførte, at betingelserne for kollusionsarrest var

²¹⁰ AM2024.06.18H, side 4

²¹¹ Ibid., side 5

²¹² Ibid., side 5

²¹³ Ibid., side 5

²¹⁴ Ibid., side 6

²¹⁵ Ibid., side 6

²¹⁶ Ibid., side 6

²¹⁷ Ibid., side 6

²¹⁸ Ibid., side 6

opfyldt.²¹⁹

Det blev hverken anført, på hvilket grundlag arrestanten ville eller kunne vanskeliggøre forfølgningen, ej heller hvordan dette konkret kunne foregå. Retten henvist blot til seneste kendelse af den 21. december 2022, men af sagsfremstillingen i den trykte kendelse fremgår det blot, at retten afsagde kendelse om fortsat varetægtsfængsling på det hidtidige grundlag.²²⁰

Ved retsmøde om fristforlængelse af 15. februar 2023 oplyste anklagemyndigheden, at det var deres opfattelse, at to andre medgerningsmænd stod bag drabet og drabsforsøget.²²¹ Hertil anførte forsvareren, at A ikke selv deltog i skyderiet og ej heller havde mulighed for at påvirke sagens tekniske beviser, ligesom der ikke den sidste måned var foretaget efterforskningskridt i forhold til A.²²² Herudover anførte forsvareren, at M1 og M2 ligeledes havde adgang og kendskab til sagen, men at disse var løsladt.²²³ Retten mente fortsat, at fængslingsbetingelserne var opfyldt med henvisning til rettens tidligere kendelser.²²⁴ Den 14. marts 2023 blev M3 sigtet for de samme forhold som A, for at være chauffør i følgebilen, og fremstillet i grundlovsforhør med anmodning om varetægtsfængslet in absentia, hvilket retten godkendte.²²⁵

Den 15. marts 2023 anførte A's forsvarer, at A ikke længere var mistænkt for at have begået manddrab, men blot at have været til stede i en bil, som skulle være fulgt efter bilen, hvori skytten sad.²²⁶ Herudover anførte han, at retten ikke i de seneste fem forlængelser af varetægtsfængslingen havde anført noget nyt, samt at politiet reelt ikke havde efterforsket i forhold til A.²²⁷ Anklagemyndigheden oplyste dog på et retsmøde den 12. april 2023, at man ønskede at undersøge følgebilen for A's DNA samt udlæse bilens IT-system for at fastlægge dens lokalitet på gerningstidspunktet.²²⁸ Anklageskrift mod A blev indgivet den 6. juni og ved fristforlængelsesmødet den 7. juni 2023 udtalte retten, at:

Sagen er trods tiltalerejsningen stadig under efterforskning, og der er fortsat bestemte grunde til at antage, at [A] både kan og vil forsøge at modvirke sagens opklaring ved

²¹⁹ AM2024.06.18H, side 7

²²⁰ Ibid., side 6

²²¹ Ibid., side 7

²²² Ibid., side 7

²²³ Ibid., side 7

²²⁴ Ibid., side 7

²²⁵ Ibid., side 8

²²⁶ Ibid., side 9

²²⁷ Ibid., side 9

²²⁸ Ibid., side 10

*at advare andre eller påvirke og afstemme forklaringer...*²²⁹

Ved fristforlængelsesmøde den 30. august 2023 blev det oplyst, at hovedforhandlingen i sagen ville foregå mellem den 26. august 2024 og den 31. oktober 2024.²³⁰ Det forhold, at sagen på dette tidspunkt, for så vidt angik A, var færdigefterforsket, kunne efter rettens bedømmelse ikke ændre på vurderingen af, at der fortsat forelå en kollusionsrisiko.²³¹ Den 23. oktober 2023 indleverede anklagemyndigheden et tillægsanklageskrift og begærede A varetægtsfængslet indtil dom.

Retten fandt fortsat, at betingelserne for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, og 768 a, stk. 1, nr. 2 var opfyldt og bemærkede, at:

*det vil være muligt at påvirke vidner og samstemme forklaringer med identificerede og pt. uidentificerede medgerningsmænd. Det kan ikke føre til et andet resultat, at sagen af anklagemyndigheden betragtes som færdigefterforsket. Retten har lagt vægt på, at der er tale om meget alvorlig personfarlig kriminalitet, som ifølge tiltalen formodes at have tilknytning til bandemiljøet.*²³²

A kærede kendelsen til Østre Landsret, som stadfæstede med samme begrundelse.²³³ Denne kendelse blev indbragt for Højesteret, hvis hovedspørgsmål vedrørte, om der i sagen forelå en betydelig risiko for kollusion af afgørende betydning for forfølgningen eller væsentlige hensyn til beskyttelsen af vidner eller andre, der kunne begrunde varetægtsfængsling frem til dom i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, jf. § 767, stk. 2.²³⁴

Højesteret lagde i forbindelse med vurderingen af kollusionsrisikoen vægt på:

at alle de tiltalte var medlemmer af eller tilknyttet bandegrupperingen NNV, og at der ved organiseret kriminalitet normalt er en betydelig risiko for vanskeliggørelse af forfølgningen f.eks. ved afstemning af forklaringer og påvirkning af vidner. Højesteret finder, at der er betydelig risiko for, at [A] på fri fod vil have såvel lejlighed som anledning til på afgørende vis at vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Højesteret har herved lagt vægt på navnlig risikoen for, at han og [M3] afstemmer forklaringer om

²²⁹ AM2024.06.18H, side 11

²³⁰ Ibid.

²³¹ Ibid., side 12

²³² Ibid., side 14-15

²³³ Ibid., side 15

²³⁴ U.2025.426H, side 4

*bl.a. deres færden den 2. og 3. december 2021. Politiet leder fortsat efter mindst én yderligere medgerningsmand, og der er også risiko for, at [A] vil advare eller påvirke denne uidentificerede medgerningsmand.*²³⁵

Højesteret fandt ligeledes, at varetægtsfængslingen var berettiget i henhold til retsplejelovens § 768 a, med henvisning til sagens karakter og grovhed, navnlig at der var tale om en grov forbrydelse, drab, samt sagens karakter, at det var begået som led i organiseret bandekriminalitet. Højesterets afgørelse viser, at der ved vurderingen af kollusionsrisiko i høj grad lægges vægt på kriminalitetens organiserede art, samt det moment, at der fortsat er et ubestemt antal uidentificerede gerningsmænd på fri fod, som politiet fortsat leder efter. Det bemærkes, at Højesteret, i modsætning til by- og landsret, ikke nævner det moment, at sagen for så vidt angik A var færdigefterforsket, hvorfor det må antages, at kriminalitetens art, grovhed og kompleksitet tillægges væsentligt højere vægt i vurderingen.

4.1.3.3 U.2025.809H / AM2024.12.17H - Arrestantens tilståelse og medgerningsmænds nægtelse

Arrestanten (herefter A) i sagen blev den 15. marts 2023 standset i en bil ved grænsen sammen med en mand (herefter M1) og en kvinde (herefter M2) og i den forbindelse anholdt, idet der i bilen blev fundet 13,5 kilo kokain.²³⁶ Den 16. marts 2023 blev A fremstillet i grundlovsforhør og sigtet for overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, 1. pkt.²³⁷ De nægtede sig alle skyldige, men A og M2 afgav forklaring i grundlovsforhøret.²³⁸ A forklarede, at han havde lånt bilen af M1 til at køre til et familiemedlems bryllup i København.²³⁹ A vidste dog ikke, hvem der reelt ejede bilen, eller hvordan den anden person var kommet i besiddelse af denne, ligesom han nægtede al kendskab til kokainen.²⁴⁰ M2 forklarede modstridende, at A med 100% sikkerhed vidste, at der lå kokain i bilen, at A ikke skulle til et bryllup i København, samt at en tredje person (herefter B) havde arrangeret turen.²⁴¹

²³⁵ U.2025.426H, side 5, spalte 432

²³⁶ U.2025.809H, side 1

²³⁷ Ibid.

²³⁸ Ibid.

²³⁹ AM2024.12.17H, side 3-4

²⁴⁰ Ibid., side 4

²⁴¹ Ibid., side 4-5

Byretten varetægtsfængslede alle tre efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og nr. 3.²⁴² Ved anklageskrift af 24. oktober 2023 blev der rejst tiltale mod alle tre for overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, 2. pkt., jf. lovgivningen om euforiserende stoffer.²⁴³ Ved hovedforhandlingen den 23. februar 2024 afgav de alle tre indenretlig forklaring, A erklærede sig skyldig, mens M1 og M2 fortsat nægtede.²⁴⁴ A forklarede, at han var vidende om, at der var narkotika i bilen, men ikke i hvilket omfang.²⁴⁵ Han ønskede dog ikke at fortælle, hvem der havde arrangeret turen, ligesom han nægtede, at M1 og M2 havde viden om kokainen i bilen og turens formål.²⁴⁶ Alle tre blev kendt skyldige og idømt fængsel mellem 7 og 8 år.²⁴⁷ A ankede ikke dommen, i modsætning til de to andre, som ankede dommen til frifindelse.²⁴⁸ Anklagemyndigheden ankede imidlertid til skærpelse for alle tre dømtes vedkommende.²⁴⁹ Den 8. marts 2024 anmodede anklagemyndigheden om, at A skulle forblive varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 769, stk. 4, jf. § 762, stk. 1, nr. 1 og 3.²⁵⁰ A protesterede mod fortsat varetægtsfængsling efter § 762, stk. 1, nr. 3.²⁵¹ Den 14. marts 2024 afsagde landsretten kendelse om, at betingelserne for kollusionsarrest var opfyldt med følgende begrundelse:

*Under hensyn til de tiltaltes forklaringer samt oplysningerne om, at der er en navngiven medgerningsmand på fri fod, er der bestemte grunde til at frygte, at de tiltalte på fri fod vil modvirke sagens forfølgning, navnlig ved at påvirke andre eller de medtiltalte.*²⁵²

Det er denne kendelse, der blev indbragt for Højesteret.²⁵³ Ved sagens behandling for Højesteret, gjorde A gældende, at politiets efterforskning for så vidt angik identificeringen af B, som havde arrangeret turen, var afsluttet.²⁵⁴ Han gjorde herudover gældende, at B ikke var en del af det forhold, som A var tiltalt for, samt at M1 og M2 var underlagt brev- og besøgskontrol og havde afgivet indenretlig forklaring for byretten.²⁵⁵ Med henvisning til UfR

²⁴² U.2025.809H, side 1

²⁴³ Ibid.

²⁴⁴ Ibid.

²⁴⁵ AM2024.12.17H, side 8

²⁴⁶ Ibid.

²⁴⁷ U.2025.809H, side 1

²⁴⁸ Ibid.

²⁴⁹ Ibid.

²⁵⁰ Ibid.

²⁵¹ Ibid.

²⁵² Ibid., side 2, spalte 810

²⁵³ Ibid., side 2

²⁵⁴ Ibid., side 2

²⁵⁵ Ibid., side 2

2012.1088H konkluderede Højesteret, at der ikke var bestemte grunde til at antage, at A ville eller kunne vanskeliggøre forfølgningen i forhold til M1 og M2, idet:

[A] [havde] som nævnt tilstået, og skyldspørgsmålet var dermed for hans vedkommende afgjort endeligt ved byrettens dom, således at ankesagen mod ham alene angik strafudmålingen. [A] og [M2] afgav forklaring i grundlovsforhør den 16. marts 2023, og alle tre tiltalte afgav forklaring under hovedforhandlingen i byretten. Der forelå således indenretlige forklaringer fra dem alle. De medtiltalte [M2 og M1] som nægtede sig skyldige, blev - uden at protestere herimod - varetaget i medfør af § 762, stk. 1, nr. 3, og de blev som følge heraf undergivet fortsat brev- og besøgskontrol.²⁵⁶

Ved vurderingen af arrestantens vilje og mulighed for kollusion kan det dermed tillægges vægt, at arrestanten har erkendt sig skyldig, at der foreligger indenretlige forklaringer fra arrestantens medgerningsmænd, samt at medgerningsmændene er undergivet brev- og besøgskontrol. Højesteret tog herefter særskilt stilling til kollusionsrisikoen i forhold til B og lagde til grund, at:

politiet ikke havde kunnet identificere [B] [...] og at der på tidspunktet for landsrettens kendelse ikke var igangværende efterforskning vedrørende denne person. Det er ikke anført, hvordan [A] [...] ville eller kunne påvirke en eventuel yderligere efterforskning eller forfølgning af den pågældende medgerningsmand.²⁵⁷

I sager om organiseret kriminalitet er det dermed ikke tilstrækkeligt for kollusionsarrest, at bagmanden til arrestantens lovovertrædelse er på fri fod, hvis politiet ikke har kunnet identificere den pågældende og ikke har en igangværende efterforskning vedrørende personen, idet retten i så fald ikke kan anføre hvordan arrestanten vil eller kan påvirke denne ikke-eksisterende efterforskning. Højesterets kendelse stadfæster ligeledes kravet om konkretisering af arrestantens vilje og mulighed for kollusion, således at denne ikke er teoretisk og baseret udelukkende på det faktum, at der for eksempel er medgerningsmænd på fri fod.

4.1.4 Opsamling på dansk retspraksis

Ud fra ovenstående gennemgang af kendelser afsagt ved de danske domstole, kan der udledes

²⁵⁶ U.2025.809H, side 3, spalte 812

²⁵⁷ Ibid.

følgende om anvendelsesområdet for retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, navnlig i forhold til vurderingen af kollusionsrisiko.

Kollusionsrisiko kan ifølge landsretten foreligge helt indtil domsafsigelse i en sag, idet der indtil dette tidspunkt kan ske reassumering af bevisførelsen, jf. *U.1990.484V*. Kollusionsrisiko i forhold til arrestantens medgerningsmænd i sager om narkotika foreligger endvidere fortsat, uanset den omstændighed, at efterforskningen mod arrestanten anses for afsluttet og skal fremmes som en tilståelsessag, hvis arrestantens medgerningsmænd endnu ikke er afhørt af politiet, jf. *TfK 2008.98/3 V*.

Ved vurderingen af kollusionsrisiko, skal der være bestemte grunde til at antage, at arrestanten både vil og kan vanskeliggøre forfølgningen i sagen, jf. *UfR 2012.1088H*. Dette kan ifølge *UfR 2012.1088H* ikke antages at foreligge, hvis arrestanten har afgivet fuld tilståelse i væsentlig overensstemmelse med sine medgerningsmænd, eller hvis arrestantens medgerningsmænd er varetægtsfængslet.

Højesteret tillægger det afgørende betydning ved vurderingen af kollusionsrisiko, at arrestanten har valgt at medvirke til sagens oplysning ved tilståelse og angivelse af medgerningsmænd, samt forklaring om forbrydelsens forløb og gerningsmændenes indbyrdes roller, som politiet herefter har haft mulighed for at efterprøve, jf. *U.2016.3290 H*. Højesteret fandt på det foreliggende grundlag i sagen herefter ikke bestemte grunde til at antage, at arrestanten ville eller kunne vanskeliggøre forfølgningen i sagen, selvom arrestantens medgerningsmænd nægtede sig skyldige.

Højesteret lægger endvidere vægt på, hvad bevisførelsen i sagen mod arrestanten ifølge anklagemyndighedens bevisfortegnelse består af, jf. *U.2023.4096H*. Det kan eksempelvis ikke antages, at arrestanten kan vanskeliggøre forfølgningen i sagen, hvis sagen er færdigefterforsket og bevisførelsen består af dokumentbeviser og tekniske beviser, som allerede er indsamlet.²⁵⁸ I forhold til kollusion med vidner, kan det ifølge Højesteret ikke antages, at arrestanten kan vanskeliggøre forfølgningen i sagen ved påvirkning af disse, hvis arrestanten intet personligt kendskab har til vidnet.²⁵⁹ Arrestantens mulighed skal tillige vurderes sammenholdt med arrestantens vilje til at udnytte en sådan mulighed.²⁶⁰ Højesteret har i den forbindelse vurderet, at arrestantens vilje må antages at aftage ved dennes delvise eller

²⁵⁸ *U.2023.4096H*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.5

²⁵⁹ *Ibid.*

²⁶⁰ *UfR 2012.1088H*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.3

fulde erkendelse af skyld.²⁶¹

Arrestantens tidligere mulighed for kollusion, tillægges af Højesteret afgørende betydning ved vurderingen af kollusionsrisiko, jf. *U.2024.2370H*. Det kan herefter ikke antages, at arrestanten har mulighed for yderligere at kunne vanskeliggøre forfølgningen i sagen, hvis arrestanten allerede har haft denne mulighed efter grundlovsforhøret, for eksempel fordi arrestanten har været på fri fod i mellemtiden.²⁶²

Ved vurderingen af, om der er risiko for kollusion i arrestantens medgerningsmænds sag, anfører Højesteret, at en arrestant ikke kan varetægtsfængsles på dette grundlag, hvis der ikke er oplysninger om efterforskningen af medgerningsmanden, og det ikke er anført, hvordan arrestanten på fri fod vil eller kan påvirke en eventuel efterforskning mod denne, jf. *U.2023.4096H*. Denne praksis fulgte Højesteret ligeledes i *U.2025.809H*, hvori det blev anført, at der i sager om organiseret kriminalitet ikke er tilstrækkeligt for iværksættelse af kollusionsarrest, at bagmanden til arrestantens lovovertrædelse er på fri fod, hvis politiet ikke har kunnet identificere den pågældende og ikke har en igangværende efterforskning vedrørende personen, idet retten i så fald ikke kan anføre hvordan arrestanten vil eller kan påvirke denne ikke-eksisterende efterforskning. Arrestanten kan imidlertid varetægtsfængsles, hvis der i sager om organiseret kriminalitet er yderligere uidentificerede medgerningsmænd på fri fod, som politiet fortsat leder efter, da man på denne baggrund kan antage, at arrestanten vil advare den pågældende, jf. *U.2025.426H*.

I sager om organiseret kriminalitet er det Højesterets vurdering, at det er tilstrækkeligt for antagelsen om kollusion, at arrestanten og dennes medgerningsmænd ikke har ønsket at udtale sig, jf. *U.2005.710H*, navnlig med henvisning til, at sager af denne art ofte er komplekse, at der ofte er tale om mange involverede personer på fri fod, hvis indbyrdes initiativ, tilstedeværelse og rollefordeling skal forsøges fastlægges uden afstemning af forklaringer. Højesteret anfører endvidere i nyere retspraksis, at arrestanten ikke kan antages, at have vilje og mulighed for kollusion, hvis arrestanten har erkendt sig skyldig og der foreligger indenretlige forklaringer fra arrestantens medgerningsmænd, eller medgerningsmænd er undergivet brev- og besøgskontrol, jf. *U.2025.809H*. Højesteret anfører endvidere i nyere retspraksis, at kollusionsarrest kan udstrækkes til at overstige tidsrummet fastsat i retsplejelovens § 768 a, hvis der er tale om sager, hvor der er begået grove forbrydelser som led i organiseret

²⁶¹ *U.2023.4096H*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.5

²⁶² *U.2024.2370H*, som gennemgået i afsnit 4.1.2.1

kriminalitet, jf. *U.2025.426H*.

Højesteret tager ikke i sine kendelser stilling til, om baggrunden for omgørelsen af de tidligere instansers kendelser beror på fejlskøn af sagens foreliggende omstændigheder eller på mangelfulde begrundelser, der resulterer i utilstrækkelige skønsvurderinger, der ikke foretages løbende med udviklingen i sagernes forløb.

4.2 Praksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

I følgende afsnit vil det ud fra domme afsagt af EMD undersøges, hvad der kan tillægges vægt ved vurderingen af, om der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko til varetægtsfængsling i medfør af EMRK artikel 5(3). Afsnittet er opdelt efter følgende temaer; 1) efterforskningen er verserende, 2) den sigtedes nægtelse af anklagerne, og 3) efterforskningen er afsluttet, 4) arrestanten har haft mulighed for kollusion, 5) organiseret kriminalitet og 6) tidligere forsøg på at vanskeliggøre forfølgningen.

4.2.1 Efterforskningen er verserende

4.2.1.1 Piruzyan v. Armenia

I sagen blev arrestanten (herefter A) arresteret den 19. oktober 2006 under mistanke for at have begået et voldeligt røveri.²⁶³ A forblev herefter varetægtsfængslet indtil den 5. december 2007, hvorefter han blev løsladt, idet anklagemyndigheden opgav påtalen mod ham grundet manglende beviser.²⁶⁴ Varetægtsfængslingens varighed udgjorde således lidt over ét år og én måned. I sagen for EMD klagede A blandt andet over, at de nationale domstole ikke havde begrundet hans langvarige varetægtsfængsling i henhold til EMRK artikel 5(3).²⁶⁵

Varetægtsfængslingen og forlængelserne heraf var blandt andet begrundet i, at det fremlagte sagsmateriale gav tilstrækkelig grund til at tro, at A ville hindre efterforskningen af hensyn til anklagens grovhed, og at der stadig skulle iværksættes visse efterforskningsskridt, samt at straffesagen stadig var verserende.²⁶⁶

²⁶³ Piruzyan v. Armenia, para. 7-8

²⁶⁴ Ibid., para. 39-40

²⁶⁵ Ibid., para. 83

²⁶⁶ Ibid., para. 11, 16, 18, 30, 37 og 97

Vedrørende de sidstnævnte grunde for varetægtsfængslingen anførte EMD, at:

*grounds such as the need to carry out further investigative measures or the fact that the proceedings have not yet been completed do not correspond to any of the acceptable reasons for detaining a person pending trial under Article 5 § 3.*²⁶⁷

Mens risikoen for, at en sigtet vil hindre eller påvirke efterforskningen er en acceptabel grund for varetægtsfængsling, kan varetægtsfængslingen imidlertid ikke begrundes i, at der skal iværksættes yderligere efterforskningsskridt, eller at straffesagen er verserende.

EMD fandt i øvrigt ikke, at den nationale domstol og appeldomstolen havde begrundet deres påstand om, at der forelå en risiko for, at A ville hindre efterforskningen:

*the Court notes that both the Regional Court and the Court of Appeal limited themselves to repeating these grounds in their decisions in an abstract and stereotyped way, without indicating any reasons why they considered well founded the allegations that the applicant might [...] obstruct the proceedings...*²⁶⁸

Det kan således af de to ovenstående udtalelser udledes, at EMD ikke finder, at behovet for at foretage yderligere efterforskningsskridt kan begrunde, at der foreligger en kollusionsrisiko uden et tilstrækkeligt bevisgrundlag for at antage denne risiko. EMD fandt således ikke, at grundene til A's varetægtsfængsling og forlængelse heraf i sagen var relevante og tilstrækkelige, og frihedsberøvelsen udgjorde dermed en krænkelse af EMRK artikel 5(3).²⁶⁹

4.2.1.2 Eldar Hasanov v. Azerbaijan

I sagen blev arrestanten (herefter A) arresteret den 13. august 2020 og forblev herefter varetægtsfængslet indtil sin dom den 21. januar 2022. Varetægtsfængslingens varighed udgjorde dermed ét år, fem måneder og otte dage, hvilket var den tid, EMD tog i betragtning i sin afgørelse.²⁷⁰

Den nationale domstol i første instans begrundede blandt andet sin afgørelse om varetægtsfængsling med, at der var en risiko for, at A på fri fod ville kunne vanskeliggøre

²⁶⁷ Piruzyan v. Armenia, para. 98

²⁶⁸ Ibid., para. 99

²⁶⁹ Ibid., para. 100

²⁷⁰ Eldar Hasanov V. Azerbaijan, para. 133

efterforskningen ved at påvirke potentielle vidner. Den nationale domstol havde dog ikke i afgørelsen begrundet, hvorfor der forelå en sådan risiko i A's sag.²⁷¹ Afgørelsen blev kæret til appeldomstolen, som fastholdt denne afgørelse og refererede i den forbindelse kort til anklagemyndighedens argument om, at en ansat fra ambassaden i Serbien, som A havde en tæt personlig relation til, havde forsøgt at gemme eller manipulere med nogle dokumentbeviser på A's officielle bopæl ved at give instruktioner herom til ambassadens chauffør. Dette forsøg på at vanskeliggøre retsforfølgningen af A blev udført den dag, hvor A blev arresteret.²⁷² EMD lagde i sin dom til grund, at appeldomstolen ved denne begrundelse indikerede, at den ansattes forsøg på at hindre efterforskningen efter appeldomstolens opfattelse kunne henføres A²⁷³

EMD anførte i den forbindelse, at appeldomstolens afgørelse kunne have været baseret på relevante og tilstrækkelige begrundelser i overensstemmelse med EMRK artikel 5(3), hvis appeldomstolen havde anset A som værende involveret i forsøget på at bortskaffe dokumentbeviser.²⁷⁴

I nærværende dom fandt EMD det imidlertid ikke nødvendigt at vurdere, hvorvidt dette er tilfældet, idet de efterfølgende afgørelser vedrørende forlængelse af varetægtsfængslingen var i mangel af sådanne begrundelser.²⁷⁵ EMD henviste til støtte for dette til kendelsen om varetægtsfængslingen af 23. oktober 2020, hvor den nationale domstol forlængede varetægtsfængslingen med tre måneder med begrundelsen, at der var et behov for at iværksætte yderligere efterforskningsskridt, og at grundene til A's varetægtsfængsling ikke var ophørt med at eksistere.²⁷⁶ I denne forbindelse bemærkede EMD, at anklagemyndigheden havde indhentet flere dokumenter og andre beviser i straffesagen mod A.²⁷⁷ Vedrørende begrundelsen om, at grundene til varetægtsfængslingen ikke var ophørt med at eksistere, udtalte EMD på denne baggrund, at:

the Nasimi District Court's extension order of 23 October 2020 contained no reasoned re assessment of the circumstances which had been the original basis for finding that, in the initial stages of the investigation, there was a risk that the investigation would be

²⁷¹ Eldar Hasanov V. Azerbaijan, para. 12 og 134

²⁷² Ibid., para. 14, 15 og 134

²⁷³ Ibid., para. 134

²⁷⁴ Ibid., para. 134

²⁷⁵ Ibid., para. 134

²⁷⁶ Ibid., para. 21 og 135

²⁷⁷ Ibid., para. 135

*obstructed by tampering with evidence, and no further or other reasons were given for finding that the grounds for the applicant's detention "had not ceased to exist."*²⁷⁸

Det understreges dermed af EMD, at uanset om der ved beslutningen om varetægtsfængsling har været relevante og tilstrækkelige grunde til at frygte, at den sigtede vil vanskeliggøre strafforfølgningen, skal de nationale domstole ved forlængelse af varetægtsfængslingen begrunde, hvorfor disse grunde stadig er relevante og tilstrækkelige. Begrundelsen for forlængelsen af varetægtsfængslingen af 23. oktober 2020 blev tillige anvendt i samtlige af de efterfølgende kendelser vedrørende forlængelse af varetægtsfængslingen.²⁷⁹ EMD fandt af denne grund, at den nationale domstol i deres afgørelser om forlængelse af varetægtsfængslingen havde anvendt en standard skabelon og begrænset sig selv til at gentage grundene for varetægtsfængsling på en abstrakt og stereotyp måde.²⁸⁰ De nationale domstole havde dermed ikke givet relevante og tilstrækkelige grunde til A's fortsatte varetægtsfængsling, og der forelå derfor en krænkelse af EMRK artikel 5(3).²⁸¹ Det er dermed ikke nok i en kendelse om forlængelse af en varetægtsfængsling blot at henvise til begrundelsen fra de tidligere kendelser.

4.2.2 Den sigtedes nægtelse af anklagerne

4.2.2.1 Garycki v. Poland

I sagen blev arrestanten (herefter A) varetægtsfængslet den 18. januar 2000 under mistanke for at have begået en række væbnede røverier og indbrud.²⁸² Varetægtsfængslingen varede indtil den 10. december 2002, hvor A blev idømt ni års fængsel, og den varede dermed to år og næsten elleve måneder.²⁸³ A havde herefter over for EMD klaget over, at varetægtsfængslingen var for lang i henhold til EMRK artikel 5(3).²⁸⁴

De nationale domstole havde blandt andet begrundet varetægtsfængslingen med, at der var en risiko for, at A ville vanskeliggøre strafforfølgningen.²⁸⁵ Til støtte for vurderingen af, at der

²⁷⁸ Eldar Hasanov V. Azerbaijan, para. 135

²⁷⁹ Ibid., para. 23-24 og 26-29

²⁸⁰ Ibid., para. 136

²⁸¹ Ibid., para. 137-138

²⁸² Garycki v. Poland, para. 5-6

²⁸³ Ibid., para. 34

²⁸⁴ Ibid., para. 31

²⁸⁵ Ibid., para. 44

forelå en sådan risiko, lagde de nationale domstole vægt på, at A ikke havde tilstået anklagerne.²⁸⁶ Vedrørende dette argument, anførte EMD:

*In so far as the domestic courts appear to have drawn adverse inferences from the fact that the applicant had not confessed, the Court considers that their reasoning showed a manifest disregard for the principle of the presumption of innocence and cannot, in any circumstances, be relied on as a legitimate ground for deprivation of the applicant's liberty...*²⁸⁷

Hermed henviste EMD til princippet om uskyldsformodningen, som er fastlagt i EMRK artikel 6(2), og anførte, at det er strid med princippet at drage negative konsekvenser af, at en sigtet ikke har tilstået anklagerne. Den omstændighed, at arrestanten nægter at tilstå, kan derfor ikke begrunde, at der foreligger en kollusionsrisiko, som nødvendiggør en varetægtsfængsling.

4.2.2.2 Gérard Bernard v. France

I sagen blev arrestanten (herefter A), varetægtsfængslet den 13. november 1999 og i den forbindelse sigtet for flere forhold begået i forening med flere gerningsmænd fra en terrororganisation, herunder hæleri og besiddelse af sprængstoffer og våben i forbindelse med et forestående terrorangreb.²⁸⁸ A blev anholdt den 9. november 1999 i forbindelse med en færdselskontrol, hvor han fandtes i besiddelse af ulovlige våben, og var herefter varetægtsfængslet indtil sin løsladelse den 21. oktober 2002.²⁸⁹ A erkendte efter sin anholdelse besiddelsen og forklarede, at våbnene skulle anvendes til skydetræning. I relation til det forestående terrorangreb, nægtede A at tilhøre terrororganisationen, men indrømmede, at han havde viden om en operation.²⁹⁰ Over for EMD klagede A over, at varigheden af hans varetægtsfængsling strider imod EMRK artikel 5(3).²⁹¹

Det fremgår af flere kendelser om A's varetægtsfængsling, at den blandt andet var begrundet i risikoen for, at A ville påvirke eller advare sine medgerningsmænd. Denne risiko var antaget på baggrund af, at A ikke havde ønsket at navngive en medgerningsmand, der havde fjernet

²⁸⁶ Garycki v. Poland, para. 48

²⁸⁷ Ibid., para. 48

²⁸⁸ Gérard Bernard v. France, para. 8 og 11

²⁸⁹ Ibid., para. 9-10

²⁹⁰ Ibid., para. 10

²⁹¹ Ibid., para. 3

nogle af de stjålne sprængstoffer fra en kælder.²⁹² Om en arrestantens delvise eller fuldstændige nægtelse som begrundelse for varetægtsfængsling udtalte domstolen, at:

*En 'anklaget' har ret til at tie og til at bestride de forhold, han anklages for, og man kan ikke begrunde opretholdelsen af varetægtsfængsling udelukkende med den omstændighed, at den pågældende nægter sig skyldig eller nægter at besvare de spørgsmål, der stilles ham, i det omfang han formodes uskyldig under hele efterforskningen...*²⁹³

Arrestantens manglende tilståelse må dermed ikke være den eneste begrundelse for varetægtsfængsling. Det må ud fra denne betragtning modsat kunne udledes, at det ikke vil være konventionsstridigt at tillægge arrestantens forklaring vægt ved vurderingen af kollusionsrisikoen. Hvorledes de nationale domstole kan tillægge arrestantens forklaring vægt, anførte EMD, at:

*de tilståelser, der tidligere er afgivet og gentaget af klageren allerede ved hans anholdelse samt det forhold, at der i de første uger af efterforskningen blev rejst talrige sigtelser, reducerede risikoen for kollusion med medtiltalte betydeligt...*²⁹⁴

Det følger således af EMD's udtalelse, at kollusionsrisikoen må antages at mindskes ved arrestantens delvise tilståelser og angivelse af medgerningsmænd, idet arrestanten i mindre grad herefter vil have et incitament til at afstemme forklaringer og advare de pågældende.

4.2.3 Efterforskningen er afsluttet

4.2.3.1 Mamedova v. Russia

I sagen blev arrestanten (herefter A) varetægtsfængslet den 24. juli 2004 under mistanke for at have begået omfattende bedrageri i forening med en anden person.²⁹⁵ Varetægtsfængslingen varede indtil A's løsladelse den 4. august 2005, og frihedsberøvelsens varighed udgjorde således lidt mere end et år.²⁹⁶ Over for EMD havde A blandt andet klaget over, at

²⁹² Gérard Bernard v. France, para. 42

²⁹³ Ibid., para. 42, egen oversættelse fra fransk

²⁹⁴ Ibid., para. 42, egen oversættelse fra fransk

²⁹⁵ Mamedova v. Russia, para. 7 og 9-10

²⁹⁶ Ibid., para. 34 og 72

varetægtsfængslingen ikke var tilstrækkeligt begrundet i henhold til EMRK artikel 5(3).²⁹⁷

Varetægtsfængslingen blev blandt andet begrundet med, at der var en risiko for, at A ville ødelægge beviser, forsøge at påvirke vidner eller på anden måde hindre efterforskningen, hvis hun blev løsladt. Til støtte for dette, argumenterede de nationale myndigheder for, at A's hensigt til at hindre efterforskningen blev bekræftet af optagelser af hendes telefonsamtaler med en uidentificeret person, hvor hun advarede personen om den forestående politirazzia og opfordrede vedkommende til at destruere dokumenter og slette computerfiler.²⁹⁸

Hertil anførte EMD, at domstolen anerkendte, at risikoen for, at A ville påvirke efterforskningen, i de indledende faser af efterforskningen kunne begrunde, at hun forblev varetægtsfængslet, men at:

*after the evidence had been collected, that ground became irrelevant.*²⁹⁹

Efterforskningen vedrørende A's strafforfølgning blev afsluttet den 14. juli 2005.³⁰⁰ De nationale domstole vurderede imidlertid i sine kendelser af 19. juli og 2. august 2005, at A skulle forblive i varetægtsfængsling uden yderligere begrundelse herfor. Vedrørende disse kendelser udtalte EMD, at:

*It is even more striking that by that time the applicant had already spent a year in custody, the investigation had completed and the case had been referred for trial.*³⁰¹

Det følger således af EMD's praksis, at kollusionsrisikoen som udgangspunkt bortfalder, når efterforskningen er overstået, og det ikke længere er muligt for den sigtede at påvirke efterforskningen.

4.2.3.2 Khodorkovskiy v. Russia

I *sagen* blev arrestanten (herefter A) arresteret den 25. oktober 2003 under mistanke for at have begået en række økonomisk kriminalitet i forbindelse med sit hverv i en virksomhed.³⁰² A forblev herefter varetægtsfængslet indtil den 31. maj 2005, og fængslingens varighed udgjorde

²⁹⁷ Mamedova v. Russia, para. 68

²⁹⁸ Ibid., para. 70

²⁹⁹ Ibid., para. 79

³⁰⁰ Ibid., para. 31

³⁰¹ Ibid., para. 80

³⁰² Khodorkovskiy v. Russia, para. 26 og 181

således ét år og syv måneder.³⁰³ Klagen for EMD angik, at varetægtsfængslingen ikke var berettiget og havde overgået betingelsen om rimelig tid i henhold til EMRK artikel 5(3).³⁰⁴

Varetægtsfængslingen heraf var blandt andet begrundet i, at der var en risiko for, at A på fri fod ville vanskeliggøre retsforfølgningen, herunder ved at påvirke vidner.³⁰⁵ Denne begrundelse blev tillige anvendt i de efterfølgende forlængelser af varetægtsfængslingen på trods af, at efterforskningen allerede var afsluttet den 25. november 2003.³⁰⁶ For så vidt angår opretholdelsen af varetægtsfængsling efter, at efterforskningen i sagen er afsluttet, anførte EMD, at:

*The closure of the investigation excluded virtually any risk of tampering with material or documentary evidence, and significantly reduced the ability of the applicant to exert pressure on the witnesses, who had already been questioned by the prosecution [...]. Nevertheless, the Court is prepared to assume that the risks of tampering with evidence existed for some time after the start of the proceedings, at least until the witnesses testified before the court.*³⁰⁷

EMD gjorde det således gældende, at risikoen for, at en sigtet påvirker beviser i form af materiale eller dokumenter, ophører, når disse er indsamlet og efterforskningen dermed er afsluttet. Angående beviser i form af vidneudsagn, kan det af EMD's udtalelse udledes, at muligheden for, at en sigtet kan påvirke vidner, væsentligt mindskes, efter at disse allerede er afhørt af politiet. Imidlertid kan EMD efter omstændighederne acceptere, at der stadig foreligger en kollusionsrisiko i form af at påvirke vidner, indtil disse er blevet indenretligt afhørt under hovedforhandlingen.

4.2.4 Arrestanten har haft mulighed for kollusion

4.2.4.1 Buzadji v. the Republic of Moldova

I sagen, som blev afsagt af EMD's storkammer, blev arrestanten (herefter A) arresteret den 5.

³⁰³ Khodorkovskiy v. Russia, para. 181

³⁰⁴ Ibid., para. 166

³⁰⁵ Ibid., para. 188 og 192

³⁰⁶ Ibid., para. 41 og 192

³⁰⁷ Ibid., para. 192

maj 2007 under mistanke for i forening med sine to sønner at have begået forsøg på økonomisk kriminalitet i forbindelse med hans stilling i et selskab, hvori staten ejede 82% af aktierne.³⁰⁸ A forblev derefter varetægtsfængslet indtil den 26 juni 2007, hvor den nationale domstol imødekom A's anmodning om at erstatte fængslingen med husarrest.³⁰⁹ Husarresten varede kun i tre dage, inden appeldomstolen imødekom anklagemyndighedens kære og igen varetægtsfængslede A.³¹⁰ Den 12 juli 2007 fik A igen imødekommet husarrest, hvorefter han forblev i husarrest indtil han blev løsladt mod kaution den 12. marts 2008.³¹¹ I alt var A frihedsberøvet i omkring ti måneder. Dette er inklusiv den periode, hvor A sad i husarrest, idet EMD betragter husarrest for at være en frihedsberøvelse efter EMRK artikel 5.³¹² På baggrund af dette indbragte A en klage for EMD over, at de nationale domstole havde givet utilstrækkelige grunde i deres kendelser om varetægtsfængsling i henhold til EMRK artikel 5(1)(c). EMD fandt det dog mere passende at vurdere klagen i henhold til artikel 5(3).³¹³

I kendelsen vedrørende beslutningen om at varetægtsfængsle A, begrundede den nationale domstol blandt andet frihedsberøvelsen med, at der var en risiko for kollusion i form af, at A ville afstemme sin forklaring med sine sønner.³¹⁴ Hertil påpegede EMD imidlertid, at A først blev varetægtsfængslet lang tid efter, at efterforskningen blev iværksat:

*Moreover, it follows clearly from the facts of the case that the investigation against the applicant and his sons was initiated [...] ten months before the applicant's arrest and that he would indeed have had enough time to collude with them had he had such an intention. In such circumstances, the Court sees no merit whatsoever in this argument.*³¹⁵

Det kan heraf udledes, at uagtet en sigtet har en tæt relation til sine medgerningsmænd, taler det imod varetægtsfængsling, hvis den sigtede i længere tid inden frihedsberøvelsen har haft mulighed for at afstemme sin forklaring med sine medgerningsmænd. Herudover bemærkede EMD, at der i kendelserne ikke var nogen indikation på, at de nationale domstole tog hensyn til vigtige faktorer såsom A's opførsel i perioden fra efterforskningens iværksættelse til den

³⁰⁸ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 9 og 12-13

³⁰⁹ Ibid., para. 30

³¹⁰ Ibid., para. 31 og 32

³¹¹ Ibid., para. 36 og 40

³¹² Ibid., para. 104-105

³¹³ Ibid., para. 61

³¹⁴ Ibid., para. 115

³¹⁵ Ibid., para. 117

første kendelse om varetægtsfængsling.³¹⁶

De efterfølgende forlængelser af varetægtsfængslingen og husarresten var på lignende måde begrundet i risikoen for blandt andet kollusion med V's sønner, påvirkning af vidner og manipulation af beviser, uden yderligere begrundelse for hvorfor disse fængslingsgrunde var relevante og tilstrækkelige i den pågældende sag.³¹⁷ EMD bemærker i denne forbindelse, at:

*where such an important issue as the right to liberty is at stake, it is incumbent on the domestic authorities to convincingly demonstrate that the detention is necessary. That was certainly not the case here.*³¹⁸

Det fremgår således tydeligt af EMD's udtalelser, at de nationale domstole i afgørelsen om varetægtsfængsling og forlængelse heraf udtrykkeligt skal anføre, hvorfor den påståede kollusionsrisiko udgør en relevant og tilstrækkelig begrundelse for frihedsberøvelse.

4.2.5 Organiseret kriminalitet

4.2.5.1 Veliyev v. Russia

Arrestanten (herefter A) blev arresteret den 26. februar 2004 under mistanke for at have deltaget i flere organiserede væbnede røverier og for medlemskab af en kriminel bande.³¹⁹ Han var herefter varetægtsfængslet indtil sin dom den 14. november 2006. Varetægtsfængslingen varede således to år, syv måneder og tyve dage.³²⁰ I dommen havde A blandt andet klaget over, at varetægtsfængslingen var uforholdsmæssig lang og ikke var tilstrækkeligt begrundet i henhold til EMRK artikel 5(3).³²¹

Indledningsvist bemærkede EMD, at varigheden af varetægtsfængslingen giver anledning til bekymring. Da formodningen er til fordel for løsladelse, skal de nationale myndigheder fremlægge meget tungtvejende grunde til at holde sagsøgeren varetægtsfængslet i så lang tid.³²² Varetægtsfængslingen og forlængelserne heraf var blandt andet begrundet i, at A på fri fod

³¹⁶ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 117

³¹⁷ Ibid., para. 118-121

³¹⁸ Ibid., para. 122

³¹⁹ Veliyev v. Russia, para. 145-146 og 148

³²⁰ Ibid., para. 145

³²¹ Ibid., para. 141

³²² Ibid., para. 145

havde mulighed for at påvirke de andre deltagere i straffesagen, forsøge at eliminere beviser eller på anden måde hindre efterforskningen.³²³ De nationale domstole lagde i desuden vægt på den organiserede karakter af de kriminelle aktiviteter, som A var anklaget for.³²⁴ Herudover havde de nationale domstole under flere af forlængelser af varetægtsfængslingen, henvist til, at A var under mistanke for at have begået særligt grove forbrydelser.³²⁵

I dommen tog EMD stilling til argumentet om anklagens grovhed og den forventede strafudmåling til støtte for, at der forelå en kollusionsrisiko. I denne forbindelse anførte EMD, at :

*the Court has repeatedly held that, although the gravity of the charges or the severity of the sentence faced is relevant in the assessment of the risk of an accused [...] obstructing justice, it cannot by itself serve to justify long periods of detention on remand...*³²⁶

Det fastlægges dermed, at grovheden af de anklager, som den sigtede er mistænkt for, og den forventede strafudmåling, som den sigtede risikerer at blive idømt, kan indgå som et element i vurderingen af, om der foreligger en kollusionsrisiko. Dette er dog ikke i sig selv nok til at kunne afgøre, hvorvidt den sigtede på fri fod, vil forsøge at påvirke efterforskningen, og der skal derfor tillige inddrages andre forhold og beviser, der taler herfor, for at varetægtsfængslingen er berettiget. For så vidt angår den omstændighed, at A var anklaget for sin deltagelse i en kriminel bande, anførte EMD, at:

*As the Court has previously observed, the existence of a general risk flowing from the organised nature of criminal activities may be accepted as the basis for detention at the initial stages of the proceedings [...] The Court cannot agree, however, that the nature of those activities could form the basis of the detention orders at an advanced stage of the proceedings.*³²⁷

EMD lægger dermed til grund, at mens den generelle risiko, der medfølger af organiseret kriminalitet, kan danne grundlag for varetægtsfængslingen i de indledende stadier af sagen, kan det dog ikke i sig selv udgøre et tilstrækkeligt grundlag for varetægtsfængslingen på længere

³²³ Veliyev v. Russia, para. 17

³²⁴ Ibid., para. 149

³²⁵ Ibid., para. 12, 20, 39, 41, 47, 50 og 55

³²⁶ Ibid., para. 148

³²⁷ Ibid., para. 149

sigt.³²⁸

Angående risikoen for, at A kunne påvirke efterforskningen ved at presse vidner, anførte EMD ligeledes, at en sådan risiko i de indledende faser kan begrunde varetægtsfængsling, men at denne begrundelse bliver mindre berettiget, efterhånden som beviserne bliver indsamlet.³²⁹ I denne forbindelse bemærkede EMD, at det ikke var nok blot at referere til en abstrakt risiko for, at A ville lægge et pres på vidner, uden at dette var underbygget af beviser, for at godtgøre, at der var forelå en betydelig kollusionsrisiko.³³⁰

*They should have analysed other pertinent factors, such as the advancement of the investigation or judicial proceedings, the applicant's personality, his behaviour before and after the arrest and any other specific indications justifying the fear that he might abuse his regained liberty by carrying out acts aimed at falsification or destruction of evidence or manipulation of witnesses.*³³¹

Selvom der er tale om organiseret kriminalitet, og at dette kan tale for, at der foreligger en kollusionsrisiko, skal de nationale domstole særligt i de senere stadier af straffesagen dermed stadig komme med andre konkrete begrundelser, der kan godtgøre frygten for, at den sigtede på fri fod vil forsøge at påvirke efterforskningen.

Herudover påpegede EMD, at A forblev varetægtsfængslet i et år og ni måneder efter, at efterforskningen afsluttede, hvoraf sagen verserede ved domstolen det meste af denne periode. EMD mener derfor, at de nationale myndigheder havde tilstrækkelig tid til at indhente vidneforklaringer på en måde, der kunne have udelukket enhver tvivl om deres troværdighed og fjernet behovet for fortsat at holde A varetægtsfængslet af denne grund.³³²

På baggrund af ovenstående fandt EMD derfor ikke, at de nationale domstole kunne anse sagens omstændigheder for at begrunde, at der forelå en kollusionsrisiko, der kunne berettige varetægtsfængslingen i hele dens periode.³³³ Det kan dermed ud fra dommen udledes, at der ved længerevarende varetægtsfængsling, hvor efterforskningen tillige har været afsluttet i længere tid, og myndighederne har haft mulighed for at foretage indenretlig afhøring af vidner,

³²⁸ Veliev v. Russia, para. 149

³²⁹ Ibid., para. 151

³³⁰ Ibid., para. 151

³³¹ Ibid., para. 151

³³² Ibid., para. 152

³³³ Ibid., para. 153

hvilket kunne have fjernet behovet for at opretholde varetægtsfængslingen, er det ikke tilstrækkeligt alene at begrunde kollusionsrisikoen med anklagens grovhed, og at der er tale om organiseret kriminalitet.

4.2.5.2 Bak v. Poland

I sagen blev arrestanten (herefter A) blev arresteret den 28. september 1999 under mistanke for at have begået to væbnede røverier i forening med to andre personer.³³⁴ A blev herefter varetægtsfængslet den 4. oktober 1999 og var fortsat varetægtsfængslet på tidspunktet for EMD's dom.³³⁵ I dommen havde A blandt andet klaget over, at længden af hans varetægtsfængsling udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 5(3).³³⁶

I en stor del af perioden for varetægtsfængslingen, faldt varetægtsfængslingen sammen med en fængselsstraf, som A var idømt i en særskilt straffesag. For disse perioder anførte EMD, at A ikke kunne anses for at være frihedsberøvet med henblik på at stille ham for den kompetente retsmyndighed ved begrundet mistanke om en forbrydelse i henhold til EMRK artikel 5(1)(c) og dermed også artikel 5(3). I stedet var frihedsberøvelsen i disse perioder omfattet af artikel 5(a) om frihedsberøvelse efter domfældelse.³³⁷ De perioder, som EMD tog i betragtning i henhold til artikel 5(3) var af denne grund perioden fra den 17. april 2004 til den 8. december 2004 og perioden fra den 27. december 2004 til tidspunktet for EMD's afsigelse af dommen. Disse to perioder udgjorde tilsammen to år og fire måneder.³³⁸

De nationale domstole havde i deres afgørelse om varetægtsfængslingen blandt andet støttet sig på risikoen for, at han ville påvirke vidners og medgerningsmænds vidneudsagn eller på anden måde hindre efterforskningen samt behovet for at indhente omfattende beviser.³³⁹ EMD bemærkede indledningsvist, at der er en generel regel om, at de nationale domstole er bedre i stand til at undersøge alle sagens omstændigheder og træffe alle de nødvendige afgørelser, herunder afgørelser vedrørende varetægtsfængsling. EMD griber derfor kun ind i tilfælde, hvor de rettigheder og friheder, der er sikret ved EMRK, er blevet krænket.³⁴⁰

³³⁴ Bak v. Poland, para. 5

³³⁵ Ibid., para. 6 og 54

³³⁶ Ibid., para. 39

³³⁷ Ibid., para. 54

³³⁸ Ibid., para. 55

³³⁹ Ibid., para. 6, 7, 19 og 58

³⁴⁰ Bak v. Poland, para. 59

De nationale myndigheder lagde ved vurderingen til grund, at der var tale om organiseret kriminalitet, hvilket medførte, at anklagemyndigheden skulle foretage en omfattende og kompleks bevisførelse.³⁴¹ Der havde blandt andet været fremført 300 beviser og afhørt 130 vidner i løbet af efterforskningen. Herudover havde A afgivet forklaring fire gange og afhøringerne af de anklagede for retten varede i mange timer.³⁴² EMD anerkendte på den baggrund, at myndighederne stod over for den vanskelige opgave i at fastslå de faktiske omstændigheder og graden af det påståede ansvar for hver af de tiltalte.³⁴³

*In these circumstances, the Court also accepts that the need to obtain voluminous evidence from many sources, coupled with the existence of a general risk flowing from the organised nature of the applicant's alleged criminal activities, constituted relevant and sufficient grounds for prolonging his detention during the time necessary to complete the investigation, to draw up the bill of indictment and to hear evidence from the accused.*³⁴⁴

Den generelle risiko der medfølger fra organiseret kriminalitet, hvor der skal indhentes omfattende mængder af beviser fra flere kilder, kan således berettige varetægtsfængsling i den tid, der er nødvendigt for at afslutte efterforskningen, udarbejde anklageskriftet og forhøre den sigtede om sagens beviser.

Vedrørende risikoen for, at A på fri fod ville lægge et press på vidner eller på anden ulovlig måde hindre efterforskningen, anførte EMD, at de nationale domstole i de indledende stadier af efterforskningen lader til at have formodet, at en sådan risiko forelå, idet A var medlem af en organiseret kriminel gruppe.³⁴⁵ I de efterfølgende forlængelser af varetægtsfængslingen støttede de nationale domstole sig yderligere kollusionsrisikoen på, at en af de medsigtede havde ændret sine forklaringer væsentligt under retsmøderne.³⁴⁶ Herom udtalte EMD, at:

*The Court accepts that, in the special circumstances of the case, the risk flowing from the nature of the applicant's criminal activities actually existed and justified holding him in custody for the relevant period.*³⁴⁷

³⁴¹ Ibid., para. 58

³⁴² Ibid., para. 46

³⁴³ Ibid., para. 60

³⁴⁴ Ibid., para. 60

³⁴⁵ Ibid., para. 62

³⁴⁶ Ibid., para. 62

³⁴⁷ Bak v. Poland, para. 62

EMD fandt dermed, at efterforskningens kompleksitet og risikoen for, at A ville hindre efterforskningen som følge af, at der var tale om organiseret kriminalitet, tilsammen udgjorde relevante og tilstrækkelige grunde til at berettigede varetægtsfængslingen i hele den periode, der var nødvendig for at afslutte efterforskningen.³⁴⁸

4.2.5.3 Štvrtecký v. Slovakia

I *sagen* blev arrestanten (herefter A) varetægtsfængslet den 3. oktober 2006 under mistanke for i forening med andre at have afpresset en person for penge.³⁴⁹ Senere blev han tillige anklaget for ledelse af en kriminel gruppe og for grov tvang og legemsbeskadigelse.³⁵⁰ A forblev i varetægtsfængsling indtil sin dom den 23. juni 2010.³⁵¹ Varetægtsfængslet varede dermed i tre år, otte måneder og tyve dage.³⁵² I klagen for EMD, anførte A, at varigheden af varetægtsfængslingen var urimeligt lang i henhold til EMRK artikel 5(3).³⁵³

I dommen bemærkede EMD indledningsvist, at en varetægtsfængsling, der varer mere end tre og et halvt år, giver anledning til stor bekymring, som kræver en meget stærk begrundelse.³⁵⁴ Imidlertid anførte EMD, at domstolen i den foreliggende sag tager hensyn til, at sagen vedrørte en alvorlig forbrydelse i form af ledelse af en voldelig kriminel gruppe, som udgjorde et klassisk eksempel på organiseret kriminalitet, der gav efterforskningsmyndighederne og domstolene større vanskeligheder med hensyn til at fastslå sagens faktiske omstændigheder og graden af ansvar for hvert enkelt medlem af gruppen.³⁵⁵ I denne forbindelse, udtaler EMD, at:

*It is obvious that, in cases of this kind, continuous control and limitation of the defendants' contact with each other and with other persons may be essential to avoid their [...], tampering with evidence and, most importantly, influencing or even threatening witnesses.*³⁵⁶

Af denne grund bemærkede EMD, at længere varetægtsfængslinger i sådanne sager end i andre

³⁴⁸ Ibid., para. 63

³⁴⁹ Štvrtecký v. Slovakia, para. 7

³⁵⁰ Ibid., para. 8

³⁵¹ Ibid., para. 22 og 56

³⁵² Ibid., para. 56

³⁵³ Ibid., para. 38

³⁵⁴ Ibid., para. 57

³⁵⁵ Ibid., para. 58

³⁵⁶ Štvrtecký v. Slovakia, para. 58

sager kan være rimelige.³⁵⁷

Varetægtsfængslingen blev blandt andet begrundet i, at der var en risiko for, at A på fri fod ville hindre efterforskningen ved at lægge et press på vidner, kontakte andre gerningsmænd og manipulere med beviserne. I denne forbindelse henviste de nationale domstole til anklagerens alvor, og at der i sagen var tale om organiseret kriminalitet, hvor efterforskningen var kompleks.³⁵⁸ Risikoen for kollusion var den væsentligste grund til A's varetægtsfængsling fra tidspunktet for hans anholdelse og indtil den 27. maj 2010, hvor alle vidner var blevet afhørt af retten.³⁵⁹

For så vidt angår begrundelsen om, at der i sagen var tale om en organiseret kriminel gruppe til støtte for, at der forelå en kollusionsrisiko, anførte EMD, at:

*The Court acknowledges that, in cases such as the present one concerning organised criminal groups, the risk that a detainee, if released, might put pressure on witnesses or other co-accused, or otherwise obstruct the proceedings, is by the nature of things often particularly high.*³⁶⁰

Herudover bemærkede EMD, at de nationale myndigheder udover den generelle risiko, som følger af organiseret kriminalitet, havde støttet sig på, at der i sagen var afsagt trusler mod en af de forurettede, at et vidne havde udtalt, at vedkommende var blevet truet i forsøg på at få ham til at ændre sin forklaring, samt at der var flere vidner, som havde givet udtryk for, at de var bange for at afgive vidneudsagn mod A, hvis han var på fri fod.³⁶¹ På denne baggrund anførte EMD, at:

*The Court accepts that the risk of collusion flowing from the nature of the applicant's criminal activities actually existed, and justified holding him in custody on this ground for the relevant period.*³⁶²

EMD fandt tillige, at de nationale domstole i deres kendelser havde henvist til sagens specifikke omstændigheder og således ikke havde anvendt generelle og abstrakte argumenter for A's

³⁵⁷ Ibid., para. 58

³⁵⁸ Ibid., para. 60

³⁵⁹ Ibid., para. 61

³⁶⁰ Ibid., para. 61

³⁶¹ Ibid., para. 61

³⁶² Ibid., para. 61

fortsatte varetægtsfængsling.³⁶³ Dertil lagde EMD vægt på, at begrundelsen for varetægtsfængsling løbende tilpassede sig sagens omstændigheder:

*The Court also notes that, with the passing of time, the courts' reasoning evolved to reflect the state of the investigation and, later, the trial, and to verify whether the grounds for detention remained valid.*³⁶⁴

Hertil fremhævede EMD, at de nationale domstole den 27. maj 2010 havde ophævet kollusionsrisiko som begrundelse for varetægtsfængsling, idet alle af straffesagens vidner på det tidspunkt var blevet indenretligt afhørt.³⁶⁵ Det kan således af dommen udledes, at den sigtedes adfærd og den omstændighed, at der er tale om en organiseret kriminalitet, tilsammen kan begrunde, at der foreligger en kollusionsrisiko, indtil vidnerne er blevet indenretligt afhørt.

4.2.6 Tidligere forsøg på at vanskeliggøre forfølgningen

4.2.6.1 Hristov v. Bulgaria

I sagen blev arrestanten (herefter A) arresteret den 10. september 1993 under mistanke for i forening med tre andre at have benyttet falske dokumenter for ulovligt at opnå tilbagebetaling af punktafgifter fra skat, indtil han blev løsladt mod kaution den 3. november 1993.³⁶⁶ Efter A's løsladelse blev han dog anklaget for at have bestukket et vidne til straffesagen, og han blev herefter varetægtsfængslet igen den 15. februar 1994.³⁶⁷ Varetægtsfængslingen varede indtil A blev idømt fængselsstraf den 31. januar 1997, og han var dermed varetægtsfængslet i tre år og en halvanden måned.³⁶⁸

A indbragte på denne baggrund en klage til EMD i henhold til EMRK artikel 5(3), hvor han påberåbte, at varetægtsfængslingen ikke var berettiget og var urimeligt lang.³⁶⁹ I EMD's behandling af klagen, har de ikke kommenteret på den første frihedsberøvelse, men i stedet behandlet varetægtsfængslingen i perioden fra den 15. februar 1994 til den 31. januar 1997.

³⁶³ Štvrtecký v. Slovakia, para. 65

³⁶⁴ Ibid., para. 65

³⁶⁵ Ibid., para. 65

³⁶⁶ Hristov v. Bulgaria, para. 10 og 49

³⁶⁷ Ibid., para. 50

³⁶⁸ Ibid., para. 100

³⁶⁹ Ibid., para. 92

De nationale domstole havde blandt andet begrundet varetægtsfængslingen med, at A i forbindelse med straffesagen havde påvirket et vidne.³⁷⁰ Om denne begrundelse anførte EMD:

*It is true that in the present case [...] on 15 February 1994 the applicant was charged with suborning a witness - an offence which he had committed after his release on bail on 3 November 1993 - and was again remanded in custody [...] The Court accepts, therefore, that following these events the authorities had good cause to believe that if released the applicant would commit an offence or obstruct the course of justice.*³⁷¹

EMD anerkendte dermed, at den omstændighed, at en sigtet i forbindelse med den aktuelle straffesag havde forsøgt at lægge pres på et vidne og dermed at vanskeliggøre retsforfølgningen, gav anledning til at antage, at der var en risiko for, at den pågældende på fri fod igen ville forsøge at vanskeliggøre retsforfølgningen.

Imidlertid påpegede EMD, at de nationale domstole kun anvendte denne begrundelse i kendelserne af 1994 og starten af 1995 vedrørende afvisning af løsladelse mod kaution, og at der ikke fandtes referencer til denne i de senere kendelser.³⁷² I kendelserne fra den 21. september 1995 frem til A's løsladelse, begrundede de nationale domstole blandt andet afvisningen på løsladelse med, at der ikke forelå nye omstændigheder, at A var anklaget for forsætligt at have begået en alvorlig forbrydelse, og at A kun kunne løslades, hvis der forelå klare beviser, der uden tvivl godtgjorde, at der ikke var fare for, at han ville forsvinde, begå nye forbrydelser eller hindre efterforskningen.³⁷³ EMD kritiserede i denne forbindelse, at de nationale domstole ikke havde taget stilling til, hvorvidt risikoen for, at A ville påvirke efterforskningen stadig bestod:

*The danger of the applicant suborning witnesses had obviously receded with the lapse of time. The applicant pleaded so in his appeals against detention of 1995 and 1996, but the courts, relying on domestic law and practice, treated most of his submissions as irrelevant.*³⁷⁴

Selvom kollisionsrisiko kan begrundes i et tidligere forsøg på at påvirke vidner, skal de nationale domstole alligevel undervejs konkret vurdere, om denne risiko er aftaget i løbet af

³⁷⁰ Hristov v. Bulgaria, para. 54 og 94

³⁷¹ Ibid., para. 104

³⁷² Ibid., para. 105

³⁷³ Ibid., para. 66-76

³⁷⁴ Ibid., para. 105

tiden, hvilket EMD vurderede var tilfældet i denne sag. Herudover anførte EMD, at de nationale domstole ved at have undladt at tage stilling til relevante faktiske omstændigheder og overlade A bevisbyrden for, at der ikke længere forelå en kollusionsrisiko, havde forlænget varetægtsfængslingen på grunde, der ikke kunne anses for værende tilstrækkelige.³⁷⁵ EMD vurderede på den baggrund, at varetægtsfængslingen udgjorde en krænkelse af EMRK artikel 5(3).³⁷⁶

4.2.6.2 Merabishvili v. Georgia

I sagen blev arrestanten (herefter A) arresteret den 21. maj 2013 under mistanke for stemmekøb i forbindelse med en politisk valgkamp samt misbrug af sin magt som offentlig tjenestemand i en politisk stilling.³⁷⁷ A var herefter varetægtsfængslet indtil sin dom den 17. februar 2014, og varetægtsfængslingen varede dermed otte måneder og 27 dage.³⁷⁸ Klagen til EMD's storkammer omhandlede, at de nationale domstole ifølge A ikke havde angivet relevante og tilstrækkelige begrundelser for hans varetægtsfængsling i henhold til EMRK artikel 5(3).³⁷⁹

Varetægtsfængslingen var blandt andet begrundet i, at der var en risiko for, at A på fri fod ville manipulere med beviserne eller lægge et pres på vidnerne. Til støtte for denne risiko lagde de nationale domstole vægt på, at A før havde forsøgt at lægge pres på et vidne mod ham. Herudover blev der lagt vægt på, at A i mange år havde haft et højt offentligt embede og var en indflydelsesrig figur i visse kredse af samfundet, især i betragtning af at anklagerne mod ham vedrørte hans tid i embedet. Mange af vidnerne var tidligere underordnede af A eller folk under hans professionelle eller personlige indflydelse.³⁸⁰

For så vidt angår de nationale domstoles påstand om, at A i en tidligere sag havde forsøgt at lægge et pres på et vidne, lagde EMD vægt på, hvorvidt denne handling var relevant i forhold til den aktuelle strafforfølgning:

The only concrete incident cited in support of that proposition – the applicant's alleged attempt to intimidate the head of the Border Police on 30 November 2012 – even assuming that it was true, which the applicant denied – had taken place before the case

³⁷⁵ Hristov v. Bulgaria, para. 106

³⁷⁶ Ibid., para. 107 og 109

³⁷⁷ Merabishvili v. Georgia, para. 14 og 29

³⁷⁸ Ibid., para. 221

³⁷⁹ Ibid., para. 209

³⁸⁰ Ibid., para. 39

*had been opened, and had no connection with the charges in respect of which the applicant was placed in pre-trial detention.*³⁸¹

I udtalelsen indikerer EMD's storkammer dermed, at den omstændighed at en sigtet i forbindelse med en tidligere sag har forsøgt at påvirke et vidne, ikke i sig selv er nok at kunne begrunde, at der foreligger en kollusionsrisiko, såfremt forsøget ikke har tilknytning til den aktuelle strafforfølgning.

Derudover anerkendte EMD, at mange vidner i straffesagen mod A var tidligere underordnede af ham, og at A udøvede en betydelig indflydelse i nogle kredse af det georgiske samfund. Dog havde straffesagen været verserende i mere end fem måneder før A's anholdelse uden indikationer på, at A i denne tid havde udnyttet sin frihed til at forsøge at påvirke nogen vidner.³⁸² EMD's storkammer anførte dermed, at risikoen for, at A på fri fod ville vanskeliggøre strafforfølgnings ved at påvirke vidner, ikke var stærkt underbygget.³⁸³

4.2.7 Opsamling på EMD-praksis

Af ovenstående domspraksis fra EMD, kan det dermed udledes, at nationale domstole ved afgørelse om varetægtsfængsling eller forlængelse heraf af hensyn til efterforskning skal angive relevante og tilstrækkelige grunde til at antage, at arrestanten på fri fod vil påvirke efterforskningen.³⁸⁴ Det er ikke nok at angive en abstrakt risiko for, at arrestanten vil afstemme forklaringer med sine medgerningsmænd, påvirke vidner eller destruere beviser. Denne risiko skal være underbygget af beviser eller andre faktorer såsom personlighed, adfærd og andre specifikke indikationer, der kan berettige frygten.³⁸⁵ Det er således heller ikke accepteret, hvis kollusionsrisikoen begrundes i, at der skal iværksættes yderligere efterforskningsskridt uden yderligere begrundelse for, hvorfor det frygtes, at arrestanten vil påvirke disse efterforskningsskridt.³⁸⁶ De nationale domstole skal på overbevisende måde demonstrere, at varetægtsfængslingen er nødvendig.³⁸⁷

³⁸¹ Merabishvili v. Georgia, para. 228

³⁸² Ibid., para. 228

³⁸³ Ibid., para. 228

³⁸⁴ Piruzyan v. Armenia, para. 100 og Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 121

³⁸⁵ Veliyev v. Russia, para. 151

³⁸⁶ Piruzyan v. Armenia, para. 100

³⁸⁷ Buzadji v. the Republic of Moldova, para. 122

Ved vurderingen af, om der foreligger en kollusionsrisiko, kan det af EMD's praksis udledes, at anklagens grovhed og den potentielle strafudmåling kan inddrages som element i denne vurdering. Grovheden og den potentielle straf kan dog ikke i sig selv begrunde, at der er en risiko for, at arrestanten vil påvirke retsforfølgningen.³⁸⁸ Det samme gælder for så vidt angår arrestantens nægtelse eller delvise nægtelse af anklagerne, idet det ville stride mod princippet om uskyldsformodningen at drage negative slutninger af at sigtede nægter sig skyldig.³⁸⁹ Til gengæld kan det af EMD's udtalelser udledes, at arrestantens tilståelser må antages at mindske risikoen for, at arrestanten på fri fod vil hindre efterforskningen.³⁹⁰

Herudover kan det udledes, at arrestantes tidligere forsøg på at påvirke efterforskningen af den aktuelle retsforfølgning kan give anledning til at frygte, at arrestanten igen vil forsøge herpå.³⁹¹ Det er dog ikke nok til at begrunde en kollusionsrisiko, hvis det tidligere forsøg på at påvirke et vidne ikke er begået i forbindelse med den aktuelle sag.³⁹² Desuden kan det tale imod, at der foreligger en kollusionsrisiko, hvis arrestanten har været på fri fod i længere tid inden frihedsberøvelsen og i denne periode havde tilstrækkelig tid til og mulighed for at påvirke efterforskningen, hvis vedkommende havde intentioner herom. Der skal i dette tilfælde lægges vægt på arrestantens adfærd i denne periode.³⁹³

For så vidt angår organiseret kriminalitet, fremgår det af EMD's praksis, at risikoen for, at arrestanten på fri fod ville forsøge at hindre efterforskning, ofte er særligt høj i sådanne sager.³⁹⁴ I disse tilfælde tillægges det vægt, at der i sagen er tale om en omfattende bevisførelse, og den vanskelige opgave at fastslå de faktiske omstændigheder og graden af ansvaret for hver af de sigtede.³⁹⁵ Risikoen der medfølger af organiseret kriminalitet og behovet for at indsamle omfattende beviser kan således udgøre relevante og tilstrækkelige grunde til at holde arrestanten varetægtsfængslet i den tid, der er nødvendig for at færdiggøre efterforskningen.³⁹⁶ I de senere faser af retsforfølgningen er det dog ikke nok blot at begrunde varetægtsfængslingen med, at der er tale om organiseret kriminalitet. Der skal tilmed kunne

³⁸⁸ *Veliyev v. Russia*, para. 148

³⁸⁹ *Garycki v. Poland*, para. 48 og *Gérard Bernard v. France*, para. 42

³⁹⁰ *Gérard Bernard v. France*, para. 42

³⁹¹ *Hristov v. Bulgaria*, para. 104

³⁹² *Merabishvili v. Georgia*, para. 228

³⁹³ *Buzadji v. the Republic of Moldova*, para. 117

³⁹⁴ *Štvrtecký v. Slovakia*, para. 61

³⁹⁵ *Bak v. Poland*, para. 60

³⁹⁶ *Bak v. Poland*, para. 63

fremlægges konkrete begrundelser for, at der er en risiko for, at sigtede på fri fod vil forsøge at hindre efterforskningen.³⁹⁷

Uanset om der ved beslutningen om varetægtsfængsling findes at være en begrundet kollusionsrisiko, som kan berettige frihedsberøvelsen, er det ved forlængelser af varetægtsfængsling ikke nok blot at begrunde forlængelsen med en henvisning til, at disse grunde ikke er ophørt med at eksistere.³⁹⁸ De nationale domstole skal således løbende tage stilling til, om kollusionsrisikoen fortsat er relevant og tilstrækkelig til at begrunde varetægtsfængslingen samt begrunde, hvorfor dette er tilfældet.³⁹⁹

EMD lægger derudover til grund, at mens kollusionsrisiko kan begrunde varetægtsfængsling i de indledende faser af retsforfølgningen, aftager denne risiko normalt efterhånden som beviserne bliver indsamlet.⁴⁰⁰ Det fremgår af EMD's praksis, at kollusionsrisikoen som udgangspunkt bortfalder, når efterforskningen er afsluttet og anklageskriftet udarbejdet.⁴⁰¹ Hertil har det dog en betydning, om bevisførelsen primært består af dokumenter og materiale, eller om det består af vidneudsagn. For så vidt angår beviser i form af materiale og dokumenter, bortfalder kollusionsrisikoen, når disse er indsamlet. Angående vidneudsagn formindskes kollusionsrisikoen, når vidnerne er afhørt ved politiet. Dog accepterer EMD under visse omstændigheder, at kollusionsrisikoen kan foreligge helt indtil, at vidnerne er afhørt indenretligt.⁴⁰²

Herudover kan det udledes, at der ved langvarige varetægtsfængslinger skal foreligge meget tungtvejende grunde til at opretholde frihedsberøvelsen. Ifølge EMD kan en sådan begrundelse kan foreligge i tilfælde, hvor der er tale om organiseret kriminalitet, og der er større vanskeligheder med at fastslå de faktiske omstændigheder og graden af ansvar for hvert medlem af gruppen.⁴⁰³

5 Retstilstandens forenelighed med EMRK-komplekset

³⁹⁷ Veliev v. Russia, para. 149

³⁹⁸ Eldar Hasanov v. Azerbaijan, para. 135

³⁹⁹ Eldar Hasanov v. Azerbaijan, para. 135 og Hristov v. Bulgaria, para. 105

⁴⁰⁰ Veliev v. Russia, para. 151

⁴⁰¹ Mamedova v. Russia, para. 79

⁴⁰² jf. Khodorkovskiy v. Russia, som gennemgået i afsnit 4.2.3.2

⁴⁰³ jf. Štvrtecký v. Slovakia, som gennemgået i afsnit 4.2.5.3

Der kan ud fra ovenstående afsnit (xx) fastlægges, at en varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 er berettiget i henhold til retsplejeloven og EMRK artikel 5(3), hvis der foreligger følgende betingelser; 1) en begrundet mistanke for, at den sigtede har begået en forbrydelse, 2) en reel risiko for, at den sigtede på fri fod vil vanskeliggøre forfølgningen, 3) denne risiko skal være tilstrækkeligt begrundet i afgørelsen, 4) formålet med varetægtsfængslingen skal ikke kunne opfyldes ved brug af mindre indgribende foranstaltning, 5) myndighederne har opfyldt sin pligt til at udvise særlig omhu, og 6) varigheden af varetægtsfængslingen skal være rimelig og må ikke overskride den potentielle straf, som den sigtede risikerer at blive idømt. I følgende afsnit vil gældende ret for betingelserne gennemgås med fokus på foreneligheden mellem retsplejeloven, dansk retspraksis og EMD's fortolkning af EMRK.

5.1 Mistankekravet

Det er både efter retsplejelovens § 762, stk. 1 og EMRK artikel 5(1)(c) en betingelse, at der foreligger en *begrundet mistanke* om, at sigtede har begået en lovovertrædelse. Ud fra ovenstående redegørelse i afsnit XX og XX kan fortolkningen af, hvornår der foreligger en begrundet mistanke efter retsplejeloven, anses for at være tilsvarende med EMD's fortolkning af begrebet.⁴⁰⁴ Hvorvidt der foreligger en begrundet mistanke beror dog på en konkret vurdering ud fra sagens omstændigheder, hvorfor der ikke kan uddrages en generel antagelse om foreneligheden uden en nærmere gennemgang af praksis.

5.2 Kollusionsrisikoen

Ved vurderingen af, hvornår der foreligger en kollusionsrisiko, anføres det i retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, at der på baggrund af sagens omstændigheder skal være *bestemte grunde* til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen. At vurderingen skal foretages ud fra sagens omstændigheder vil sige, at den både foretages ud fra sigtedes forhold og sagens almindelige karakter. Efter EMRK artikel 5(3) skal der ligeledes være en *begrundet* risiko for, at den sigtede på fri fod vil hindre efterforskningen. Vurderingen foretages ifølge EMD's praksis ud fra faktorer såsom sigtedes personlighed og adfærd eller andre konkrete omstændigheder.

⁴⁰⁴ Gammeltoft-Hansen (1976), side 54-56, og Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2), para. 314

I retsplejelovens § 762, stk. 1 nr. 3 og i forarbejderne hertil fremgår der dog ikke nogen nærmere retningslinjer i forhold til, hvilke momenter, der kan udgøre *bestemte grunde*. Dette medfører, at domstolene efterlades et stort skøn ved anvendelsen af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 i de enkelte sager. Dette er ikke uforeneligt med EMD, der antager at de nationale domstole er i bedre stand til at undersøge alle sagens omstændigheder og på baggrund af det juridiske skøn foretage de korrekte afgørelser.⁴⁰⁵ Det er dermed op til de nationale domstole at afgøre, hvornår en kollusionsrisiko kan anses for at være tilstrækkeligt begrundet i henhold til retsplejeloven, og samtidig fastlægge en retspraksis, der er i overensstemmelse med betingelserne i EMRK-komplekset. Det ville kræve en konkret individuel vurdering af en omfattende mængde kendelser fra dansk retspraksis for på retvisende måde at kunne konstatere, hvorvidt domstolene i praksis generelt foretager skøn om kollusionsrisiko i overensstemmelse med EMRK-komplekset. Det kan dog ud fra ovenstående analyse udledes nogle generelle antagelser om, hvad der ifølge Højesteret tillægges vægt ved vurderingen af, hvornår der foreligger kollusionsrisiko, samt hvornår denne risiko kan anses for at være begrundet, og hvorvidt denne retstilstand er forenelig med EMRK-komplekset.

Det fremgår af lovforarbejderne til den danske retsplejelov, at sagens samlede karakter kan tillægges vægt ved vurderingen af, om der foreligger en højere risiko for kollusion i den enkelte sag.⁴⁰⁶ Herudover fremgår det af retspraksis, at der ved sagens samlede karakter kan lægges vægt på lovovertrædelsens grovhed.⁴⁰⁷ Dette er foreneligt med EMD, der anfører at sagens grovhed og den potentielle straf kan tillægges vægt i vurderingen af graden af kollusionsrisiko. Dette moment kan dog ikke stå alene i vurderingen.⁴⁰⁸

Det er fastlagt af Højesteret, at der ved *bestemte grunde* skal forstås, at det skal kunne antages, at sigtede både *kan* og *vil* vanskeliggøre forfølgningen i sagen.⁴⁰⁹ Dette stemmer overens med Gammeltoft-Hansens fortolkning af bestemmelsen, hvorefter der ved vurderingen skal lægges vægt på sigtedes faktiske mulighed for at vanskeliggøre forfølgningen, samt sandsynligheden for at sigtede vil udnytte en sådan mulighed.⁴¹⁰ Denne opfattelse må anses for foreneligt med EMD's praksis, hvorefter der skal foreligge relevante og tilstrækkelige grunde til at antage, at

⁴⁰⁵ jf. Bak v. Poland, som gennemgået i afsnit 4.2.5.2

⁴⁰⁶ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 26

⁴⁰⁷ U.2016.3290H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.4

⁴⁰⁸ jf. Veliyev v. Russia, som gennemgået i afsnit 4.2.5.1

⁴⁰⁹ jf. UfR 2012.1088H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.3, U.2016.3290H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.4 og U.2025.809H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.3

⁴¹⁰ Gammeltoft-Hansen, m.fl. (1989), side 138

sigtede på fri fod vil påvirke efterforskningen, og at disse skal være underbygget af faktuelle beviser.⁴¹¹ Efter Højesterets opfattelse vil det dermed ikke være nok blot at henvise til, at yderligere efterforskningsskridt skal iværksættes. Denne opfattelse er forenelig med EMD's fortolkning af EMRK artikel 5(3), hvorefter det ligeledes ikke kan antages, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen udelukkende baseret på den omstændighed, at der mangler at blive foretaget efterforskningsskridt.⁴¹²

Kollusionsrisikoen aftager efterhånden, som efterforskningen udføres og bliver ifølge EMD irrelevant som fængslingsgrund, når alle sagens beviser er indsamlet.⁴¹³ De danske domstole afsiger imidlertid i praksis kendelser om kollusionsarrest, selvom efterforskningen er afsluttet, idet bevisførelsen fortsat vurderes at kunne påvirkes indtil domsafsigelsen.⁴¹⁴ Bevisførelsens indhold tillægges i den forbindelse vægt ved både de danske domstole og EMD, der deler den opfattelse, at sigtedes mulighed for kollusion med dokumentbeviser og tekniske beviser ophører, når disse er indsamlet og efterforskningen dermed er afsluttet.⁴¹⁵ Risikoen for påvirkning af vidner mindskes ifølge Højesteret, når sigtede ikke har et personligt kendskab til disse, samt når sigtede har erkendt dele af sin skyld.⁴¹⁶ EMD er af den opfattelse, at kollusionsrisikoen mindskes, når vidnerne er blevet afhørt af politiet, og ophører, når vidnerne er blevet indenretligt afhørt.⁴¹⁷ Ved landsrettens kendelse i *U.2023.4096H*, var vidnerne afhørt af politiet og kun to af de forurettede skulle afhøres indenretligt i forbindelse med hovedforhandlingen.

Det antages i både dansk retspraksis og praksis fra EMD, at sandsynligheden for kollusion mindskes i tilfælde, hvor sigtede allerede antages at have haft mulighed for kollusion. Højesteret fandt eksempelvis i *U.2024.2370H*, at sigtede ikke kunne antages at have mulighed for yderligere vanskeliggørelse i sagen, idet han havde været på fri fod i 7 uger efter grundlovsforhøret. Tilsvarende fastlagde EMD i *Buzadji v. the Republic of Moldova*, at der ikke forelå en kollusionsrisiko, idet sigtede havde været på fri fod i ti måneder efter forbrydelsen, uden at der i denne periode havde været indikationer på, at sigtede havde forsøgt

⁴¹¹ jf. *Becciev v. Moldova*, som gennemgået i afsnit 3.3.3

⁴¹² jf. *Piruzyan v. Armenia*, som gennemgået i afsnit 4.2.1.1

⁴¹³ jf. *Mamedova v. Russia*, som gennemgået i afsnit 4.2.3.1

⁴¹⁴ jf. *U.1990.484V*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.1

⁴¹⁵ jf. *U.2023.4096H*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.5 og *Khodorkovskiy v. Russia*, som gennemgået i afsnit 4.2.3.2

⁴¹⁶ jf. *U.2023.4096H*, som gennemgået i afsnit 4.1.1.5

⁴¹⁷ jf. *Khodorkovskiy v. Russia*, som gennemgået i afsnit 4.2.3.2

at vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Dansk retspraksis må i denne forbindelse anses for at være forenelig med EMD's praksis, idet domstolene ikke foretager en vurdering af sigtede mulige kollusion i *friperioden* men derimod antager, at sigtede på denne baggrund ikke kan antages at vanskeliggøre forfølgningen *yderligere*.

Sigtede har efter den danske retsplejelovs § 752, stk. 1 en særlig ret til ikke at udtale sig og efter EMRK artikel 6 (2) en formodning om uskyld indtil det modsatte er bevist, som utvivlsomt ligeledes er gældende i dansk ret. Det er en naturlig følge af sigtedes tilståelse, at man i mindre grad vil kunne antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Det er derimod ikke en naturlig følge af sigtedes nægtelse af skyld, at sigtede i højere grad vil kunne antages at ville vanskeliggøre forfølgningen i sagen, idet man samtidig med denne betragtning må have en antagelse om, at sigtede er skyldig. Det kan dog ud fra afhandlingens gennemgang af flere kendelser konkluderes, at sigtedes medvirken til sagens oplysning tillægges vægt ved både de danske domstole og EMD. Højesteret fandt på baggrund af en arrestants tilståelse og angivelse af medgerningsmænd, samt forklaring om forbrydelsens forløb og gerningsmændenes indbyrdes roller, som politiet havde haft mulighed for at efterprøve, ikke at der forelå en tilstrækkelig kollusionsrisiko i *U.2016.3290 H*. Sammenholdt med sagens øvrige bevisførelse kan sigtedes forklaring endvidere mindske kollusionsrisikoen.⁴¹⁸ Sigtedes nægtelse kunne i en anden sag modsatvis udgøre en tilstrækkelig kollusionsrisiko, når dette moment blev vurderet sammenholdt med sagens karakter, idet der var tale om organiseret kriminalitet.⁴¹⁹ På trods af uskyldsformodningen må denne praksis antages at være forenelig med EMRK-komplekset på baggrund af en gennemgang af EMD's stillingtagen til hensynsafvejningen. EMD er af den opfattelse, at det vil være i strid med princippet om uskyldsformodningen at drage negative konsekvenser af, at en sigtet ikke har tilstået anklagerne.⁴²⁰ Den omstændighed, at sigtede nægter sig skyldig eller nægter at besvare spørgsmål, kan imidlertid ikke udelukkende begrunde en kollusionsrisiko, men antages at være et af flere momenter, der kan reducere kollusionsrisikoen betydeligt.⁴²¹

Organiseret kriminalitet medfører ifølge dansk retspraksis og EMRK-komplekset, at der ofte er en betydeligt større risiko for at sigtede vil vanskeliggøre strafforfølgningen, idet der i sådanne sager som regel er tale om en omfattende bevisførelse, hvor myndighederne står over

⁴¹⁸ jf. U.2025.809H, som gennemgås i afsnit 4.1.3.3

⁴¹⁹ jf. U.2005.710H, som gennemgås i afsnit 4.1.3.1

⁴²⁰ jf. *Garycki v. Poland*, som gennemgås i afsnit 4.2.2.1

⁴²¹ jf. *Gérard Bernard*, som gennemgås i afsnit 4.2.2.2

for en vanskelig opgave i at fastslå de faktiske omstændigheder og graden af ansvaret for hver af gerningsmændene.⁴²² Ud fra de danske domstoles kendelser i sager vedrørende organiseret kriminalitet, kan det lægges til grund, at varetægtsfængslingen ofte udstrækkes over længere tid og efter at efterforskningen i sagerne mod arrestanterne er afsluttet.⁴²³ Varetægtsfængslingen kan derimod ikke udstrækkes indtil dom i sigtedes ankesag, hvis denne alene angår strafudmålingen.⁴²⁴ Denne praksis må antages at være forenelig med EMRK-komplekset, idet EMD i *Veliyev v. Russia* anførte at den generelle risiko, der medfølger af organiseret kriminalitet, kan danne grundlag for varetægtsfængsling i de indledende stadier af sagen, men ikke i sig selv kan udgøre et tilstrækkeligt grundlag for varetægtsfængsling på længere sigt. Det kan ikke ud fra afhandlingens begrænsede omfang konkluderes, hvorvidt retstilstanden for kollusionsarrest i sager om organiseret kriminalitet er forenelig med EMRK-komplekset, da dette beror på en konkret vurdering i hver enkelt sag. Det kan imidlertid konkluderes ud fra praksis, at varetægtsfængsling på baggrund af kollusionsrisikoen i påvirkning kan formindskes, hvis domstolene i højere grad gjorde brug af indenretlig afhøring af vidner og gerningsmænd.⁴²⁵

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 indeholder derudover en hjemmel til at træffe kendelse om varetægtsfængsling, når der er bestemte grunde til at antage, at den sigtede vil vanskeliggøre strafforfølgningen af sine medgerningsmænd. Dette gælder, selvom den sigtede har tilstået de forhold, der vedrører sigtede selv, og at der ikke er grund til at antage, at sigtede vil forsøge at vanskeliggøre efterforskningen af sin egen sag.⁴²⁶ Endvidere ses det i ovenstående analyser af danske kendelser, at disse tilfælde fylder en del i dansk retspraksis i sager om organiseret kriminalitet.⁴²⁷ Det skal i denne forbindelse bemærkes, at det ikke har været muligt at finde domspraksis fra EMD, hvor de tager stilling til, om hensynet til risikoen for, at sigtede alene vil påvirke retsforfølgningen af andre end sigtede selv kan udgøre en acceptabel fængslingsgrund i henhold til EMRK artikel 5(3). Dette betyder ikke nødvendigvis, at den danske lovgivning på dette område er uforenelig med EMRK-komplekset, men blot at der er en vis usikkerhed om EMD's holdning hertil. Hvorvidt EMD vil anse denne fængslingsgrund som værende acceptabel må bero på, hvad der skal forstås ved, at grunden skal være relevant

⁴²² jf. *Štvrtecký v. Slovakia*, som gennemgået i afsnit 4.2.5.3

⁴²³ jf. U.2025.426H, som gennemgået i afsnit 4.1.3.2

⁴²⁴ U.2025.809H, som gennemgået i afsnit 4.1.3.3

⁴²⁵ jf. *Veliyev v. Russia*, som gennemgået i afsnit 4.2.5.1

⁴²⁶ jf. TfK 2008.98/3 V, som gennemgået i afsnit 4.1.1.2

⁴²⁷ jf. U.2025.809H, som gennemgået i afsnit 4.1.3.3 og U.2025.426H, som gennemgået i afsnit 4.1.3.2

og tilstrækkelig. Det vil herunder afhænge af, om dette er i henhold til afvejningen mellem den sigtedes interesse i løsladelse og samfundets interesse i effektiv efterforskning og retsforfølgning af kriminalitet, eller i henhold til formålet om at stille den sigtede for den kompetente myndighed som fastlagt i EMRK artikel 5(1)(c).

5.3 Begrundelseskravet

For at en varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, er foreneligt med EMRK artikel 5(3), skal kollusionsrisikoen være tilstrækkeligt begrundet.⁴²⁸ Det følger af retsplejelovens § 764, stk. 4, at kendelser om varetægtsfængsling skal begrundes med de konkrete omstændigheder, som retten støtter varetægtsfængslingen på. Det fremgår endvidere af lovforarbejderne hertil, at begrundelsen ikke må være standardiseret, men skal anføre hvilke momenter i sagen, der lægges til grund.⁴²⁹ Ifølge Højesterets praksis medfører dette tillige, at begrundelsen skal anføre, hvilke bestemte grunde, der er til at antage, at sigtede både vil og kan vanskeliggøre forfølgningen i sagen.⁴³⁰ Denne praksis kan anses for at være tilsvarende EMRK artikel 5(3), hvorefter det ifølge EMD's praksis vil være en krænkelse, hvis begrundelsen ikke er tilstrækkelig ved for eksempel at have karakter af at være generel eller standardiseret og ikke begrundet i konkrete omstændigheder i sagen.⁴³¹ Efterlevelsen af begrundelseskravet er ifølge forarbejderne til retsplejelovens § 764, stk. 4 en af de vigtigste retsgarantier for sigtede, ligesom kravene hertil er tydeligt beskrevet i gældende ret.⁴³²

Det er dog værd at bemærke, hvordan by- og landsretterne i sine kendelser i forløbet, der leder op til Højesterets afgørelser, har begrundet kollusionsrisikoen i sine kendelser om varetægtsfængsling. Der kan i denne forbindelse særligt fremhæves *U.2023.4096H*, hvor byretten og landsretten i den første beslutning om varetægtsfængsling begrundede kollusionsrisikoen med, at anklagemyndigheden ville foretage yderligere efterforskningsskridt, og at sigtedes medgerningsmænd var på fri fod. I denne sag er det særligt bemærkelsesværdigt, at varetægtsfængslingen gentagne gange herefter blev forlænget med blot en henvisning til, at de af den første kendelse anførte grunde fortsat fandtes at foreligge. Herudover kan der

⁴²⁸ Kjølbro (2023), side 475

⁴²⁹ Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 42

⁴³⁰ jf. UfR 2012.1088H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.3, U.2016.3290H, som gennemgået i afsnit 4.1.1.4 og U.2025.809H, som gennemgået i afsnit 4.1.3.3

⁴³¹ Kjølbro (2023), side 475

⁴³² Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974, spalte 42

fremhæves *U.2025.426H*, hvor flere af fristforlængelsesrapporterne henviste til grunde anført i tidligere afsagte kendelser om varetægtsfængsling uden at anføre, hvordan man på ny havde taget stilling til kollusionsrisikoen. Det må antages at stride imod begrundelseskravet i retsplejeloven, at der ved kendelse om fortsat varetægtsfængsling blot gentages en tidligere kendelses begrundelse, som forelå på et tidspunkt tidligere i straffesagens proces og dermed er afsagt på et helt andet grundlag. Det kan heller ikke antages at være tilstrækkeligt klart for nogen af sagens parter, på hvilket grundlag sigtede er varetægtsfængslet, udover den henviste fængslingsbestemmelse. I den forbindelse anfægtes det ikke, at selve grundlaget for varetægtsfængslingens forlængelse har været til stede på tidspunktet for kendelserne. Det kan dog ikke direkte udledes af kendelsernes begrundelser, idet domstolene ikke i overensstemmelse med tidligere fastlagt praksis har anført, hvorledes sigtede kan og vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen. Ligeledes fremgår det af *Eldar Hasanov v. Azerbaijan*, at uanset om der ved beslutningen om varetægtsfængsling foreligger relevante og tilstrækkelige grunde til at frygte at den sigtede vil påvirke efterforskningen, skal de nationale domstole ved forlængelse af varetægtsfængslingen begrunde, hvorfor disse grunde stadig er relevante og tilstrækkelige. Det er således en selvstændig krænkelse af EMRK artikel 5(3) blot at henvise til, at grundene anført i en tidligere kendelse fortsat er til stede.

Det kan ikke ud fra nærværende kandidatafhandlings uddrag af kendelser udledes, hvorvidt dansk retspraksis generelt efterlever begrundelseskravet i retsplejelovens § 764, stk. 4 og EMRK artikel 5. Dette vil bero på en konkret vurdering ud fra den enkelte sags konkrete omstændigheder.

5.4 Mindre indgribende foranstaltninger

Både EMRK artikel 5(3) og retsplejelovens § 765, stk. 1, indeholder et krav om, at domstolene skal vurdere, hvorvidt formålet med varetægtsfængslingen kan opnås ved mindre indgribende foranstaltninger. Der anvendes imidlertid kun meget sjældent mindre indgribende foranstaltninger i dansk retspraksis over for personer over 18 år.⁴³³ Herudover fremgår det af retspraksis og forarbejderne til retsplejelovens § 765, stk. 1, at varetægtssurrogater i stedet for kollusionsarrest kun kan tænkes i ekstraordinære tilfælde. EMD's praksis giver ikke klare retningslinjer for, hvornår og i hvilket omfang, de nationale domstole skal anvende mindre

⁴³³ Kessing (U.2024B.111)

indgribende foranstaltninger end varetægtsfængsling ved kollusionsarrest. I stedet henviser EMD blot til en generel forpligtelse for de nationale domstolene til at vurdere og søge alternative ikke-frihedsberøvende foranstaltninger, uanset formålet med varetægtsfængslingen.⁴³⁴ Det er derfor vanskeligt at vurdere, hvorvidt dansk retspraksis' tilbageholdenhed, hvad angår anvendelsen af mindre indgribende foranstaltninger, når der foreligger en kollusionsrisiko, kan udgøre en krænkelse af sigtedes rettigheder efter EMRK artikel 5(3), da EMD's praksis herom er ganske sparsomt. Ved længerevarende varetægtsfængslinger, skal det dog efter EMD's praksis anføres i kendelsen, hvorfor varetægtsfængslingens formål ikke ville kunne opnås ved mindre indgribende foranstaltninger.⁴³⁵

5.5 Myndighedernes pligt til at udvise særlig omhu

Det følger af retsplejelovens § 768, 2. pkt., at retten skal ophæve en varetægtsfængsling, hvis det vurderes, at undersøgelsen, herunder efterforskningen, ikke fremmes med en tilstrækkelig hurtighed og at fortsat varetægtsfængsling ikke findes rimelig. Denne bestemmelse må anses for at være tilsvarende EMRK-kompleksets betingelse om, at varetægtsfængslingen kun er berettiget, så længe de nationale myndigheder til stadighed efterforsker og behandler straffesagen med tilstrækkelig hurtighed.⁴³⁶ Der foreligger således en krænkelse af artikel 5, såfremt varetægtsfængslingens varighed skyldes længerevarende inaktivitet eller en meget langsom og sagsbehandling fra myndighedernes side.⁴³⁷

Lovforarbejderne til retsplejelovens § 768, 2. pkt., uddyber ikke yderligere, hvornår undersøgelsen kan anses for at være fremmet med tilstrækkelig hurtighed. Endvidere er der en beskedent mængde af dansk retspraksis herom. I henhold til vurderingen af, om varetægtsfængslingens længde kan overstige de øvrige grænser fastsat i retsplejelovens § 768 a, stk. 1, nr. 1 og 2, fremgår det imidlertid af forarbejderne, at der ved vurderingen af, om undersøgelsen fremmes med tilstrækkelig hurtighed, tillige lægges vægt på, om anticiperet bevisførelse vil kunne bringe varetægtsfængslingen til ophør.⁴³⁸ Det kan ligeledes af EMD's

⁴³⁴ Martufi, m.fl. (2020), s. 168

⁴³⁵ Khodorkovskiy v. Russia, para 195

⁴³⁶ Rytter (2024), side 191

⁴³⁷ Ibid.

⁴³⁸ Lovforslag 2008-02-27, nr. 67, Forslag til lov om ændring af retsplejeloven.

praksis udledes, at myndighederne ved varetægtsfængsling, hvor fængslingen udstrækker sig i lang tid efter efterforskningens afslutning på grund af vidnebeviser, må forventes så vidt muligt at foretage indenretlige afhøringer for at fjerne behovet for varetægtsfængsling.⁴³⁹ Efter EMD's praksis, vil der i vurderingen blandt andet kunne lægges vægt på sagens kompleksitet, hvorvidt den sigtede har været årsag til forsinkelser, om efterforskningen har international karakter samt hensynet til nationale myndigheders for at udføre deres opgaver med særlig omhu.⁴⁴⁰ Hvorvidt de danske myndigheder overholder betingelsen om at behandle sagen med tilstrækkelig hurtighed under varetægtsfængslingen og i modsat fald løslade den sigtede, må bero ud fra en konkret vurdering ud fra den enkeltes sags omstændigheder.

5.6 Varetægtsfængslingens varighed

Det følger af både retsplejeloven § 768, 1. pkt. og EMRK artikel 5(3) sammenholdt med artikel 5(1)(c), at varetægtsfængsling skal ophæves, når betingelserne herfor ikke længere er til stede.⁴⁴¹ Retsplejeloven indeholder ligeledes nogle øvre grænser for varetægtsfængslingens længde i § 768 a, stk. 1, nr. 1 og 2, hvorefter fængsling kun kan opretholdes ud over tidsgrænserne, hvis der foreligger særlige omstændigheder. Efter retsplejelovens § 767, stk. 1 skal disse perioder være så korte som muligt, ligesom de ikke må overstige 4 uger. EMRK indeholder ikke på samme måde en absolut og øvre grænse for varetægtsfængslingens længde, ligesom EMRK ikke indeholder øvre grænser for varetægtsfængslingens perioder mellem fristforlængelser.⁴⁴² Varigheden af varetægtsfængslingen må dog efter EMRK artikel 5(3) ikke overskride den forventede straf.⁴⁴³ Retsplejelovens regler om varetægtsfængslingens varighed må dermed antages at være forenelige med EMRK, idet de fremstår mere restriktive i sine krav. Hvorvidt varigheden af en varetægtsfængsling kan anses for at være ikke rimelig i henhold til EMRK artikel 5(3) beror imidlertid på en konkret vurdering ud fra den enkeltes sags omstændigheder.

6 Konklusion

⁴³⁹ jf. Veliyev v. Russia, som gennemgået i afsnit 4.2.5.1

⁴⁴⁰ Kjølbro (2023), side 482

⁴⁴¹ Ibid., side 471-472

⁴⁴² Kjølbro (2023) side 471-472, og Christoffersen, m.fl. (2024) side 504-505

⁴⁴³ Rytter (2024), side 192

Nærværende afhandling har undersøgt gældende ret ved varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3, og dens forenelighed med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 5 med særligt fokus på, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet kollusionsrisiko.

Efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 kan der afsiges kendelse om varetægtsfængsling af en sigtet, når der er en begrundet mistanke om, at den pågældende har begået en lovovertrædelse undergivet offentlig påtale, som minimum kan medføre fængsel i 1 år og 6 måneder, såfremt der efter sagens omstændigheder er bestemte grunde til at antage, at sigtede vil vanskeliggøre forfølgningen i sagen.

Det følger af EMRK artikel 5(1), at enhver har ret til frihed, og at offentlige myndigheder kun må iværksætte frihedsberøvelse, hvis den kan henføres til en af undtagelsesbestemmelserne i artikel 5(1)(a-f) og er i overensstemmelse med den ved lov foreskrevne fremgangsmåde. Ifølge EMRK artikel 5(1)(c) og 5(3), kan en varetægtsfængsling være berettiget, såfremt, når der er begrundet mistanke om, at vedkommende har foretaget en retsstridig handling, og der foreligger *relevante og tilstrækkelige* grunde til at begrunde varetægtsfængslingen. Disse grunde skal allerede foreligge på det tidspunkt, hvor myndighederne første gang, *uførtøvet efter anholdelsen*, vurderer, om den anholdte skal anbringes i varetægtsfængsling. EMD har i deres praksis tillige anerkendt, at hensynet til efterforskning kan udgøre relevante grunde til at begrunde varetægtsfængsling.

Varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 er berettiget i henhold til retsplejeloven og EMRK artikel 5(1)(c) og 5(3), hvis følgende betingelser er opfyldt; 1) en begrundet mistanke for, at sigtede har begået en forbrydelse, 2) en reel risiko for, at sigtede på fri fod vil vanskeliggøre forfølgningen, 3) risikoen skal være tilstrækkeligt begrundet i afgørelsen, 4) formålet med varetægtsfængslingen kan ikke opfyldes ved brug af mindre indgribende foranstaltning, 5) myndighederne har opfyldt sin pligt til at udvise særlig omhu, og 6) varigheden af varetægtsfængslingen er være proportionel/rimelig og overskrider ikke den potentielle straf, som sigtede risikerer at blive idømt.

Ud fra kandidatafhandlingens undersøgelse, kan det konkluderes, at betingelserne for anvendelsen af kollusionsarrest efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 i det væsentligste kan anses for at være foreneligt med EMRK artikel 5(1)(c) og 5(3). Hvorvidt en kendelse om varetægtsfængsling udgør en krænkelse af individets ret til frihed må imidlertid bero på en konkret vurdering i den enkeltes sags omstændigheder.

For så vidt angår vurderingen af, hvornår der foreligger en tilstrækkeligt begrundet påvirkningsrisiko kan nærværende afhandling på baggrund af sine undersøgelser anføre flere momenter, der kan tillægges vægt. Det kan ud fra Højesterets kendelser udledes, at det af domstolene skal kunne antages, at sigtede både har en faktisk mulighed og vil udnytte en sådan til at vanskeliggøre strafforfølgningen, ligesom det skal anføres hvordan vanskeliggørelsen i teorien kan foregå. Denne opfattelse er forenelig med EMRK-komplekset, hvorefter der skal foreligge relevante og tilstrækkelige grunde til at antage, at sigtede på fri fod vil påvirke efterforskningen, og at den skal være underbygget af faktuelle beviser.

Det kan ud fra dansk retspraksis og praksis fra EMD udledes, at momenter såsom sagens samlede karakter, forbrydelsens grovhed og den forventede strafudmåling kan indgå i vurderingen af, om der foreligger en tilstrækkelig kollusionsrisiko. Disse momenter kan imidlertid ikke stå alene i vurderingen. De danske domstole tillægger det endvidere vægt, om sigtede har medvirket til sagens oplysning. Efter EMD's praksis kan den omstændighed, at den sigtede nægter sig skyldig, indgå i vurderingen, men det vil stride imod princippet om uskyldsformodningen i 6(2), hvis den sigtede udelukkende af denne grund frihedsberøves. Til gengæld anfører EMD, at sigtedes hele eller delvise tilståelse af forholdene vil mindske kollusionsrisikoen betydeligt. Det bemærkes i den forbindelse, at det ikke vil være muligt at fastlægge en udtømmende opstilling af momenter, der kan tillægges vægt ved vurderingen, da det beror på en konkret vurdering af hver enkelt sags omstændigheder.

Afgørende for om kollusionsrisikoen fortsat består efter afslutningen af efterforskningen, beror ifølge Højesteret på en samlet vurdering af bevisførelsens indhold i den konkrete sag, navnlig om sigtede faktisk har mulighed for at påvirke disse. Denne vurdering må anses for værende forenelig med EMRK-komplekset, der ligeledes påpeger, at domstolene ved længerevarende varetægtsfængslinger så vidt muligt skal foretage anticiperet bevisførelse inden hovedforhandlingen, hvis kollusionsrisikoen dermed kan formindskes og løsladelse i højere grad kan ske på et tidligere tidspunkt.

Retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 3 indeholder derudover en hjemmel til at træffe kendelse om varetægtsfængsling, når der er bestemte grunde til at antage, at den sigtede vil vanskeliggøre strafforfølgningen af sine medgerningsmænd. Denne hjemmel anvendes af Højesteret, selvom den sigtede har tilstået de forhold, der vedrører sigtede selv, og at der ikke er grund til at antage, at sigtede vil forsøge at vanskeliggøre efterforskningen af sin egen sag. Det kan imidlertid ikke

udledes, hvorvidt denne praksis er forenelig med EMRK artikel 5(3), idet det ikke har været muligt at finde praksis, hvor EMD har taget stilling til spørgsmålet.

Begrundelseskravet udgør en essentiel retsgaranti for sigtede, idet manglende efterlevelse heraf kan føre til vilkårlighed og manglende stillingtagen fra domstolene. Det kan både ud fra både Højesteret og EMD udledes, at flere momenter kan formindske kollusionsrisikoen løbende med efterforskningens fremgang. Det kan på denne baggrund udgøre en krænkelse af EMRK artikel 5(3), hvis varetægtskendelserne udelukkende henviser til tidligere varetægtskendelsers anførte grunde eller derudover fremstår standardiserede og indholdsløse.

7 Litteraturliste

7.1 Lovgivning

Lov om Rettens Pleje 1916-04-11 nr 90, *retsplejeloven*

Bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1936-10-01 nr 212, *retsplejelov*

Bekendtgørelse af Lov om Rettens Pleje 1978-10-02 nr 488, *retsplejeloven*

Lovbekendtgørelse 2024-11-05 nr 1160, *retsplejeloven*

Lov 1953-06-05 nr. 169 Danmarks Riges Grundlov, *grundloven*

Lovbekendtgørelse 2024-08-27 nr 1014 om hjemrejse for udlændinge uden lovligt ophold, *hjemrejseloven*

Lovbekendtgørelse 2022-01-26 nr. 138 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, *menneskerettighedskonventionsloven*

Menneskerettighedskonventionen, Konvention til beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*

Lov 2008-06-17 nr. 493 om ændring af retsplejeloven

7.2 Lovforarbejder

Betænkning om anholdelse og varetægt, afgivet af det af justitsministeriet den 16. januar 1968 nedsatte udvalg, *Kommissionsbetænkning nr 728 af 1974*

Lovforslag 1977-12-16, nr. 134, *Forslag til Lov om ændring af retsplejeloven m. v. (Efterforskning i straffesager, anholdelse og varetægt, erstatning i anledning af strafferetlig forfølgning, herunder for frakendelse eller inddragelse af førerretten, m. v.), fremsat den 16. december 1977 af justitsministeren.*

Lovforslag 2008-02-27, nr. 67, Forslag til lov om ændring af retsplejeloven. (Begrænsning af langvarige sigtelser og varetægtsfængslinger m.v.).

Folketingstidende 1977-78, tillæg A

7.3 Bøger

Baumbach, Trine, Elholm, Thomas: *Straffeprocessens katekismus*, Djøf, 2. udgave, 2024

Christoffersen, J., Kessing, P.V., Khalaf, B., Kjær, M., Matthiesen, G.H., Næsborg-Andersen, A., Sørensen, H.F., Waage, F.: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - Med kommentarer*, Djøf Forlag, Bind 1, 4. udgave (2024)

Evald, Jens: *At tænke juridisk - juridisk metode for begyndere*, Djøf Forlag, 6. udgave, 2023

Gammeltoft-Hansen, Hans, Koktvedgaard, Mogens: *Strafferetspleje*, Bind 2, Jurist- og økonomforbundets forlag, 1989

Kistrup, M., Poulsen, J.L., Røn, J. Rørdam, T.: *Straffeprocessen*, Karnov Group, 4. udgave 2022

Kjølbro, J. Fridrik: *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention - for praktikere*, Djøf Forlag, 6. udgave, 2023

Munk-Hansen, Carsten: *Den juridiske løsning - Introduktion til juridisk metode*, Djøf Forlag, 2021

Munk-Hansen, Carsten: *Retsvidenskabsteori*, Djøf Forlag, 3. udgave, 2022

Møller, Jens, Talevski, Oliver, Thønnings, Peter, Bang-Pedersen, Ulrik Rammeskov: *Kommenteret retsplejelov - Bruxelles I-forordning*, Bind 3, 10. udgave, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2018

Rytter, Jens Elo: *Individets grundlæggende rettigheder*, Karnov Group, 5. udgave, 2024

7.4 Artikler

Martufi, A., og Peristeridou, C. (2020). The purposes of pre-trial detention and the quest for alternatives. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, 28(2)

<https://doi.org/10.1163/15718174-bja10002> (senest besøgt d. 5. maj 2025)

Rosado, Isabel Fluxá (2024, 7. juni). Varetægt: Vi skal ikke have medaljepladser i varetægt.

Advokatsamfundet.

<https://www.advokatsamfundet.dk/nyheder-medier/tidligere-artikler/2024/advokaten-2/2024-advokaten-2-varetaegt-vi-skal-ikke-have-medaljepladser-i-varetaegt/> (senest besøgt d. 28. april 2025)

Varetægtsfængsling til debat: ”Det er ulækkert at besøge far i varetægt” (2024, 10. september). *Advokatsamfundet.*

[varetaegtsfaengsling-til-debat-det-er-ulaekkert-at-besoge-far-i-varetaegt](#) (senest besøgt d. 28. april 2025)

Kessing, Peter Vedel (2024). Varetægtsfængsling igennem 100 år – en praksis der ikke vil ændres?. U.2024B.111.

Rapporter

Rigsadvokatens analyse af anvendelsen af varetægtsfængslinger: *Analyse af baggrunden for varigheden af varetægtsfængslinger i anledning af mål nr. 7 i Mål- og resultatplan for anklagemyndigheden*, 2024

7.5 Doktorafhandlinger

Gammeltoft-Hansen, Hans: *Varetægtsfængsling*, Juristforbundets Forlag, 1976

7.6 Retspraksis fra de danske domstole

U.1990.484V

U.2005.710H

TfK 2008.98/3 V

U.2009.2880Ø

UfR 2012.1088H / AM2012.01.05H

U.2016.3290H

U.2019.2400.Ø.L.K

TfK2021.464.Ø.L.K

U.2023.4096H

U.2024.2370H

U.2025.426H/ AM2024.06.18H

U.2025.809H/ AM2024.12.17H

7.7 Retspraksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol

Bak v. Poland, 16. januar 2007, application no. 7870/04

Baranowski V. Poland, 28. marts 2000, application no. 28358/95

Becciev v. Moldova, 4. oktober 2005, application no. 9190/03

Buzadji v. the Republic of Moldova, 5. juli 2016, application no. 23755/07

Clooth v. Belgium, 12. december 1991, application no. 12718/87

Eldar Hasanov V. Azerbaijan, 10. oktober 2024, application no. 12058/21

Garycki v. Poland, 6. februar 2007, application no. 14348/02

Gérard Bernard v. France, 26. september 2006, application no. 27678/02

Hristov v. Bulgaria, 3. april 2003, application no. 32461/02

Khodorkovskiy v. Russia, 31. maj 2011, application no. 5829/04

Mamedova v. Russia, 1. juni 2006, application no. 7064/05

Medvedyev and Others v. France, 29. marts 2010, application no. 3394/03

Merabishvili v. Georgia, 28. november 2017, application no. 72508/13

Mikhail Grishin v. Russia, 24. juli 2012, application no. 14807/08

Petkov and Profirov v. Bulgaria, 24. juni 2014, application no. 50027/08 and 50781/09

Piruzyan v. Armenia, 26. juni 2012, application no. 33376/07

Selahattin Demirtaş v. Turkey (no. 2), 22. december 2020, application no. 14305/17

Štvrtecký v. Slovakia, 5. juni 2018, application no. 55844/12

Veliyev v. Russia, 24. juni 2010, application no. 24202/05